

7400(2)

Törkép

A könyvtáros

1963. ÉVI MÁJUS HÓ / TIZENHARMADIK ÉVFOLYAM

5

TARTALOM

	Oldal
GÖNCZI IMRE: A sajtó és a könyvtárak	249
DR. HADNAGY LÁSZLÓ 1921-1963	251
SEBESYÉN GÉZA: Ranganathan 70 éves	252
RÓZSA GYÖRGY: Gondolatok a tudományos és szakkönyvtárak íránnyelvel-hez	254
DR. SÁRKÁNY PÁL: Könyvtárosoknak — a m zógazdasági szakkönyvekről	256
VARGA SÁNDOR: Könyvtárosok — könyvterjesztők együttműködése falun	258
KRAJCZÁR IMRE: A második kérdés	261
BIKÁCSI LÁSZLÓNÉ: Gyermekkönyvtáros tapasztalatsere napok	263
Magyar könyvtárosok és bibliográfusok: Tölcséri István (Vargha Balázs)	266
Könyvtárosok leveleiből	268
SINAY JENŐ: A szakkönyvtári szolgáltatások propagandája	269
KISS JENŐ: Három közművelődési könyvtári evkönyv	271
GALGÓCZY JENŐ: Könyvtárról — könyvtárra járva	273
Könyvtári görbe tükör	275
A közművelődési könyvtárak 1962. évi eredményei	279
Az 1963-ban megjelenő ajánló és helyismereti bibliográfiák	282

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

Szabó Pál hetven éves (Katona Jenő)	283
MESZÁROS ISTVÁN: Az ünnepi könyvhét és a könyvtári propaganda	285
Az új Kossuth-díjasok könyvei	286
Afrika megszólal (—y)	288
SZÍJ REZSŐ: A magyarországi corvinák	290
POMOGÁTS BELA: Bródy Sándor	292
Bibliográfia Juhász Gyuláról (Lukácsy Sándor — Lisztes László)	293
FABINYI RUDOLF: A Hungarofruet Kiskönyvtár sorozat	294

Könyvismertetések

Munkásmozgalom a kapitalista országokban (Frank László)	298
MAJOR OTTÓ: Játék a tükörrel (P. L.)	298
BIHARI KLÁRA: Mene, tekel (Bozóky Éva)	299
KÓNYA LAJOS: Virág Márton boldogsága (Birkás Géza)	299
BERTHA BULCSÚ: Lányok napfényben (Tüskés Tibor)	300
ANATOLE FRANCE: Thaisz (—cs—)	300
THOMAS WOLFE: Nézz vissza angyal (Z. V.)	301
ALBERT CAMUS: A pestis — A bukás (Lékay Ottó)	301
JUAN GOYTISOLO: Hordalék (B. A.)	302
EVELYN WAUGH: Jámbor pálya (Vámosi Pál)	303
KOSZTASZ KOTZIASZ: A 7-es akna (S. A.)	303
MILLOK EVA: Gyertyafények (Katona Jenő)	303
ABA IVÁN: A szegedi boszorkányok (Lázár István)	304
Magyarország kulturális helyzete 1961. (Sz. A. E.)	305
WALDAPFEL ESZTER: A független magyar külpolitika. 1848—1849. (—y—)	305
ERNST DOBLHOFER: Jelek és csodák (—ká—)	306
NOVÁK ISTVÁN: Kie a gyermek? (Csiki Ottó)	306
WOJCIECH ZUKROWSKI: A millió elefánt országában (V. P.)	307
Zenei kistükör (—i —n)	307
K. A. GLADKOV: Mindentudó elektron (Batári Gyula)	307
PETUR LÁSZLÓ: Ikárusz szárnyain (Vértessy Miklós)	308
GULYÁS PÁL: A könyv sorsa Magyarországon. 2., 3. rész (Csapodi Csaba)	309
Ujabb retrospektív orvosi szakbibliográfiák (Faragó Lászlóné)	310
Eseménynaptár	311
Hírek	312

Címlapképünk Silberhorn Tibor rajza

A könyvtáros

XIII. ÉVFOLYAM

5. SZÁM

1963. MÁJUS

A Művelődésügyi Minisztérium lapja. Szerkesztő bizottság: Barabási Rezső, Csőke Anna, Ebergényi Tibor, Gönczi Imre, Katona Jenő (főszerkesztő), Kellner Béla, Kiss István, Kiss Jenő, Kondor Istvánné, Kóhalmi Béla, Páldy Róbert (szerkesztő), Sallai István, Szekeres Pál, Tóth Ferenc, V. Dr. Waldapfel Eszter. — Kiadja a Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Sala Sándor, Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VII., Lenin körút 9/11. Telefon: 221-293. Terjeszti a MAGYAR POSTA

A SAJTÓ ÉS A KÖNYVTÁRAK

A könyvtárak társadalmi jelentősége, az ízlés- és tudatformálásban betöltött szerepük felismerése nagy mértékben fokozza a velük való társadalmi törődést is. A könyvtári feladatai, eredményei, nehézségei egyre inkább közügygé válnak. Ennek a fejlődési folyamatnak következménye, hogy a könyvtári problémák nemcsak a szak-sajtó, hanem az egész magyar sajtó témái lettek. Lapjainkban megszorodtak és rendszeressé váltak a könyvtári vonatkozású írások, híradások, riportok, cikkek. Ezeknek nagy jelentőségük van a könyvtárak népszerűsítése, az olvasói kedv felkel-tése, sőt a könyvtári munka javítása, alakítása szempontjából is. Mennyit és hogyan foglalkozik a sajtó a könyvtárakkal? Vizsgáljuk meg ezt a kérdést az 1963-as év első hónapjának tapasztalatai alapján.

1963. januárban 306 kisebb-nagyobb könyvtári jellegű írást fedezhettünk fel a különböző lapokban, nem számítva természetesen a könyvtári szak-sajtót. Átlagosan tehát napi 10 cikk és hír jelent meg. Ez önmagában is igazolja a megnövekedett érdek-lődést. A cikkek megoszlása a lapok jellege szerint: *a központi lapokban 52, a megyei lapokban 211, az üzemi lapokban 27, a többi lapban 16, összesen 306* könyvtári vonat-kozású írás jelent meg.

A *központi napilapok* közül a Népszava 15 esetben, a Népszabadság 14 esetben, a Magyar Nemzet 8 esetben közölt könyvtári tárgyú írásokat, jó néhány esetben ter-jedelmükben is jelentős és alaposan elemző cikkeket. Örömmel vehetjük tudomásul, hogy irodalmi lapjaink közül az Élet és Irodalom szerkesztésében egyre inkább érez-hető a tömegkulturális munka és ezen belül a könyvtári tevékenység figyelemmel kísérése. A vizsgált hónapban szinte minden számban találhattunk ilyen vonatkozású cikkeket. Hasonló irányzat érvényesül a Tanácsok Lapjában is, amely januárban háromszor közölt figyelemre méltó könyvtári cikket. Találni a tárgykörbe vágó köz-léseket a Szabad Föld-ben, a Népművelés-ben, a Nők Lapjában, az Ifjú Kommunista-ban és az Esti Hírlap egyes számaiban is. Szembetűnő viszont, hogy a Magyar Ifjú-ság alig foglalkozik ezzel a kérdéssel.

A *központi lapok* az apró híreken kívül szép számmal közölnek szak szempontból is figyelmet érdemlő, művelődéspolitikai összefüggéseket feltáró, s az olvasás társa-dalmi hatását elemző írásokat. A januári közlések közül ide sorolható Kékesdi Gyula két cikke a Népszabadság-ban („Tiszazagar, az olvasó falu” és „A mi kultúránk”). Az utóbbi érdekesen mutatja be, hogyan kap a kultúra tartalmat Turistvándóban. Ugyancsak a Népszabadság-ban jelent meg Szabó András Endre: A televízió és a tár-sadalom című cikke, amelyben foglalkozik a televízió és a könyvolvasás összefüggé-seivel is. A Népszava egyik cikkében a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár eredményei-vel és feladataival ismerteti meg az olvasóközöniséget. A Magyar Nemzet könyvtári vonatkozású írásai közül kiemelkedik a nemzeti könyvtár jövőjét ismertető cikk. Az Élet és Irodalom-ban jelent meg Faludi András háromrészes cikke „Könyvkiadás, könyvterjesztés, könyvolvasás Magyarországon” címmel. A könyvtárosi munkával és feladatokkal kapcsolatos egyes megállapításai és javaslatai jogos ellenvetéseket vál-tottak ki szakmai körökben. A *központi lapok* cikkírói között örömmel fedezhettük fel több könyvtáros igényes írását. Így Szőnyi Lászlónak, a Miskolci Megyei Könyv-tár igazgatójának „A könyvtárak a magasabb szakmai műveltségért” című cikkét a Népművelés-ben, Gacsó Lászlónak, a Nyíregyházi Megyei Könyvtár igazgatójának „Tanácsaink és a könyvtárak” című cikkét a Tanácsok Lapjában, Csongor Rózsának, a Székesfehérvári Megyei Könyvtár igazgatójának a József Attila olvasómozgalomról szóló cikkét az Ifjú Kommunista-ban.

A *megyei lapok* 211 könyvtári vonatkozású írása a következőképpen oszlik meg az egyes lapok között:

Békés megyei Népújság	14	Napló (Veszprém)	8
Csongrád megyei Hírlap	8	Nógrádi Népújság	3
Dunántúli Napló	1	Pest megyei Hírlap	27
Északmagyarország	18	Petőfi Népe	19
Fejér megyei Hírlap	19	Somogy megyei Népújság	8
Hajdú-Bihar megyei Napló	11	Szolnok megyei Néplap	3
Heves megyei Népújság	8	Tolnai megyei Népújság	3
Keletmagyarország	24	Vas Népe	8
Kisalföld	14	Zalai Hírlap	8
Komárom megyei Hírlap	7		
		Összesen	211

A felsorolásból kitűnik, hogy legrendszeresebben a Pest megyei Hírlap, a Kelet-magyarország, a Fejér megyei Hírlap, a Petőfi Népe, az Északmagyarország, a Békés megyei Népújság és a Kisalföld foglalkozik könyvtári kérdésekkel. Legkevesebb található ilyen írások a Dunántúli Napló, a Nógrádi Népújság, a Szolnok megyei Néplap és a Tolna megyei Népújság hasábjain.

A megyei lapok közléseinek nagyrészt a néhány soros *kis hírek* teszik ki. Meg kell mondani, hogy ezek igen gyakran vajmi keveset mondanak az olvasónak. A kis könyvtári hírek közlését nem hibáztathatjuk, hiszen ez a közlési forma is hasznos, amikor pl. könyvtári rendezvényekről, egy-egy könyvtár tanácsai támogatásáról, könyvtári kiállításokról, könyvtárak létesítéséről vagy átalakításáról tudósít, akár csak pár szóval is. A legtöbb könyvtári kis hír azonban olyan, keveset mondó hadijelentéshez hasonlít, amelyből a hadihelyzetet alapjában véve nem lehet érzékelni. Ugyanis az olyan típusú hírek, hogy X könyvtár olvasólétszáma mennyi, vagy Y könyvtár egyik hónapban mennyit kölcsönzött, vagy egy harmadik mennyi könyvet vásárolt, még azt a véleményt sem formálhatják ki, hogy a közölt szám kevés-e vagy sok-e? Keveset mondó állóképek csak ezek. A könyvtárak ügyét jobban szolgálják viszont a megyei lapok *riportjai*. Ezek a legtöbbször betekintést engednek egy-egy könyvtár belső életébe, egyben a propaganda és a tartalmasabb elemzés eszközei is. Ilyen riportok a januári számokban: Huszár Dezső: „Újszalontán az olvasás kedvelt időtöltés” (Békés megyei Népújság), riport a Pamutkolor Művek üzemi könyvtáráról (Fejér megyei Hírlap), riport a Győri Szerszámgépgyár könyvtáráról (Kisalföld), az oroszlanói új könyvtárról (Komárom megyei Hírlap), beszélgetés a jászberényi járási könyvtár vezetőjével (Szolnok megyei Néplap).

Ugyanilyen hasznosak a megyei lapok *tudósító jellegű* írásai. Ezek alkalmasak arra, hogy jó ismertetést nyújtsanak egy-egy megye vagy járás fő könyvtári célkitűzéseiről, terveiről, elért eredményeiről. Ilyen jellegű tudósításokra figyelhetünk fel pl. a januári számokban: tudósítás a megyei tanács végrehajtó bizottságának könyvtári munkát tárgyaló üléséről (Fejér megyei Hírlap), a Szakszervezetek Megyei Tanácsa a könyvtárfejlesztésért (Heves megyei Népújság), összefoglaló tudósítás a megyei könyvtárhálózat helyzetéről (Zalai Hírlap).

Egy-két esetben jó példákat lehet találni a megyei sajtó és a könyvtárak összehangolt munkájára, illetve a sajtó közvetlen segítségére is. Így például a Pest megyei Hírlap a hasábjain adott helyet a megyei könyvtár rejtvény pályázatának, a Komárom megyei Hírlap ismertetéseket közölt a megyei könyvtár-kiadványairól.

Eszrevehető tehát, hogy a könyvtárak nagyobb eseményeiről általában jó és gyakori tájékoztatásokat adnak a megyei lapok. Kevésbé foglalkoznak viszont a munka hatékonyságával, a könyvtári munka közérdekű tartalmi kérdéseivel. Hogy ilyen tárgyalási forma sem lehet idegen a megyei lapok jellegétől, azt éppen néhány szórványos példa igazolja. Egy-két esetben pl. találni az olvasói igények alakulásáról, az olvasói ízlés formálódásáról szóló alaposabb cikkeket is. Például: a „Mit olvas Baranya népe” című cikket a Dunántúli Napló-ban, dr. Pálinkás Györgyné cikkét az Északmagyarországban, „A könyvtáros szemével” címmel, „A mai magyar írókat keresik a legtöbben” című cikket a Zalai Hírlap-ban.

A megyei lapok könyvtári cikkeinek olvasása azonban egy-két szempontból *hiányérzetet* kelt. Ritkán lehet például bíráló hangot felfedezni az írásokban, mintha a könyvtáraknak csak eredményei és még nagyobb eredményei lennének. Hasznos lenne egy-két *kritikusabb* szellemű cikk. Ilyesmivel a januári írások között csak a Tanácsok Lapjában, a Hajdú-Bihar megyei Napló-ban és a Kisalföld-ben találkozhattunk. A cikkek olvasása olyan érzést is sugall — kevés kivételtől eltekintve —, mintha a könyvtárakban csak szépirodalmi könyvkölcsönzés folyna. A cikkírók érdeklődésének előterében legalábbis csak ez áll. A várhatóan kevesebb visszhangja van a lapokban a könyvbarát-mozgalom-nak és a József Attila olvasómozgalomnak. Az eddigienél többet segíthetne a megyei sajtó a kulturálódás és ezen belül a könyvtári ellátás „fehér folt”-jainak felderítésében, és azáltal, hogy a megoldásokat is sürgeti. Végül helye lehetne a lapokban a könyvtári olvasók véleményének, az olvasók megszólaltatásának is.

Az *üzemi lapok* jellegük szerint az adott üzemi könyvtár életéről közölnek híreket, közvetlenül segítik az olvasószervezést és a könyvtári propagandát. Több lap ismerteti a könyvtár új szerzeményeit, propagálja a könyvtár rendezvényeit. Elég gyakran találunk képes riportokat az üzemi könyvtárakról. (Pl. Ganz-Mávag, Szárnyaskerék.) Számottevőbb írásokra a következő üzemi lapokban bukkanhattunk: a Fogaskerék-ben hosszú cikk ismerteti a Csepel Vas- és Fémművek könyvtárának programját, ugyanítt szatirikus írás foglalkozott a könyvrongálókkal. A Kistex riportot közölt az üzemi könyvtár egy napjáról, a Kőbányai Gyógyszer a gyári fiatalok

József Attila olvasómozgalmáról. A Sörgyári Dolgozó bíráló cikkel jelentkezett az üzemi könyvtár költöztetésének rossz időpontja miatt. Könyvtári vonatkozású írásokat lehetett még találni többek között a Fomómunkás-ban, a Megafon-ban, a Tarjáni Acél-ban stb.

Összefoglalva: egyetlen hónap sajtócikkei is arról adnak számot, hogy a könyvtári tevékenységnek egyre számottevőbb sajtóvisszhangja van. Az is világos, hogy a sajtó sokat segít az érdeklődés felkeltésében és a könyvtári propagandában, de még többet segíthet munkája kitágításával és a könyvtári cikkek színvonalának javításával. Ehhez viszont a sajtó munkatársai jogosan várhatják el az eddiginél nagyobb segítséget a könyvtárosoktól, főleg a rendszeres tájékoztatás és a könyvtárak előtt álló fő feladatok megismertetése terén.

A könyvtárak, a sajtó és a hírközlő szervek közötti kapcsolat szervezettebb kiépítésének újabban az eddiginél is örvendetesebb jelei mutatkoznak. A cikkünkben vizsgált időszak óta a rádióban több könyvtári riport hangzott el. A Magyar Nemzetben Móricz Virág vezércikkben hívta fel a közvélemény figyelmét a közművelődési könyvtárak szolgáltatásainak jelentőségére, s ugyanott kitűnő riportot is olvashattunk egy fővárosi gyermekkönyvtár életéről. Mindez azt mutatja, hogy a könyvtárügy a vidéki lapok mellett a központi agitációban is kezdi elfoglalni méltó helyét.

G ö n c z i I m r e

DR. HADNAGY LÁSZLÓ

1921 — 1963

Megrendüléssel álltunk koporsója mellett. Halála hihetetlennek tűnt, hiszen mindig fiatalosnak, tettekre szedőnek láttuk. Valóban fiatal volt évei szerint is, s sorsába akkor szőtt bele az oktalan halál, mikor életművének betetőzéséhez fogott hozzá.

A betegség első figyelmeztetésével nem törődve, megszokott munkatempóját nem mérsékelte, ezért történhetett oly váratlanul közülnünk való távozása.

Közülnünk távozott, bár a vezetőnk volt. Közvetlenül a felszabadulás után, tanári oklevelének megszerzésével, huszonnégy éves korában állt be a népművelés munkásai közé, s miniszterhelyettes korában is megmaradt igazi népművelőnek. Munkájában a népszerűt, a humanista műveltség és az alkotási vágy párosult a marxizmus—leninizmus irányt mutató eszmeiségével, ezért tudott egyik legkiválóbb népművelőnké, majd a népművelés országos irányítójává lenni. Ő jutott legmagasabbra abból a népművelői gárdából, mely közvetlenül a felszabadulás után vállalta a nép szolgálatának ezt a szép feladatát. Személyében egyesítette azokat a tulajdonságokat, amelyek a művelődés gyakorlati munkájához és magasfokú elvi irányításához egyaránt szükségesek.

A könyvtárosok is örömmel fogadták annak idején, hogy kezébe került a könyvtárügy állami irányítása. Értette és nagyra értékelte a könyvtári munka szerepét, s a felső vezetésben segítette határfokának növekedését.

Szellemi frissessége, széles látóköre a

népművelés korszerű tartalmi és formai fejlesztését tették központi gondolatává. Következésként küzdött az elavult sémák és módszerek tovább élése ellen.

Egyik legkiválóbb művelődéspolitikusunkat veszítettük vele. Élete azt példázza, hogy a tehetség, a munka és a hűség a művelődés közkeleténél is a legmagasabb vezető helyre emelheti. Munkásságát sok eredmény és sok jól előkészített terv jelzi. Ez utóbbiak megvalósítása reánk maradt.

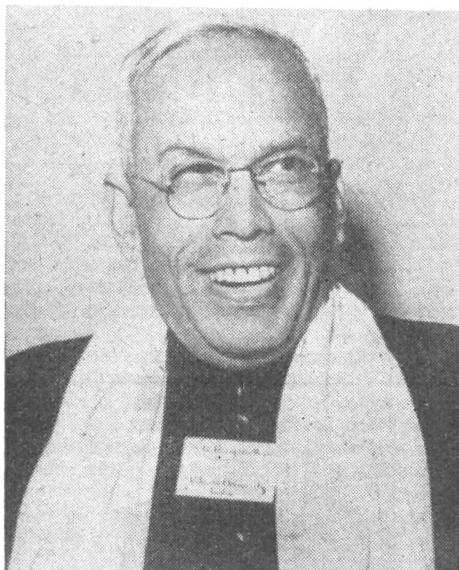
RANGANATHAN 70 ÉVES

Mi sem mutatja jobban azt az eltolódást, amely a világ kulturális térképén is folyamatban van, mint az a jelenség, hogy a hajdani gyarmati országok képviselői nemegyszer tanítványok helyett tanítómestereként lépnek előnk. Ilyen tanítómester a könyvtárosok között a hindu S. R. Ranganathan. Tudományos biztonság, gyakorlati szemlélete, s pedagógiai szelleme egyaránt korunk vezető könyvtárosai, nagy egyéniségei közé sorolják: tisztelettel hajol meg előtte nemcsak szűkebb hazájának társadalma, hanem a nemzetközi könyvtári közvélemény is.

1892-ben született az indiai Madras tartományban fekvő Shiyaliban, születése helyét neve is tükrözi, amelynek teljes alakja: Shiyali Ramamrita Ranganathan. Eredetileg matematikusnak készült, s pályája elején, 1917-től 1923-ig még ezt a tárgyat oktatta. 1924 hozta életében a fordulatot, ekkor hívták meg a madrasi Egyetemi Könyvtár vezetőjének. De új pályájára magával vitte a tudományos színvonal igényét, a mélyreható elemzés képességét, s e tulajdonságoknak sokban köszönhette későbbi eredményeit. A kor is olyan volt, hogy igényelte képességeit. A könyvtárosság a század első negyedének végén elért ugyanis abba a stádiumba, hogy tudományos megalapozottság nélkül nem léphetett tovább. Míg korábban a könyvtári szakismeretek lényegében gyakorlati ismeretek voltak, ez idő tájt már kitűnt, hogy speciális könyvtári kutatásoknak kell velük társulniuk, vagyis *könyvtártudományra* van szükség. Ranganathan ezt a helyzetet világosan látta, s neki is kezdett, hogy a könyvtári problémákra tudományos úton keressen feleletet. Mint a madrasi, majd a benaresi egyetemi könyvtár igazgatója, gyakorlati munkájában is ösztönzést kapott az elméleti vizsgálatokhoz, de még meszszebb jutott ez irányban Delhiben, ahol 1947-ben a könyvtártudomány professzora lett. Jellemző, hogy az általa alapított *Abgila* c. folyóirat később az *Annals of Library Science* nevet vette fel, vagyis címébe is belefoglalta a „könyvtártudomány” szót — Ranganathan matematika professzori nivóján értve e szót. Vizsgálatainak eredményeit nagyszámú publikációja foglalja magában. Alig van a könyvtári problematikának olyan része, amellyel előbb vagy később ne foglalkozott volna, a katalógusokról éppúgy jelent meg testes könyve, mint a referencemunkáról, az osztályozás-elméletről épp-

úgy, mint az igazgatásról. A problémák iránt való különleges érzékenysége, s elmélyedő elméleti munkája eredményezte, hogy erőteljesen bekapcsolták a nemzetközi könyvtári élet vállalkozásaiba, Ranganathan az UNESCO, az IFLA, a FID stb. keretében hosszú évek óta megtisztelő szerepkört tölt be, elsőrangú szakértő, s alig van olyan, nagyobb szabású tudományos konferencia, ahol vele ne találkoznánk.

Am nagyon tévedne az, aki az elmondottak alapján Ranganathanat valami világtól elvonatkozott szobatudósnak kép-

zelné el. Ellentmond ennek széles körű szervezői tevékenysége, mert például ő az elnöke az Indiai Könyvtárosegyesületnek, az indiai dokumentációs bizottságnak, az osztályozási bizottságnak, a könyvtári szabványbizottságnak. Mégpedig nemcsak díszelnöke, hiszen e szervezeteket nagyrészt az ő agilitása hozta létre. De ellentmond a szobatudós képnek Ranganathan egész könyvtári szemlélete is. Ami benne lenyűgöző, épp az, hogy nála az elméleti hajlam a korszerű társadalmi etikával párosul. Nem lenne tiszta képünk egyéniségéről, ha nem emlékeznénk meg humanizmusáról, mély demokratizmusáról. Ez a beállítottság egész pályáját végigkíséri. Világhírré tett szert az az *öt alapelv*, amelyben a könyvtár, s a könyvtári szolgálat lényegét igye-

kezett megragadni. Ezt az öt alapelvet („törvényt”) első könyvében, 1931-ben tette közzé (*The five laws of library science*); érdemes őket ma is felidézünk, annál is inkább, mert Ranganathan minden könyvében visszatérnek, mintegy műve sarokköveit képezik. Ezek a következők:

1. A könyvek a használatért vannak;
2. Minden olvasó kapja meg a könyvét;
3. Minden könyv kapja meg az olvasóját;
4. Kíméld az olvasó (és a személyzet) idejét;
5. A könyvtár növekvő szervezet.

Nincs helyünk itt arra, hogy az idézett öt alapelv tartalmát részletesen kifejtsük, hogy hozzájuk kapcsolódva Ranganathan gondolatrendszerét felvázoljuk. Előzgedjünk meg pár mondattal Ranganathan szemléletének érzékeltetésére.

Az első alapelv, amely Ranganathan szerint a modern könyvtár forradalmi fordulatát fejezi ki, valóban élesen elválaszt a megelőző koroktól. Jól tudjuk, hogy régen a „megőrzésben” látták a könyvtár feladatát, a könyvtárosokat is öröknek, kusztoszoknak hívták. A modern könyvtárosi magatartás, szemlélet kiindulópontja viszont épp az, hogy a könyvek nem ereklyék, nem muzeális tárgyak. (Azért is került ez az alapelv az első helyre.)

Nem kevésbé „forradalmi” a második alapelv, amely mindenkinek könyvvel való ellátását formulázza meg. Ahogy az első alapelv szakít a „könyvek a megőrzésért vannak” szemlélettel, ugyanígy áll szemben ez a második alapelv is azzal az elképzeléssel, amely szerint a könyvek a kiválasztott keveseké. Ranganathan nem szűnik meg hangoztatni a könyvtár nagy társadalomalakító szerepét, a modern könyvtár kapcsolatát az élet demokratiszálódásával. Talán nem árt idéznünk következő szavait (1935-ből): „*A tanulás ma az egész életen végighúzódó folyamat, amelyben az iskola csak a kezdő mozzanat, s a könyvtár az egyik legfontosabb segítő eszköz, hogy az állandó továbbképzés mindenki számára lehetséges legyen... A könyvtár az általános önképzés eszköze. Hozzáférhető minden férfinek és nőnek, fiatalnak és öregnek, gazdagnak és szegénynek, jónak és rossznak... A jóra és másra való ösztönző ereje igen hatalmas.*” S nem felesleges figyelemztetnünk arra a még küszöbönálló feladatra, amely a falusi és városi olvasók ellátásának ma még fennálló különbségét hivatott eltüntetni.

A harmadik alapelv a differenciált ellátás követelményét fogalmazza meg és azt a kötelezettséget, hogy el is juttassuk a könyvet (mégpedig a megfelelő könyvet) az olvasóhoz. Erre a propagandától a bibliográfiáig számtalan eszköz van, de közülük az egyik legfontosabb Ranganathan szerint a szabadpólc rendszer. Mindez szükséges velejárója, szerves része a modern könyvtári életnek.

Ebben a három alapelvben tükröződik legvilágosabban Ranganathan demokráziája. A negyedik már az ökonómiát formulázza, az ötödik pedig a könyvtársztatikus szemlélete ellen foglal állást.

Mindezek után megint csak Ranganathan elméleti munkássága felé szeretnék fordulni. Ha nincs is helyünk egész életművének ismertetésére, lehetetlen meg nem emlékeznünk arról a területről, ahol a legnagyobbat alkotta, az osztályozásról. Hiszen könyvtáros közvéleményünk is elsősorban mint az osztályozás tudósát tartja őt számon, általában mint a „kettőspontos osztályozó rendszer” megalapítóját ismerik. Alapjában azonban nem e konkrét rendszer megteremtése a fődolog, hanem osztályozáselméleti munkássága, amelynek jelentősége messze túlnói saját rendszerén. Olyan fogalmakat vezetett be, amelyek nemcsak elmélyítik szemléletünket, de alkalmaznak arra is, hogy a különféle rendszereket összehasonlítsuk, értékeljük. Nagy jelentőségű az a felismerése, hogy a hagyományos felsoroló osztályozással szemben ma már új módszerre, az analitikus-szintetikus eljárásra van szükségünk. A felsoroló (enumeratív) osztályozás lényege az, hogy eleve számba veszi s táblázatokba rendezi a szóba jöhető összes fogalmat; itt az osztályozónak csupán annyi dolga marad, hogy a táblázatban kikeresi a neki alkalmas helyet. Ezzel szemben az analitikus-szintetikus módszer nem ad kimerítő felsorolást, de megtanít a fogalmi elemzésre s a jelzetek szerkesztésének szabályaira. (Ilyen Ranganathan saját osztályozása. Az ETO a két módszert vegyíti, de nem átgondoltan s nem elvszerűen.) A különbség megvilágítására érdemes idézni Ranganathan hasonlatát. A felsoroló osztályozás azokra a nyelvkönyvekre emlékeztet, amelyek a külföldre utazónak kész mondatkészletet adnak ahhoz, hogyan viselkedjék a vámnál, hogyan rendelje meg kávéját stb. Ezzel szemben az analitikus-szintetikus osztályozás mintegy szavakat és grammatikát nyújt. Az a tény, hogy a tudomány mai fejlődése mellett egyre kilátástalanabb előre rögzíteni az osztályozó számára az összes fogalmat, kétségtelenné teszi az

analitikus-szintetikus eljárás előretörését. Ha magát a kettőspontos osztályozást Indián kívül nem is igen alkalmazzák, azt megállapíthatjuk, hogy Ranganathan általános elméleti tételei egyre nagyobb visszhangot találnak, és szerte a világon

egyre több tanítvány munkájában lehetők fel.

Igazán kívánatos lenne, hogy valamelyik munkájával — annak lefordíttatása révén — könyvtárosaink széles köre megismerkedhessék.

Sebestyén Géza

LEGFONTOSABB MŰVEI

Five laws of library science. 1931.
Colon classification. 1933, 1939, 1950, 1952, 1957.
Library administration. 1935.
Prolegomena to library classification. 1937.
Theory of library catalogue. 1938.
Library classification. Fundamentals and proposals. 1944.

Preface to library science. 1948.
Library manual. 1950.
Library catalogue, Fundamentals and proposals. 1950.
Library book selection. 1952.
Heading and canons. 1955.

Gondolatok a tudományos és szakkönyvtárak IRÁNYELVEI-hez

A Művelődésügyi Minisztérium könyvtári osztálya által kiadott és a tudományos és szakkönyvtárak vezetői által megvitatott „Irányelvek” c. dokumentum* tudományos könyvtárügyünk új fejlődési szakaszának koncepcióját tükrözi, amelyet a magasabb színvonalú tervezésre és a társadalmi igények fokozott mértékű kielégítésére való törekvés hat át.

Az „Irányelvek” mint program — helyesen — nem foglalkozik részletkérdésekkel, hanem a fejlődés kívánatos tendenciáját vázolja. Az érdekelt könyvtári-dokumentációs hálózatoknak kell majd adottságaiknak és lehetőségeiknek megfelelően ezt a programot részleteiben is tartalommal megtölteniük, mivel e feladatot semmiféle központi tervezés, vagy direktíva nem végezheti el helyettük.

Tervszerűség, racionalizálás és gazdaságosság — talán ebbe a három fogalomba sűrítendő leginkább az „Irányelvek” fő mondanivalója. Az olyan, egy-egy könyvtáron vagy hálózaton belül elvégezhető elemzések mellett, mint például a ráfordítás-hasznosítás, a tudományos kapacitás felhasználása és megoszlása, a kiadványok és szolgáltatások hatékonysági vizsgálata, az állomány-beszerzés-forgalom viszonya, a hálózaton belüli és a hálózatközi együttműködés stb., néhány központi jellegű feladat is kirajzolódik az „Irányelvek”-ből. Ezeknek az elemzéseknek nagy részében a tudományos és a közművelődési hálózat egyaránt érdekelt, ily módon megoldásuk

összehangolt felső irányítást, szervezést, gondozást kíván.

Fontossági sorrend és a teljesség igénye nélkül néhány ilyen, az „Irányelvek” szelleméből következő feladat:

1. SZAKMAI-TÁRSADALMI SZERVEZET

A könyvtári és dokumentációs munka mint szakma, mint értelmiségi foglalkozási ág nem rendelkezik szakmai szervezettel (egyesület, társaság, szövetség), és mint ilyen, alighanem egyedül áll az értelmiségi szakmák között. Az egyesület vita- és továbbképző fóruma, tapasztalat-csereszervező központja lehetne a tárcánként és könyvtártípusonként tagolt könyvtáros-dokumentalista társadalomnak.

2. BIBLIOGRÁFIAI KIADÓ

A könyvtári kiadványok a kiadás „mostoha gyermekei”. A szakma kiadványai tekintélyes részben úgy jelennek meg — és ez mitsem von le értékükből —, mint a felszabadulás előtti tudományos, vagy pedig a dilettáns kiadványok jó része: „nyomatott és kiadatott a szerző költésén”.

Ma természetesen az állami költségvetésből történik a kiadás finanszírozása. Az egész könyvtárügyet tekintve megállapítható, hogy a kiadványi tevékenység több tekintetben spontán jellegű. Elérkezett az ideje annak, hogy a spontán akciók „regulárisakká” szerveződjenek és megalakuljon — mondjuk — egy Bibliográfiai kiadó, amely átvállalná a szak-

* A tudományos és szakkönyvtárak főbb feladatai. KMK 16 old.

mai kiadványok gondozását, terjesztésének előkészítését, a terjesztő szervezetek való kapcsolatát stb. Ilyen kiadó létesítése növelné a szakma megbecsülését, nem szólva a gazdasági, ismeretterjesztő és tudományos hasznáról. A bibliográfiai kiadó létesítését megfelelő igénykutatásnak és nem utolsósorban közgazdasági vizsgálatnak (pl. hogy hozzávetőleg mennyit fordítanak jelenleg kiadványokra) kell megelőznie.

3. ÉVES KUTATÁSI SZEMLE

A fentiek alapján is hasznosnak látszana egy, a Sebestyén-féle külföldi kutatási szemléhez** hasonló magyar összefoglaló évenkénti megjelentetése. Ennek mind az irányító szervek, mind az érdekelt intézmények és kutatók hasznát láthatnák.

4. KÖNYVTÁRI STATISZTIKA

Mindenfajta elemző munkának tényanyagon kell alapulnia, a tényanyag összegyűjtésével és feldolgozásával kapcsolatosan pedig előtérbe lép a statisztika problémája. Az „Irányelvek”-ben felvetett hatékonysági és gazdaságossági vizsgálatok nemcsak megbízható statisztikai adatszolgáltatás, hanem megfelelő statisztikai vizsgálati módszerek nélkül is elképzelhetetlenek. A könyvtárstatisztika (állomány és forgalmi statisztika egyaránt) fejlesztésre szorul. A Központi Statisztikai Hivatal könyvtárának igénybevételével (és természetesen a Központi Statisztikai Hivatal megfelelő osztályainak bevonásával) hozzá kellene látnunk mind tudományos, mind közművelődési könyvtáraink statisztikai rendszerének és módszereinek továbbfejlesztéséhez.

5. A KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRAK

szakkönyvtári funkcióinak kifejlesztése szempontjából is elemzésre szorulnak a

központi és az átfogó jellegű tájékoztató kiadványok, mint pl. a nemzeti bibliográfia és a repertórium, a külföldi könyvek országos gyarapodási jegyzéke, a rendelkezésre járó külföldi periodikák jegyzéke stb. A közművelődési könyvtárak szakkönyvtári teendői az országos távlati kutatási tervet, a demográfiai helyzet várható alakulását (népszaporulat, belső vándorlás, szakképzettségi átértékelődés stb.) és a regionális tervezést (telepítéspolitika) figyelembe véve fejleszthetők ki.*** Érdekes e szempontból a Detroit-i városi könyvtár felmérése, amely az tanúsítja, hogy az intézmények, vállalatok reference-igényei az egyéni olvasókéval szemben mindjobban előtérbe kerülnek (1960. nov. 22—dec. 22 között a könyvtár pl. 1288 telefonmegkeresést kapott vállalatoktól és szakkönyvtáraktól, és ez időszakban 122 személy keresett fel a könyvtárt valamelyik intézmény képviselőjében; a használó intézmények 22%-a a város határain kívüli településű volt).****

Az ilyen és ehhez hasonló kérdések felvetése, nyilvános megvitatása megítésem szerint egyik módszere annak, hogy könyvtárügyünk fejlesztési problémáival minél szélesebb körben és minél alaposabban foglalkozzanak.

Rózsa György

** Sebestyén Géza: A könyvtári kutatások mai problematikája a külföldi szakirodalom tükrében. (OKT kiadványai 15.) 162 old.

*** A központi jellegű tájékoztató kiadványokra és megszervezésre váró szolgáltatásokra vonatkozóan, amelyek több tekintetben érintik ezeket a kérdéseket, a szerző „A dokumentáció: tudomány” c. cikkében vetett fel néhány gondolatot, illetve javaslatot. (Figyelő. Gazdaságpolitikai hetilap. 1963. III. 20. 3. old.)

**** A Magyar Tudományos Akadémia könyvtárának „Tájékoztató”-ja. 1962. 1—2. sz. 121. old.

A KÖNYVTÁRÜGY VEZETŐINEK KITÜNTETÉSE

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa hazánk felszabadulásának 18. évfordulója alkalmából, kiváló munkájuk elismeréséül

dr. Kovács Máté egyetemi tanárnak, az Eötvös Loránd Tudományegyetem könyvtártudományi tanszéke vezetőjének, az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács elnökének a *Munka Érdemrend*,

Kondor Istvánnénak, a Művelődésügyi Minisztérium könyvtári osztálya vezetőjének a *Szocialista Munkáért Érdemérem* kitüntetést adományozta.

Könyvtáraknak — A MEZŐGAZDASÁGI SZAKKÖNYVEKRŐL

A közművelődési könyvtárak — elsősorban a járási és Községi könyvtárak — sok segítséget nyújtottak a mostani mezőgazdasági könyvhónap megrendezéséhez. A könyvhónap alkalmat adott arra is, hogy a falusi közművelődési könyvtárak helyzetét és lehetőségeit a mezőgazdasági és kiadói szakemberek az ország különböző területein tanulmányozzák. Az így szerzett tapasztalatokról szeretnék röviden számot adni.

A falusi közművelődési könyvtárak mezőgazdasági szakkönyvellátottságának helyzetéről nem kívánok ismétlésbe bocsátkozni, hiszen *dr. Hadnagy László* miniszter-helyettes, *Kellner Béla*, *Katsányi Sándor* és mások *A könyvtáros* korábbi számaiban eléggé egyértelműen rávilágítottak a szakkönyvellátottság problémáira. Csak meg-erősíteni szeretném azokat a megállapításokat, melyek szerint a közművelődési könyvtárak mezőgazdasági szakkönyv-ellátottsága mennyiség szerint sem felel meg azoknak a követelményeknek, amelyeket a mezőgazdasági termelés fejlesztése támaszt a könyvtárakkal szemben. Az egyébként is alacsony ellátottságot tovább rontja, hogy a meg-levő szakkönyv-állomány nagyrésze korszerűtlen, elavult. Ugyancsak az előzőkkel függ össze az a hiányosság, hogy a szakkönyvek forgalma szintén messze a kívánalom alatt marad.

A könyvtárak mezőgazdasági vonatkozású problémáit — erősen leegyszerűsítve — a következő vonatkozásokban kell megvizsgálunk: az állomány nagysága, összetétele, valamint az állomány forgalma. Mindhárom tényezőt egymással összefüggésben kell elemezni, és így határozni meg a szükséges tennivalókat.

Az állományfejlesztés kérdésében Hadnagy elvtárs leszögezte, hogy a falusi könyvtárak állományfejlesztésének keretén belül kiemelten kell foglalkozni a könyvtárak mezőgazdasági szakkönyv-állományának fejlesztésével és korszerűsítésével. A feladat gyors megvalósítása viszonylag egyszerűnek látszik, hiszen a könyvtárak állományfejlesztése akár állami erőforrásból, akár a községfejlesztési alap, vagy a termelőszövetkezeti kulturális alap segítségével történik, lényegében nem egyéni vásárló-erőt köt le, tehát központilag nagyobb hatásokkal lenne nyitható, mint bármilyen egyéni könyveladás. Ha pedig az egyes helyeken tapasztalt helyes kezdeményezések mintájára más könyvtárak is alakítanak mezőgazdasági szakkönyvbeszerző bizottságokat és ezek közreműködésével egészítik ki az állományt, bizonyos, hogy szakmailag mind a táj termelési adottságai, mind a termelő üzem sajátos követelményei helyes arányban tükröződnek majd a könyvtári állomány összetételében.

Ami pedig az elavult szakkönyvek kivonását illeti, folyamatban van valamennyi forgalomban levő mezőgazdasági szakkönyv ilyen szempontból történő központi felülbírálata és minősítése. Ez biztos támpontot ad majd a mezőgazdasági szakirodalom tartalmi megítélésében esetleg kevésbé járatos könyvtáros számára.

A szakkönyv-állomány fejlesztése a fent vázolt intézkedések ellenére sem halad megnyugtató ütemben. Ennek pedig a falusi könyvtárak gyakorlati munkájából le-szűrt tapasztalatok alapján megítélésem szerint több oka van.

Az egyik ilyen lényeges ok, amely a szakkönyv-állomány megfelelő arányú gyarapítását gátolja, az az „ellenérdekeltség”, amely a szakkönyvek kisebb arányú forgalmából fakad.

Az országos statisztika azt mutatja, hogy a szakkönyvek forgalma jóval alatta marad a szépirodaloménak. A könyvtáros munkáját pedig a gondozása alatt álló teljes könyvállomány forgalmi arányai szerint mérjük. Természetes tehát, hogy a könyvtárosok nagy része ösztönszerűen idegenkedik az olyan „improduktív” anyagtól, „teheteteltől”, amelynek olvasottsága, forgalma csak többletmunkával vagy egyéb külön erőfeszítéssel éri el a kívánt mértéket. Számos könyvtárban találok olyan véleménnyel, hogy a szakkönyv-állomány rontja a forgalmi eredményeket. Ha pedig ez a tendencia megfigyelhető, magyarázatra talál az állománykiegészítés vontatott üteme is. A könyvtáros a rendelkezésre álló anyagi erőforrásokat szívesebben fordítja olyan művek beszerzésére, amelyek keresettek, mint olyanra, amelyhez neki kell olvasót keresnie.

Felmerül tehát a kérdés, hogy mit kell tenni a szakirodalom olvasottságának növelése és ezzel a szakmai műveltségnek a közművelődési könyvtárak útján való fokozása érdekében is. Nyilvánvaló, hogy törvényszerűségeket, vagy ezek alapján kialakult tendenciákat rendelettel megváltoztatni nem lehet. Meg kell keresni a ten-

denciákat létrehozó alapvető okokat, és azok megismerése után kell a helyes irányú befolyásolás eszközeit megválasztani.

Nézzünk meg néhányat ezek közül közelebbről. A mezőgazdasági szakirodalom iránt az utóbbi években visszaesett az érdeklődés. A termelőszövetkezetekben még nem mindenütt ismerték fel a nagyüzemi szakmai ismeretek elsajátításának fontosságát és azt, hogy a nagyobb szaktudás növeli a gazdálkodási eredményt. Azt tartják, hogy azért van elmők meg agronómus, hogy tudják, mikor mit kell tenni, az egyszerű tagoknak semmi szükségük a tanulásra.

Ennek a szemléletnek a megváltoztatására időre, sok türelemre és főleg az élet kedvőző tapasztalataira van szükség. Akkor majd a termelőszövetkezeti tagok maguk látják be — vagy a saját, vagy a szomszéd termelőszövetkezet tapasztalatai alapján —, hogy érdemes tanulni, érdemes a szakkönyveket forgatni. Ha akár a gyenge tsz-ek hiányos gazdálkodási eredményeinek okait, akár a megerősödött szövetkezeti gazdaságok teljesítményeit elemezzük, megállapíthatjuk, hogy a legdöntőbb tényező mindenütt a szaktudás. Ez nyilvánvaló is, hiszen például az egyéni gazda kitűnő eredménnyel hízalhatja a maga két hizóját. Ha a tsz-en belül a kettő helyett húsz állatról kell gondoskodnia, talán még nem következik be zökkenő a munkájában, de amikor száz hízó van a kezére bízva, szaktudás nélkül okvetlen megtorpan, kétszáz vagy kétezer állatról nem is beszélve.

A szakmai műveltség fontosságának a felismerését jól szemlélteti a tsz-ek gazdálkodási eredménye. A mérlegghiánnyal zárt tsz-ek aránya most már csak mintegy a fele a tavalyinak. Ugyanakkor a tanfolyamos szakmai oktatásban résztvevők, tehát a felnőtt tsz-parasztság köréből tanulók száma is 50 000-re emelkedett. A jég tehát megtört, és a szaktudás iránti igény kezd olyan nélkülözhetetlen tényezője lenni a gazdálkodásnak, mint akár egy munkaeszköz. Ez az igény rövidesen a könyvtárakban is éreztetni fogja hatását, fellendül a szakkönyvek kereslete.

Ez tehát az egyik tényezője a könyvforgalom emelkedésének: igényt támasztani az emberekben a szakmai tudásra, annak gyakorlati haszna miatt. A felnőttek részére szervezett szakmai oktatást a mezőgazdasági szakigazgatás szervei elsőrendű feladatnak tekintik, és az elkövetkező évek során tömegmértetűvé tervezik szélesíteni. Azonban az oktatásban résztvevők nagy száma ellenére még mindig sok százezer azoknak a száma, akik semmiféle szakmai képzésben nem vettek, vagy vesznek részt. Ezek bekapcsolása az oktatásba még akkor is nagy igényt támaszt a könyvtárakkal szemben, ha csak töredékük válik rendszeres olvasóvá.

Másik tényező, amit a könyvtári szakkönyvforgalom tükrében elemezni kívánok, a szakkönyv maga. Vajon a kiadott mezőgazdasági szakkönyvek megfelelnek-e azoknak a követelményeknek, amelyeket velük szemben a tanulni vágyó olvasóközönség támaszt. Van-e elegendő számú, széles körű érdeklődésre számot tartó, népszerű megírt szakkönyv? Nem az okozza-e a szakkönyvek iránti közömbösséget, hogy túl magas, tudományos stílusban íródtak, és nyelvezetük nem tudja felkelteni az egyszerűbb olvasó érdeklődését?

A mezőgazdasági szakkönyvkiadás berkeiben nem új keletű ez a kérdésfelvetés, amire nem lehet egyértelmű igennel vagy nemmel válaszolni. Kétségtelen, hogy a szakirodalom az általános képzettségű és ilyen irányú érdeklődésű ember számára mindig is száraz, sőt unalmas marad. Nincsenek benne érdekfeszítő konfliktusok, de nem is feladata, hogy bármilyen vonatkozásban versenyre keljen a szépirodalommal. De ugyanakkor számos szakkönyvről elmondhatjuk, hogy bizony nem a legékesebb magyarsággal íródott, és stílusa száraz, gyakran még a szakember számára is fárasztó. Ez a felsőfokú könyv esetében nem érny ugyan, de kisebb hiba, mint ha közép-, vagy különösen alsófokú könyvben fordul elő.

Az utóbbi évek során több sikeres kezdeményezés történt a szakirodalom népszerű, olvasható formában való megjelentetésére. Ilyen például az ún. Vidám-rajzos állattenyésztési sorozat, amely szórakoztatva oktat. A teljesen szakszerű mű tréfás rajzokkal, vidám történetekkel hívja fel szakmai mondanivalójára a napi munkában elfáradt állatgondozók figyelmét. Kísérlet történt népszerű stílusú kézikönyv kiadására is. De ez korántsem elegendő. Még határozottabb, bátrabb lépéseket kell tenni a könyvkiadásban a népszerű kiadványok megjelentetése érdekében. Egyebek közt fel kell számolni azt a téves szemléletet is, melynek következtében a népszerű kiadványok szerzői tiszteletdíja alacsonyabb, mint egyéb könyveké. A gyakorlat éppen azt bizonyítja, hogy a szerzők többsége könnyebben megír egy felsőfokú szakkönyvet, mint egy alsófokút, sőt egyes szerzők számos esetben vagy nem is képesek rá, vagy szakmai hírnevük „devalválását” látják benne.

A valóban széles körű sikerre számot tartó népszerű szakirodalom megalkotására most új utakat keres a könyvkiadás. Tekintélyes összeggel díjazott pályázatot hirdet

népszerű szakkönyvek megírására, hogy nagyobb lépéssel juthassunk előre ezen a téren is.

A falusi közművelődési könyvtárak mezőgazdasági szakkönyv-forgalmának — egyebek között — ugyancsak fontos tényezője a szakkönyv propaganda hatékonyságának fokozása. A *könyvtáros* hasábjain erről a kérdéstről az utóbbi időben elég sok szó esett. Nem akarok ismétlésbe bocsátkozni, mert a szerzők által javasolt minden olyan kezdeményezéssel egyetértek, amely előbbre viszi ezt az ügyet. Nem is lehet egyértelmű recepteket előírni, mert minden könyvtáros maga választja meg az egyéniségének, felkészültségének és a helyi viszonyoknak leginkább alkalmas módszereket.

Mindenesetre az eredmények azt bizonyítják, hogy — a felsorolt és a könyvtárosok által objektívnek tartott nehézségeket is beszámítva — a könyvtári szakpropaganda nem kielégítő. Ezeket a szakkönyveket ma még nem kapkodják egymás kezéből az olvasók, viszont mindannyiunk érdeke azt kívánja, hogy az emberek szakmai műveltségének színvonala emelkedjék, mert az emelkedés számunkra sok tonna vajban és sok tonna gabonában ölt testet.

Végül ismét felvetem a bevezetőben említett gondolatot, hogy a szakkönyv-állomány forgalmának fejlesztése nem kíván-e új módszereket a könyvtárosi tevékenységben és főleg annak értékelésében. Ha elismerjük a differenciált könyvtári módszerek alkalmazásának szükségességét, nem eredményezne-e jobb szakkönyv propagandát és nagyobb szakkönyv-forgalmat a differenciált értékelés is, amely esetleg más mércét alkalmazna a szakkönyv-forgalomra. Így talán a könyvtárosoknak ma még a szakkönyvektől idegenkedő része is szívesebben foglalkoznék ezzel az irodalomcsoporttal, és nem úgy tekintene a szakkönyvre, hogy az indokolatlanul rontja munkájának határfokát.

Dr. Sárkány Pál

KÖNYVTÁROSOK-KÖNYVTERJESZTŐK EGYÜTTMŰKÖDÉSE FALUN

HOZZÁSZÓLÁS A HÁZIKÖNYVTÁR—KÖZKÖNYVTÁR CÍMŰ CIKKHEZ

A kérdés lényege ez: hogyan is lehet a falusi könyvterjesztői és a könyvtárosi tevékenység között nagyobb összhangot teremteni, mit is kell tenni e két, a könyvkultúra terjesztésén munkálkodó szervezet gyakorlati együttműködéséért. Amikor ennek lehetőségéről, formáiról és perspektíváiról beszélünk, abból a nyílván nem egészen alaptalan feltételezésből indulunk ki, hogy erőink összefogásával olyan eredményeket is el tudnánk érni, amelyekre külön-külön képtelenek vagyunk. Hiszen a *könyvtáros* olvasói számára nem kell bizonygatni, hogy a falusi könyvtárügy — a hatalmas fejlődés elenére is — mennyire a városié mögött van, hogy milyen sok szervező- és propaganda munkára van szükség csak a különbségek csökkentéséhez is.

A falusi könyvterjesztést illetően teljesen analóg a helyzet: a Kiadói Főigazgatóság számításai szerint ma már az országban megvásárolt minden negyedik könyv falura kerül ugyan, és ezt a múltbéli helyzettel (például *Móricz Zsigmond: Ez a magyar kultúra!* című riportjában leírtakkal „... Kisújszállásra még a híre sem jut el a könyveknek. Kabára még az a hír sem, hogy van könyv a világon...”) szinte össze sem lehet hasonlítani. Mégis: a falusi könyvterjesztés térképén még napjainkban is túlságosan sok a fehér folt. Hozzá kell tennünk: annak ellenére, hogy nincsen olyan kis község hazánkban, ahol a szövetkezeti boltban, vagy a pedagógusnál (esetleg mindkét helyen) ne lehetne könyvet vásárolni. A falusi könyvterjesztés térképének fehér foltjai azok a házak, amelyekben a kalendáriumon és az imakönyvön kívül a legszorgosabb kutatással sem találni másfajta könyvet. Minden községben sok ilyen ház van és gyakran azok is ebbe a kategóriába tartoznak, amelyekben mosógéppel mosnak, ahol szól a rádió, ahova járatják a Szabad Földet.

Nyilvánvaló, hogy az a falusi ember, aki a könyvtárból akar könyvet hazavinni, vagy vásárolni szándékozik könyvet, tudja hova kell fordulnia. De mi történjék azokkal, akik számára a könyv még nem vált szükségletté, akik nem akarnak könyvet? Éppen az ő „meghódításukra” kell a falusi könyvtárosoknak, könyvterjesztőknek erőiket egyesíteniük. Az egységes népművelési szemléletről a mi szánkából elhangzó szavak frázissá válnak, ha ennek az összefogásnak gyakorlati megvalósítására képtelenek vagyunk.

Közel egy esztendeje láttak napvilágot a könyvtári munka 1962/63. évi feladatait meghatározó irányelvek, amelyek tartalmazzák azt is, hogy

„... A könyvterjesztést és a könyvtárak tevékenységét közelebb kell hozni egymáshoz. A megyei módszertani tanácsokba be kell vonni a könyvterjesztés megyei képviselőjét. A könyvtárak és a könyvterjesztés propagandatevékenységét össze kell hangolni. A művelődési autók könyvtárosa maga is foglalkozhat könyvterjesztéssel.”

És ha megvizsgáljuk, hol tartunk e feladatok gyakorlati megvalósításában, kénytelenek vagyunk igazat adni Tóth Árpádnak, aki vitaindító cikkében arra a megállapításra jut, hogy „*egyesek a közkönyvtárak, mások a házikönyvtárak jelentőségét becsülik le, jövőjüket kétségbe vonják*”. Méghozzá — tapasztalataink szerint eléggé furcsa módon — a gyenge munkát végző falusi könyvtáros rendszerint a könyvtár jövőjét vonja kétségbe, mondván, hogy a községben már mindenki (!) vásárol könyvet. Ha pedig ugyanígy megkérdézzük a könyvterjesztőt, kiderül, hogy enyhén szólva nem felel meg a valóságnak, hogy *mindenki* vásárol könyvet. Ellenkezőleg: a könyvterjesztő munka eredménytelenségének éppen a községi könyvtár az oka: miért is adnának az emberek pénzt a könyvért, amikor *mindenki* (!) a *községi könyvtár könyveit olvassa*. Vagyis: ahelyett, hogy egymást erősítve és támogatva ki-ki végezné a maga munkáját, ilyenfajta „elméleteket” gyártanak. Amitől persze a falu művelődésügye aligha jut előbbre...

Tudjuk, naivitás volna feltételezni, hogy — mint bármilyen más törekvés — a könyvtári munka irányelvei meghatározta feladatok is önmaguktól valósulnak meg. Vizsgáljuk meg ezért kissé közelebbről, mit tett maga A *könyvtáros* — mint a könyvtárügy „kollektív szervezője és kollektív propagandistája” —, hogy ebben a vonatkozásban is általánossá váljék a felismerés, amelyet *Hadnagy László* miniszterhelyettes így fogalmazott meg: „... *nem tekinthetjük a közművelődés különböző területeit, formáit szervezeti egymásmellettségben, hanem csak a tartalmi feladatok, nevelési célok egységében*...” (A *könyvtáros* 1962. 506. old.), és hogy megvalósuljon a népművelési évad feladatait tartalmazó dokumentum erre vonatkozó célkitűzése: „... *A könyvterjesztést szervesen be kell építeni a népművelési hálózat munkájába*...” (507. old.)

Nyilván e törekvések szolgálata vezette a lap szerkesztőit, hogy az 1962. 8. számban helyet adtak *Fogarasy Mihály* pilisvörösvári pedagógus-könyvterjesztő egyébként a főhivatású községi könyvtáros férje) írásának, amely a falusi könyvtárosi és könyvterjesztői munka kapcsolatáról szól. *Fogarasy Mihály*, aki az országban 1962-ben a pedagógus-könyvterjesztők között a legtöbb könyvet adta el (és akit ezért a SZÖVOSZ külföldi jutalomutazásban részesít), írásában nemcsak a könyvtárosi és könyvterjesztői munka összekapcsolása mellett érvel, de kifejt bizonyos aggodalmakat is. Mindössze az feltűnő, hogy ezeket az aggodalmakat könyvterjesztő munkát végző könyvtárostól eddig soha nem hallottuk, annál inkább a könyvtárügy országos vezetőitől: „... *ha a könyvtáros csak a fizetésért könyvtáros és nem hivatásszeretből, akkor könnyen belesik abba a hibába, hogy elhanyagolja a könyvtári munkát és elsősorban könyveléssel foglalkozik... Fennáll az a veszély, hogy a költségvetésben biztosított könyvvásárlási összeget a könyvbizományos-könyvtáros nem köti le az AKV-nál, hanem az FJK-nál vásárolja le, hogy az utána járó százalék saját bevételét szaporítsa*...” — írja. A cikk végső kicsengése: sok buktató van ebben az összekapcsolásban, jó lesz-erre a kettős funkcióra vigyázni.

Mindezek után határozottan állítjuk: könyvtáros legyen a talpán, akinek ilyen körülmények között megfordul fejében az a gondolat, hogy könyvterjesztő munkát is vállaljon.

Ami pedig azt a feladatot illeti, hogy a könyvterjesztést szervesen be kell építeni a népművelési hálózat munkájába... úgy látszik, erre is jó lesz vigyázni... Másféle következtetésre aligha juthat ugyanis az a községi könyvtáros, aki a nagykövati könyvbarát-napról közölt tájékoztatót elolvassa (A *könyvtáros* 1962. 723. old.). A tudósító megírja ugyan: „... *A Hazafias Népfőnt, a Nótanács és a SZÖVOSZ jó szervező munkája következtében a Fő téren felállított könyvsátorban és a családoknál a könyvbarát-aktivisták és az úttörők 8882 forint értékű könyvet adtak el. Az esti író-olvasó találkozó telt házzal vonzott és a műsor után eleven, őszinte beszélgetés alakult ki az írók meg a beszélgetők között... Igen hasznos volt Garai Gábor délutáni látogatása is a könyvtárban*...”

Vigyázat azonban könyvtárosok, vigyázat! Mert: „... *Ezt a könyvbarát napot... mégsem csupán sikerek jellemelik: ugyanis nem helyeselhető, hogy a nagykövati könyvbarát-napon kizárólag az üzleti szempont érvényesült. A könyvbarát-mozgalom fő célkitűzései között szereplő olvasótoborzásról például szó sem esett, a családokat*

látogató 45 aktivista könyvtári belépési nyilatkozatokat nem is vitt magával, mintha könyvtár nem is volna. (A könyvtár részére történő ajándékozásra sem gondoltak...) Ilyen módon a könyvbarát-napnak a lakosság és a könyvtár kapcsolatának erősítésében, valamint a könyvtár fejlesztésében semmi szerepe sem lehetett."

Félreértés ne essék: azt, hogy Nagykátán a házról-házra könyvvarusítás során nem végeztek olvasótoborzást, nem szervezték meg a könyvtár részére történő könyvajándékozást, mi magunk is e könyvbarát-mozgalmi akció fogyatékoságának tartjuk. Ezen a napon azonban mégiscsak mintegy 700—800 kötet könyv került a nagykátaiak otthonába, sokszáz ember ismerte meg személyesen Szabó Pált és Garai Gábort és csak a vak nem látja, hogy mindez előbb-utóbb a *könyvtár eredményeiben* is mutatkozik majd. Véleményünk szerint, az egységes népművelési szemlélettel lehet a baj, amikor a tudósító abban, ami Nagykátán történt *kizárólag az üzleti szempont* érvényesülését látja. (Csak zárójelben jegezzük meg: a földművesszövetkezeti mozgalom számára a falusi könyvterjesztés szervezése egyáltalán nem valamiféle hasznosított, nyereséges üzleti vállalkozás. Éppen ellenkezőleg...)

Részletes tanulmányt érdemelne, hány olyan megyei módszertani tanács van, amelybe a könyvterjesztés képviselőit ténylegesen bevonják, hogyan áll a könyvtári és könyvterjesztési propagandatevékenység összehangolása, a művelődési autók könyvterjesztésre történő felhasználása. Tapasztalataink szerint, bizonyos kezdeti eredmények, különösen azokban a megyékben, ahol felismerték a könyvbarát-mozgalom jelentőségét, már lemérhetők. A Szabolcs, Szolnok, Somogy és Győr-Sopron megyei könyvtáraknak a könyvbarát-mozgalmában megnyilvánuló együttműködése a ME-SZÖV-vel, a tapolcai, szegedi, szarvasi szövetkezeti könyvesboltok és járási könyvtárak közös akciói és a sokszáz községi könyvtáros-könyvterjesztő mindennapi munkája élő bizonyítéka az összefogás eredményességének.

Es ennek az együttműködésnek máris mutatkozik egy olyan „mellékterméke”, amelyre fel kell figyelni. A szövetkezeti könyvterjesztést az illetékes művelődésügyi szervek gyakran és nem is alaptalanul bírálják azért, mert a falusi könyvterjesztők egy része (szövetkezeti bolti dolgozók, állami gazdaságokban, tsz-ekben működő bizományosok), nem ismerik azt az „árut”, amelynek eladásával mint könyvterjesztők foglalkoznak: magát a könyvet. Nos, amennyiben a pedagógus, vagy maga a könyvtáros a falusi könyvterjesztő, ilyen probléma nincsen. De a könyvtárosok a könyvterjesztőket közös tevékenységük során, akarva, akaratlan valamiféle „áruismeretre” is tanítják. És a kérdés immár az: nem lehetne ezt rendszeresen, intézményesen és tudatosan csinálni?

Egyes, kevésbé tájékozott könyvtárosok számonkérhetik, mit tettek a *szövetkezeti könyvterjesztők* a falusi könyvtárakkal való együttműködés érdekében, hiszen, mint a közmondás tartja: kettőn áll a vásár. Emlékeztetünk hát a plakátra (I. A *könyvtáros* 1962. 10. szám címlapján) és az ex-librisre (A *könyvtáros* 1962. 332. old.), az író-olvasó találkozók rendezésében, ajánló bibliográfiák elkészítésében történt részvételünkre, a mezőgazdasági könyvhónapot propagáló tv-filmre, (mely a könyvek vásárlására és a könyvtárak látogatására egyaránt felszólítja a falusi nézőket), a földművesszövetkezetek évenként ismétlődő könyvtári támogatására (három év során ez összesen 8 millió forintot tett ki), valamint a tsz-ek és ktsz-ek könyvtári támogatásának megszervezésére. Emlékeztetünk arra a még csak most bontakozó kezdeményezésre, melynek során egyre több falusi cukrászda „olvasó-sarkában” talál otthonra a könyv, nemcsak úgy, mint amelyet meg lehet vásárolni, hanem melyet — alkárcsak könyvtári könyv volna — kölcsön is lehet venni.

Mindezek természetesen nem jelentik a szövetkezeti könyvterjesztés erőfeszítéseinek, illetve a földművesszövetkezeti mozgalom könyvbarát-mozgalmában való részvételének végső határát. Ennél többet akarunk is, tudunk is tenni. Legfontosabbnak azonban az együttműködést gátló akadályok eltávolítását tartjuk, annál is inkább, mert — mint megkíséreltük bizonyítani — még nem mondhatjuk el, hogy a könyvtárügy és a könyvterjesztés ügye mindannyiunk szemléletében mint egy éremnek két oldala jelentkezik.

Mindezekből az a következtetés is levonható, hogy — legalábbis falusi vonatkozásban — a könyvterjesztés és könyvtárak együttműködése ma még nem a házikönyvtár-közönyvtár kapcsolatában ölt testet. (Ez legfeljebb a falusi értelmiségiek-alkalmazottak körében jelenthet olyan problémát, amely közelebbi vizsgálatra érdemes.)

A falusi könyvtári és könyvterjesztési forgalom növelése nyilvánvalóan nem a falusi könyvtárosok, könyvterjesztők „privát-ügye”. Világosan látnunk kell azonban: mégiscsak jórészt e két szerv dolgozóin és erőik összefogásán múlik, hogy a falusi könyvkultúra terjesztésének fehér foltjai mikor tűnnek el végképpen.

Varga Sándor

A második kérdés

— Itt már nem kell toborozni az olvasókat, szívesen jönnek — mondja a megyei könyvtár igazgatója a nagyvisnyói művelődési ház klubszobájában.

A község könyvtárosa, mintha illusztrálni akarná az igazgató megállapítását, mutatja a statisztikát. Február huszonegyedikéig háromszázkilencvenketten iratkoztak be a könyvtárba, s ezek nagy része felnőtt. December végére „ütemeztem be magamnak”, hogy négyszázöt olvasóm lesz, de azt hiszem, ezt a számot jóval előbb elérem, pontosabban: elérjük. Könyv is van — majdnem elegendő, összesen 1427 kötet.

— Itt már „csak” nevelni kell az embereket, fejleszteni az emberek igényeit — folytatja a megyei igazgató. Tehát most következik az igazi munka. A könyvtáros eddig úgy vizsgázott, hogy minél több embert próbált megnyerni a betű szeretetének. Most azt kell megmutatnia; milyen nevelő, hogyan irányítja az olvasók ízlését, mint alakítja érdeklődési körüket.

A vizsgára tehát új „kérdésekből” kell felkészülnie a nagyvisnyói könyvtárosnak.

Az új „kérdések” közül a legelső, amely kikívánczolja a vizsgáztatóból: hogyan biztosítja azt a könyvtáros, hogy a könyvvel már megbarátkozott gyermekek továbbra is tartsák ezt a barátságot?

Válasz helyett bevezetnek a művelődési ház egyik helyiségébe, ahol éppen a gyermekklub tagjai tartanak „foglalkozást”.

Ezt a „foglalkozást tartanak”-ot ne tessék úgy értelmezni, hogy itt valami „kincstári hangulat” uralkodik, ahol a vezető „utasításokat” ad, és az engedelmes, jó fiúk meg jó kislányok végrehajtják — öröm és érdeklődés nélkül úgy, hogy ennek nyoma is csak a jelentésekben, beszámolókból marad majd. Itt a tanárnő is csak azért áll „szemben” a gyerekekkel, hogy jobban megértsék, lássák.

És kérdez. Aki válaszol, pontot kap. Aki tudja, hogy ki írta ezt a verssort: „Hervadása liliumhullás volt, ártatlanság képe, s bánaté”, kap két pontot. Aki négy Móricz-könyv címét megmondja, kap négy pontot. Milyen jó is, hogy a könyvtárban rendezték ezt a „versenyt”, — gondolja az alacsony, szőke fiú, aki a könyvszekrény mellett ül, és onnan „puskázik”. A szomszédja a Molière-drámák címeit „tunkolja ki” a szekrényből. Akinek a könyvektől távolabb jutott hely, az magában elhatározza: „Legközelebb én is a vitrin mellé ülök.”

A kislány, aki nem tudta megfejteni a verssor titkát, kölcsön veszi a könyvtárból a Vörösmarty-kötetet. A hetedikes fiú a Világjárók-sorozat egyik könyvét emeli le a polcról: Hátha a legközelebbi klubnapon is szóba kerül a sarkvidék...

A legifjabb olvasógeneráció tehát már az iskolaévekben szövetséget köt a betűvel.

— Ezt a szövetséget évről évre „megújítják” a fiatalok akkor is, amikor már kikerülnek az iskolából — mondja B a r t a K á z m é r, a színjátszók vezetője. Ebben a teremben tartjuk a klubnapot a már nem iskoláskorú fiataloknak is, itt bonyolítjuk le a házi szellemi vetélkedőket; az emberek érzik, hogy rá vannak utalva a könyvekre. Az, aki nem lapozgatja a könyveket, az újságokat, az itt egy házi versenyen sem tud helytállni.

A könyv tehát az önbizalom egyik mankója lett.

A gyermekklub 20—30 tagja, az ifjúsági klub hetvenkét tagja a könyvek között tartja az ügyességi versenyeket, játékokat, színdarabpróbákat: táncos, zenés klubesteket. A könyvek hozzátartoznak náluk a környezet esztétikumához.

— Állandó biblioterápia — így fogalmazná a pszichiáter.

A könyvtár a művelődési otthonban, a színjátszók, a zenekedvelők, a tanfolyamok hallgatói a könyvtárban! — Összesen hány szomszédvár ez — egymás mellett, és egymásban?!

Mi a titka ennek az „együttélésnek?”

Az első „titok” talán az, hogy a könyvtárat is, a művelődési otthont is ugyanaz az ember vezeti, O r b á n I s t v á n matematika szakos tanár. Így számára egyik „vár” sem mellékes intézmény, egyik sem mostohagyerek. Nagy előnye van annak, hogy egy kézben van itt az irányítás, különben azt hiszem, már rég kilakoltatták volna a művelődési házból a könyvtárat. De most már azok is megbarátkoztak ezzel az együttéléssel, akik valamikor ellenezték.

Az első új „vizsgakérdésre” tehát — megválaszolt a könyvtár, vagy ha úgy tesszük, a művelődési ház, a klub, vagy a szakkör. Mert itt összefüggő, egymást kiegészítő, egymást támogató komplex kulturális munkáról van szó: az hozza meg az eredményt is.

A második új „vizsgakérdés”: hogyan próbálja a könyvtáros irányítani az emberek érdeklődését? Mint próbálja befolyásolni, helyes irányba terelni a könyv és az ember kapcsolatát?

A gyermek-klubdelutánra következett a kölcsönzés. A könyvtárost valósággal megrohanták az olvasók, — hiába segített neki két könyvszerető fiatalember, hiába intézték a csere adminisztrációját, alig tudott egy-két emberrel beszélni. Nem volt rá ideje. Hiába akart, egy pillanatra sem tudott felkenni az asztal mellől, nem tudott segíteni az embereknek a válogatásban, — pedig sokan szívesen vették volna a segítséget.

Egy héten egyszer van könyvkölcsönzés, de az „végkimerülésig” tart. Így a könyvtáros a legjobb szándék mellett is csak regisztrálhatja a falu könyvtári életének eseményeit, befolyásolni nem nagyon tudja, legfeljebb akkor, amikor szót emel a tanácsülésen, kéri a megyei könyvtár segítségét. De az olvasóval — legalábbis a kölcsönzés ideje alatt — nem tud beszélni.

A „második kérdés” tehát megválaszolatlan marad. Pedig a válasz hamarosan megszülethetne: csak a hétnek még egy-két napján ki kellene nyitni a könyvtárat, és lenne idő a válasz „megszövegezésére”.

Abban a faluban, ahol ilyen nagyszerűen feleltek az első „kérdésre”, a másodikat is jól tudják majd megválaszolni.

Az a könyvtáros, aki a falu lakóinak huszonöt százalékát látja „vendégül” csütörtökként a könyvtárban (a megye többi községében az év végére szeretnék elérni a tizenhét százalékot!) — bizonyára kitűnőre vizsgálják a második „tételből” is.

Krajczár Imre

Az ügynökök

nem örvendenek valami nagy népszerűségnek a könyvtárosok között, pedig voltaképpen ők is a könyvkultúra munkásai lennének. Csakhát működésük igen sokszor ellentétes művelődéspolitikánk érdekeivel. Ilyen esetről adott számot a Népszabadság is, amidőn leleplezte a Tiszatáj ügynökeinek garázdálkodását, akiket az irodalom hiénának nevezett.

Ez eszünkbe juttatja, hogy annak idején magunk is tettünk észrevételeket a Tiszatáj Kiskönyvtár túlzott és erőszakos terjesztése ellen. Felszólaltunk, hogy a Tiszatáj Kiskönyvtár kísérleti jellegű, egyenetlen színvonalú köteteknek miért kell ott lenniük valamennyi iskolai könyvtárban, mikor az iskoláknak a legfontosabb művek beszerzésére sincs elegendő pénzük? Fonay Tibor pedig elrettentő idézeteket közölt arról, hogy miféle zagyvaságok kerültek ezen a révén az általános iskolás ifjúság kezébe.

Az ügynököket most leleplezték, mert sikkasztottak. De érdemes lenne azt is tisztázni: milyen úton és kiknek a közreműködésével kerültek ezek a kiadványok az iskolai könyvtárakba, hogy elvegyék a kevés pénzt a jó művek elől? (pr)

A művelődési bizottságok

működésének irányelveit állította össze és adta ki a Komárom megyei Művelődési Bizottság. A kiadott irányelvek a községi, járási és megyei pártszervezetek, ill. pártbizottságok mellett működő művelődési bizottságok munkáját érintik, amelyeknek legfontosabb feladatuk a művelődés helyi célkitűzéseinek megállapítása, a tervezés, az összehangolás, a támogatás.

Örömmel kell üdvözlőnünk a rendezésre irányuló kezdeményezést, mert a művelődés társadalmi irányításának kifejlődésével valóban szükséges a különféle társadalmi szervek működési körének szabályozása. Ezt a kezdeményezést minden bizonnyal hamarosan tovább is kell fejleszteni.

Az irányelvek legjobb részének a munkamódszerek megállapítását tartjuk, érlelésre szorul a feladatok meghatározása, bővítésre a szervezeti felépítés rész. Véleményünk szerint ebben részletesebben kell meghatározni a különböző társadalmi vezetőségek hatáskörét és összetételét, az irányelvek ugyanis ezt csak érintik. S nem szabad kifelejteni a társadalmi vezetőségek közül a könyvtárak segítő testületét, a könyvbarát-bizottságot, aminthogy a művelődési bizottság tagjai közül sem szabad kihagyni a könyvtárost.

Gyermekkönyvtáros tapasztalatcsere napok

Az elnevezés kifejezi, hogy a *Könyvtártudományi és Módszertani Központnak és az Országos Könyvtárügyi és Dokumentációs Tanács* gyermek- és ifjúsági könyvtári szakbizottságának háromnapos összejövetele a gyermekkönyvtárosok számára munkájukban használható tapasztalatok szerzését tette lehetővé. A tanácskozáson iskolai könyvtárosok és megyei tanácsai könyvtárügyi előadók is részt vettek.

A tapasztalatcsere napok bevezetőjében *Vargha Balázs* vitaindító, gondolatébresztő szándékkal vázolta fel a gyermekek könyvtári ellátásának helyzetképét. Megállapította, hogy a gyermekkönyvtáraknak és az iskolai könyvtáraknak az eddiginél eredményesebben kell szolgálniuk a gyermekek nevelését.

A tapasztalatcsere napokon a gyerekekkel való foglalkozás kapta a legnagyobb hangsúlyt. Az elmúlt években erősen emelkedett a *csoportos foglalkozások* száma. Felvetődik azonban a kérdés, hogy a foglalkozások tematikája megfelelően szolgálja-e a felső tagozatos tanulók ismereteinek gyarapítását? Igaz ugyan, hogy az utóbbi években népszerűvé váltak a különböző fejtörők és ismeretterjesztő előadások, az arányok — főképpen vidéken — mégis inkább az egyszerű mesedélutánok és diafilm vetítések felé tolódtak el. A kölcsönzött könyvek között azonban a tíz éven felülieknek ajánlott irodalom szerepel nagyobb arányban. Több gondot kell fordítani tehát az ún. „nagyosabb” csoportos foglalkozások szervezésére. Ennek a feladatnak az elfogadtatását segítették a tapasztalatcsere második és harmadik napján megrendezett *gyakorlati bemutatók* is.

Ezek közül az egyik csoportos foglalkozáson *Mikó Zoltán*, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár munkatársa klubszerű összejövetel formájában, könnyed, játékos, szórakoztató módon mutatta be, hogyan lehet a gyerekekkel irodalmi kérdésekről, könyvekről, írókról beszélgetni és ezáltal a *József Attila olvasómozgalm* célkitűzéseit könyvtári eszközökkel támogatni. A foglalkozás tréfás találós kérdéssel kezdődött, mely feloldotta a gyerekek hangulatát, szórakozás jelleget adott a könnyen iskolássá válható irodalmi óráknak. Egyesek beszámoltak az előzőleg kapott feladatok szerint egy képzőművész, vagy költő életéről, munkásságáról, mások kiegészítették az elmondottakat és az irodalmi kör vezetője, azaz a könyvtáros a feleleteket kapcsol-

atba hozta a könyvtár szolgáltatásaival, utalt a kézikönyvtárra, később pedig a készítenő bibliográfiára. Hasznos tapasztalatot nyújtott azzal is, hogy amikor a gyermekek figyelme lankadt, rövid társasjátékokat indítványozott. A zölögok kiváltásánál módja nyílt arra, hogy néhány verset is elmondhasson. (Szellemes módon bekapcsolta a játékba a könyvtárosokat is.) A bemutató tetszést aratott, és a könyvtárak dolgozóit bátrabb kezdeményezésre tanította.

A *természettudományos vetélkedő*, melyet *Korányi Tamás* vezetett, igen hasznos példája volt annak, hogyan lehet a gyermekek figyelmét természettudományos kérdésekre irányítani. E kérdések a biológia, fizika, egészségügy, mezőgazdaság, úrhajózás és egyéb tudományok területére vitte el a gyerekeket. A hallgatóság megfigyelhette azt is, hogyan lehet nagyobb létszámú gyermekcsoportot zökkenő nélkül foglalkoztatni, s végül az elért pontszámok alapján jutalmazni.

A könyvtárosok e vetélkedőt újszerűnek, érdekesnek tartották. Jogosan kifogásolták azonban azoknak a vonásoknak a hiányát, melyek erősebben *könyvtári jellegűvé* tehetnék volna a foglalkozást, azaz az egyes kérdések összekapcsolását a gyermekkönyvtárakban található irodalommal, legfőképpen a népszerű „Búvár” sorozattal. Hiba volt az is, hogy nem elégtő válasz esetén a zsűri nem adta meg a helyes feleletet. Egészben véve mégis rendkívül hasznos volt a vetélkedő, mert bebizonyította a könyvtárosoknak, hogy a sokféle tárgyú csoportos foglalkozások közt helye van az ismeretterjesztő jellegű fejtörőknek is: a gyerekek izgalommal, érdeklődéssel vesznek részt a játékban.

A tapasztalatcsere napok legértékesebb része a bemutatókon kívül a fővárosi könyvtárhálózat egyes *gyermekkönyvtárainak és gyermekrészlegeinek meglátogatása volt*. Ez a látogatás alkalmat nyújtott arra, hogy a könyvtárak dolgozói közvetlenül átadhassák tapasztalataikat egymásnak. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár gyermekkönyvtáraiban a látogatók tapasztalhatták, hogy kezd már kialakulni az *egységes hálózati elven alapuló szervezethez*. Egységes katalógusrendszerrel dolgoznak, melynek felépítése szorosan összefügg a szabad polcon elhelyezett könyvanyag tárgyköri csoportosításával. A színes választólappal rendszerét, az egyforma katalógus-útmutató táblákat valamennyi gyermekkönyvtárban megtalálhatták. Nagy érdeklődést

tanúsítottak a kölcsönzési rendszer egyszerűbb formái, pl. a tikketes (zálog) rendszer iránt is, mely kiküszöböli a kölcsönzésben sokszor zavart okozó aláíratásokat és csökkenti az olvasószolgálat rovására történő ügyviteli munkákat.

Még a fejlettebb vidéki könyvtárak dolgozói is elismeréssel nyilatkoztak a gyermekkönyvtárak *esztétikai igényességéről*, a bútorzat célszerű elhelyezéséről, mely nemcsak az önálló gyermekkönyvtárakban, hanem a kisebb gyermekrészekben is feltűnt. Tetszetek a gondosan elkészített kiállítások is. (Tanácsköztársasági, Makarenko, Gorkij-évforduló, könyvtörténeti, művészeti, valamint „Itt a tavasz” c. kiállítások voltak ebben az időszakban a gyermekkönyvtárakban.) Az ízléses feliratok, rajzok, a központból kapott egységes választólapok, színes őrljegyek láttán joggal merült fel az igény a vidéki könyvtárosokban, hogy őket is el kellene látni ezekkel az eszközökkel.

Kicserélték tapasztalataikat és kölcsönösen tanultak egymástól. A vidéki könyvtárosok helyesnek találták például, hogy a gyermekkönyvtárak külön csoportos leltárkönyvvel dolgoznak, *önállóan szerzeményeznek*. A látogatókat különö-

sen az a kérdés foglalkoztatta, hogyan érték el a legtöbb meglátogatott könyvtárban az ismeretterjesztő művek 25–30 százalékos kölcsönzési arányát. Egyes könyvtárakban megnézték a feljegyzéseket, melyek az olvasószolgálati munka tartalmát tükrözték, és valamennyi könyvtárban megvizsgálták a katalógusok felépítését. Meglepte a látogatókat az az igényesség, mellyel egyes könyvtárak *katalógusukat gondozzák*. A betűrendes katalógusban pl. központilag elkészített kicsinyített író arcképeket helyeztek el. Érdeklődtek a csoportos foglalkozások rendje, lebonyolítása iránt is. Ezen a téren a vidéki munkatársak szintén sok hasznos tapasztalatot mondtak el a budapestieknek. Sokan voltak, akik maguk is fejlett munkamódszerekkel és hasonló jó munkakörülmények között dolgoznak, de akadtak olyanok is, akik (több budapesti gyermekkönyvtárossal együtt) még csak ezután várhatják, hogy jobb lehetőségek között végezhesék felelősségteljes munkájukat.

Mindezekről a tapasztalatokról nem a Kossuth Klubban folytatott értekezleten szereztünk tudomást, mert ott más, főképpen az *iskolai könyvtárak még súlyo-*

Gyermekekönnyvtárban — Ujhelyi Gábor rajza

sabb problémái miatt nem nyílt alkalom a szerzett tapasztalatok megvitatására, hanem azon a kedves összejövetelen, melyet a Béke szálló éttermében rendeztek meg, és ahol fehér asztalok mellett folytatódott a beszélgetés.

A tapasztalatcsere napok valamennyi programjára reagáltak az értekezlet résztvevői. Mind a vitaindító referátum, mind a gyakorlatban szerzett tapasztalatok meggyőzték a jelenlevőket arról, hogy a gyermekkönyvtárak fejlődéséért újabb lépéseket kell tenni. Csaknem egyöntetűen sürgették a központi segítségnyújtást, a módszertani munka kiszélesítését, használható gyermekkönyvtári bibliográfia szerkesztését, mely az új tantervhez igazodva szolgálja az iskolákkal való jobb együttműködést, a politechnikai oktatás segítségét előmozdító szerzeményezést és sok más előtérbe kerülő probléma megoldását.

Egyesek kifogásolták, hogy a bevezető előadás nem zárta le a fejlődés eddigi korszakát és a tanácskozás nem szabta

meg az előttünk álló legfontosabb feladatokat.

Ezért hangsúlyozta ismét az értekezlet zárószakaszában az előadó, Vargha Balázs, hogy a háromnapos program célja elsősorban tapasztalatcsere volt, nem egy korszak lezárása és valami újnak a kezdete. A munkához kívánt újabb szempontokat nyújtani, többek között például a nagyobb gyermekek foglalkoztatásának módszereit, az állománygyarapítás, az olvasószolgálat egyes problémáit megvitatni. Nem volt cél a gyermekkönyvtárügy országos elmaradottságát kiélezni, mert remélni lehet, hogy rövidesen jobb körülmények közé kerülnek a nehéz helyzetben működő könyvtárak is, a felnőttek könyvtáraival azonos munkafeltételeket teremtenek számukra.

A három nap gazdag programja újszerű, hasznos tapasztalatszerzés forrása volt, érdemes lenne évenként megisméltetni.

Bikácsi Lászlóné

A művelődés egészével — az „egész” emberért!

A veszprémi Napló figyelemre méltó cikkben foglalkozott a művelődési otthonok tevékenységének egyik központi módszertani kérdésével. Koncz István: *Nem „nyáj”!* — Emberek! című írásában elmarasztalja azt a régifajta népművelési szemléletet és gyakorlatot, amely „hodályba” kívánja terelni egy-egy község népét, hogy ott „megnépművelhesse” őket. Szóvá tette, hogy még napjainkban is épülnek ilyen „hodályok”, puszta nagytermek, amelyek alkalmatlannok korszerű közösségi művelődési élet kialakítására.

A cikkíró helyesen állapítja meg, hogy a tömegeket csupán passzív nézelődésre kárhözható módszerek helyett meg kell honosítani a művelődési otthonokban az új formákat, amelyek révén a közösség tagjai tevékenyen vehetnek részt önmaguk művelésében. Az egyoldalú „produkciók” helyett, illetve az ilyen bemutatók mellett javasolja a szakköri élet kifejlesztését, ankétok, viták, játékos vetélkedők, kiállítások, kirándulások rendezését, irodalmi színpadok, társas táncklubok stb. szervezését.

Mindezzel teljesen egyet is értünk, csak azzal nem, hogy a cikkíró megáll a felsorolásban s írása végéig sem jut eszébe, hogy a korszerű és tartalmas közösségi művelődésnek alapja is, betetőzése is az olvasás, s ennek szervező központja a művelődési otthonban is — a könyvtár, amely nélkül csonka egy művelődési otthon.

Pedig tudja ezt jól Koncz István — csak éppen elfelejti, mint ahogy kifelejtette a könyvtárt a káptalanfai művelődési otthonról írt riportjából is. Miért tesszük ezt szavú? Mert ez az „elfelejtés” is abban az elavult szemléletben gyökerezik, amely ellen éppen ő küzd. Arról árulkodik, hogy sokszor még a régi népművelési szemlélet ellen helyes elvi alapokon küzdő kultúrpolitikusok sem gondolják következetesen végig a dolgokat és a tennivalókat.

Lehet olvasás nélkül aktív művelődési élete egy közösségnek? Az olvasást, mint művelődési eszközt és célt ki lehet hagyni az életből s a művelődési otthon életéből? Nem lehet, s ez lényegi kérdés.

Nem állhatunk meg tehát félúton a korszerű művelődési tevékenység propagandájában. Tárjuk a lehetőségek egészét az emberek elé, hogy egész emberekké lehessenek a művelődés résztvevői. (pr)

TÖLCSÉRI ISTVÁN

1899 —

Tölcséri Istvánt, a hódmezővásárhelyi gimnázium volt tanárát és könyvtárosát nem ismerem, sohasem találkoztam vele. S amit elmulasztottam, azt már nem is pótolhatnám. Ha elmennék is betegágyához, beszélni nem tudnék vele, mert szavát elvette a nehéz betegség.

De ismerem a róla szóló legendákat, amit tanártársai és volt tanítványai mondanak el. Emlékezések fénysugarától övezett alakja tisztábban áll így előttem, mintha személyes találkozások véletlen mozzanatai keverednének a bennem élő képhez. Lényeges, maradandó vonásait ismerem, mintha egy megíratlan regény hőse lenne.

Ha megíratlan is Tölcséri tanár úr regénye, egy regényben már helyet kapott, Vásárhely többi nevezetes emberével együtt. *Németh László* *Egető Eszterében* ő az a Macskási tanár úr, aki diákjait ezzel a szóval ülteti le: „Ülepedjetekek le, mint a piszok!”, s aki Eötvös kollégista korában nem tette be a lábát a kollégium könyvtárába, mert ott nem a tizedes osztályozás szerint rendezték a könyveket.

S itt már benne vagyunk a legendákban, amelyeket talán helyénvaló lesz egy kissé kritika alá fogni.

Mert igaz ugyan, hogy Tölcséri tanár úr lelkes híve és úttörője volt a korszerű tizedes osztályozási rendszernek, a tudományágak számokkal való megjelölésének, s ezt meg is honosította a gimnázium könyvtárában, a legtöbb hazai könyvtárat megelőzve. Viszont az is igaz, hogy az első világháború után, frontszolgálat és hadifogság után három év alatt végezte el az egyetemet, s ezt aligha tehette volna meg, ha bojkottálja az Eötvös-kollégium könyvtárát.

A legendák, amelyeket barátai mesélnek, Tölcséri tanár úr nagypapjával, az osztrák ezredessel kezdődnek, aki magyar szabadságharcos lett, sok más tisztársával együtt, s Haynau akasztófáját valahogy elkerülve végleg megtelepedett új hazájában.

A katonás örökség furcsa bujócskát játszott a családban. Trichter ezredes fia civil pályára ment, nagyteknétyű tanára és könyvtárosa lett a hódmezővásárhelyi gimnáziumnak. A századvégi liberális hazafiság kemény, hagyománytiszteelő egyéniségei közé tartozott.

Az unoka, Tölcséri tanár úr, egy bonyolultabb kor bonyolultabb jellemévé formálódott. A tanári katedrán zavart

félszegséggel állt szemben a féktelenkedő diákokkal s csak szuggesztív erejű előadásával tudott ideig-óráig rendet teremteni. De uniformisban, a háború éveiben vitathatatlan tekintélyt szerzett katonái közt, s vitézzé is avatták volna, ha nem utasítja vissza leghatározottabban ezt a kétes megítéltetést.

Hogy is vállalta volna a Horthy Miklós kreálta vitézi címet, mikor világnézete homlokegyenest ellenkezett az ellenforradalom keresztény-nemzeti eszmehabarákjával. Apjának liberális hazafiságán túllépve szabadgondolkodó materialista lett. S bölcs iróniával — amelyből az öngúny sem hiányzott — megtalálta a módját, hogy az akkor tilalmas haladó világnézetet tanítványaiba is beoltsa.

Ha történelem órán Horthy Miklós került szóba, mélyen meghajolt az osztály előtt, s mesterkéltén hódolatteljes hangon mondta, tanítványai harsány nevetésétől kísérve: „Kormányzó úr ó-fő-méltósága”. Ez a kis bohóckodás már a destrukció kezdete volt, mert a virgonc kamaszok kéjesen eszméltek rá, hogy büntetlenül kacaghatnak az ország legfőbb hadurának rovására.

A destrukciót rendszeresen folytatta tovább. Az irodalomtörténeti tankönyv — Beöthy Zsolt és Kéky Lajos gyászosan elavult műve — csak néhány becsmérlő mondatot írt Adyról, verset egyet sem közölt tőle. Tölcséri tanár úr lediktálta Ady verseit, kiosztotta köteteit, ez elég

is volt a modern magyar költészet megszerettetésére és a hivatalos tankönyv dezavualására a diákok előtt.

A marxizmust, az üldözött marxizmust is beleépítette a tanításba, az ellenforradalom, sőt a fasiszta háború kellős közepén. Hogyan tudta büntetlenül megtenni? Ezzel a szónoki kérdéssel kezdte magyarázatait Marx tételeiről: Fiam, hogy akarsz harcolni az átkos marxizmus ellen, ha nem tudod, mi az? S az „átkos” marxizmus gyökeret vert ezeken az előadásokon a figyelmesebb tanulóknban, sőt a következő órán felelni is kellett az értéktöbblet elméletből s a többi átkos tanból.

Azokat az eszméit, amelyek végképp nem hangozhattak el az osztály nyilvánossága előtt, fenntartotta kiválasztott tanítványai, könyvtári segítőtársai számára. Mindig volt négy-öt meghitt diákja a legszegényebbek közül, akik hazulról nem hozhattak műveltséget, csak tudásvágyat. Ezeket ráuszította a gimnázium harmincezer kötetes könyvtárára, bevezette a könyvtári munka rejtelmeibe s kezükbe adta eredetiben azokat a könyveket, amelyekből az órákon magyarázott. Ennek az egyetemi szemináriummal felérő könyvtári körnek a tagjaiból pompás, haladószellemű tudósnemzedék került ki.

Természetesen nem egyedül Tölcséri tanár úr érdeme, hogy a hódmezővásárhelyi gimnáziumnak nagy és becses könyvtára volt és van. Hódmezővásárhelynek és Tiszántúl sok más városának iskolája a debreceni Kollégium fiókiintézménye, partikulája volt hajdanában. A Kollégium szegény diákjai tanulmányaik közben néhány évig ezekben az iskolákban tanítóskodtak, s az anyaiskola messze földön híres könyvtárának mintájára mindenütt könyvtárat is alapítottak. Nemcsak új könyvek vásárlásával gyarapodtak ezek a kisebb-nagyobb iskolai könyvtárak. Külföldet járt diákok, öreg tanárok és szenvedélyes könyvgyűjtők adományaiból sok értékes ritkaság gyűlt össze évtizedek során. A hódmezővásárhelyi gimnáziumba még a múlt században bekerült Baranyi doktor ősnymtatvány-gyűjteménye, s a Csokonai-korabeli kéziratos verseskönyvek gazdag anyaga.

A nagyértékű hagyományos gyűjtemények fejlődése sok városban elakadt a

múlt század végén, a vásárhelyi gimnázium könyvtára azonban szervesen továbbépeült a két Tölcséri gondoskodásából. A városnak a legújabb időkig ez volt a legnagyobb könyvtára, s olvasóközönsége nemcsak tanárookra és diákokra korlátozódott, mert látogathatta a város érdeklődő lakossága is. Márpedig az a könyvtár, amelynek sok látogatója van, szükségszerűen jobban fejlődik, még ha kevés pénze van is könyvek beszerzésére. Jó olvasók és jó könyvek ott találnak egymásra, ahol jó a könyvtáros. Tölcséri István az új könyvek közül mindig a jó, haladó műveket választotta, s korszerű modern könyvtárat alakított ki, ami pedig a két háború között ritkaság számba ment, nemcsak az Alföld közepén, hanem a fővárosban is.

Kiválasztott famulusai segítségével példamutatóan fel is szerelte a könyvtárat. Büszkesége volt a „négyforgós katalógus” — ahogy eredeti módon elnevezte. Ennek segítségével nemcsak betűrend és szakcsoportok szerint lehetett megtalálni a könyveket, hanem címszó és földrajzi helyek szerint is. Avval pedig minden magyar könyvtárat megelőzött, hogy kicédulázta diákjaival a *Nyugat* minden évfolyamát, s így a folyóirat bármelyik közleményére percek alatt rátalálhatott az olvasó. Ezek az adalékok talán túlságosan szakszerűek ahhoz, hogy a legenda címszó alá sorolhassuk őket, hiszen Tölcséri István könyvtárosi munkájának eredményei ma is szemelláthatók, ellenőrizhetők.

De ugyanilyen kézzelfogható nyoma van annak az eseménynek, amely ezt a hódmezővásárhelyi legendakört megkoronázta. Megint Németh Lászlóra kell hivatkoznunk, mert ő volt az értelmi szerzője annak a cselnek, annak a lovagias bosszúnak, amely a vásárhelyi gimnázium könyvtárát egyszerre ötvenezer forinthez juttatta. Egy Kossuth-díjhoz, amely Németh László Kossuth-díja volt ugyan, de Tölcséri István kapta meg könyvtárának gyarapítására. Nem lehetett volna nagyobb az öröme, ha ő kapta volna a díjat. Mámorosan járta be a pesti könyvesboltokat — most is mellette voltak egykori famulusai — együtt vettek meg majdnem két tonna könyvet. Hogy miért volt ez az ajándék nemes bosszú, azt Németh László beszéli el tanulmánykötetében, a *Sajkódi estékben*.

— *Vásárhely népében, levegőjében van valamilyen különös tulajdonság, amely az odavetődő idegent úgy megejtette, hogy el sem tudott menni többet, vagy ha elment, mint a meleg iszapból kiemelt, egy életen át fázott utána. Pedig ebben a melegben legalább annyi közöny volt, mint érdeklődés. Engem ottlétem alatt öten sem hívtak meg asztalukhoz, s amikor évek múlva, betegen, a kollégiumba újra eljutottam, az el-*

ső mondat, amit hallottam, az volt: „Tudod mit mondott T., amikor azt hallotta, hogy itt vagy? Ide mert jönni, amikor az Eckhardt Balassiját nem adta vissza.” De sem a mondásban, sem a fejemre olvasásban nem volt rosszindulat: vásárhelyiség volt, a cerberus könyvtárosra jellemző mondat, amelyen nevetni illett, s amelyet én kissé vásárhelyiesen úgy toltam meg, hogy ötvenezer forint értékű könyvet zúditottam rá, belajstromozásra.

Egy szeretetből fakadó, igazi vásárhelyies epés mondás szerzett tehát Kosuth-díjat Tölcséri István könyvtárának. Olyan ez a történet, mintha Mikszáth ta-

lálta volna egy régi krónikában. Csak éppen mai történet és színigaz.

V a r g h a B a l á z s

KÖNYVTÁROSOK LEVELEIBŐL

MIÉRT AKADOZIK AZ ÉPÍTŐIPARI MUNKÁSSZÁLLÁSOK SZAKKÖNYVELLÁTÁSA ?

A *könyvtáros* 1962. májusi számában az építőipari munkásszállók szakkönyvellátásával kapcsolatos kezdeményezésekről olvashattunk cikket. Ebben a cikkben az Építésügyi Dokumentációs Iroda egyik munkatársa arról az egyezményről számol be, mely az MSZMP Politikai Bizottságának 1960. június 29-i határozata alapján jött létre az Építésügyi Dokumentációs Iroda és az Építők Szakszervezetének Kulturmevelési Osztálya között. Az egyezmény célja, hogy a népszerű műszaki irodalom eljusson a nagy munkásszállókra és munkahelyekre. A megállapodás feladatként jelöli meg az anyag negyedévenkénti felfrissítését és a szükséges műszaki propaganda kifejlesztését is.

A *könyvtárosban* megjelent cikk problémáit mint szakszervezeti területi könyvtáros munkám során közvetlenül érzem, ezért szeretném tapasztalataimmal kiegészíteni a felvetett kérdéseket, és néhány megjegyzést fűzni hozzájuk. Az élet igazolta, hogy nagyon indokolt volt az MSZMP Politikai Bizottságának határozata. A területünkhöz tartozó szállókon valóban nagy a műszaki irodalom iránti érdeklődés. Például a Harmat utcai munkásszálló könyvtárában a műszaki részlegnek 25, a Bartók Béla úti szállón levőnek pedig 63 olvasója van. Azonban nem elég a helyes kezdeményezés, a szerződések megkötése, mert a szállókon, munkahelyeken kintlevő műszaki anyagot fel is kell frissíteni. Ez érthető, mert az érdeklődők az eltelt idő alatt már el-

olvasták a kapott anyagot, amellyel felébredtünk ugyan igényüket, de a továbbiakban nem tudunk gondoskodni annak kielégítéséről. Az ismertetett helyes kezdeményezésben tehát az jelentene előrelépést, ha a szerződés megkötése után gondoskodnánk a műszaki anyag felfrissítéséről is.

Tudomásunk szerint az ÉDOK csaknem minden budapesti nagyvállalattal megkötötte a szerződést, és a legtöbb helyre a könyvek is eljutottak. Ezért nem találunk magyarázatot arra, hogy területünkön akad néhány vállalat, ahol a szerződést ugyan megkötötték, de a szerződésben foglalt és vállalt kötelezettségnek a mai napig sem tettek eleget: például a Budapesti Szakipari Vállalat műszaki könyvtára a 2200 fős Csavargár utcai munkásszállónak nem küldött műszaki könyveket. Szeretnénk, ha az ÉDOK illetékes munkatársai utánanéznének, hogy miért nem teljesítették ezek a műszaki könyvtárak vállalt kötelezettségeiket.

A műszaki könyvhét alkalmával rendezett ankétok a műszaki irodalom iránti igényeket bizonyították. Az ankétok tanulságai és egyéb tapasztalataim arról győztek meg, hogy az igények e területen is megelőzték lehetőségeinket. Akkor tudjuk tehát sikeresen megvalósítani elképzeléseinket, ha még szorosabb együttműködésre törekszünk, és közös erőfeszítéssel valósítjuk meg hasznos terveinket.

Orbán Tiborné
területi könyvtáros

A szakkönyvtári szolgáltatások propagandája

A győri Kisfaludy Károly Megyei Könyvtár műszaki és tájékoztató csoportja megalakulásától kezdve igyekezett alkalmazni részint a hagyományos, részint a könyvtár munkájában új vonásként jelentkező módszereket és eszközöket (bibliográfiák, tájékoztató kiadványok, kiállítások, megyei központi folyóirat címjegyzék kialakítása, ankétok, üzemi helyszíni propaganda, szaktanácsadó szolgálat stb.). A könyvtár szolgáltatásait pedig plakátokon, rólapokon, igényfelmérő kérdőíveken, a sajtóban és a rádióban ismertette. A csoport 1962. második félévében erőteljesen rátért a járási és a községi könyvtárak szakkönyvtári munkájának irányítására, annak eredményesebbé tételére, tekintettel arra, hogy itt nagyobb lemaradást kellett behoznia. Ennek a munkának hatékonyságát talán legjobban a szakkönyvek forgalmának növekedése tükrözi.

	Természettud.	Műszaki	Mezőgazdasági	Együtt
Megyei könyvtár				
1961. Országos átlag	1,4%	1,5%	0,6%	3,5%
1961. Kisfaludy Könyvtár	1,9%	2,2%	1,0%	5,1%
1962. Kisfaludy Könyvtár	2,3%	2,9%	1,3%	6,5%
Tanácsi közművelődési könyvtárhálózat				
1961. Országos átlag	1,7%	1,4%	1,6%	4,7%
1961. Győr-Sopron megye	1,4%	1,2%	1,1%	3,7%
1962. Győr-Sopron megye	1,9%	1,7%	1,8%	5,4%

Ha ezeket a százalékos adatokat abszolút számokban is kifejezzük, azt látjuk, hogy a Kisfaludy Károly Könyvtárban a fenti három szak forgalma 1961-ben 5525 kötet, 1962-ben 7472 kötet volt, tehát a természettudományi, műszaki és mezőgazdasági szakkönyvek forgalma egy év alatt csaknem kétezer kötettel nőtt.

Látható tehát, hogy a szakkönyvtári munkában már vannak bizonyos eredményeink. Azonban azt is megállapítottuk, hogy több területen, például a szocialista brigádmozgalom és az újítomozgalom könyvtári eszközökkel való támogatásában nem sikerült nagyobb/előrehaladást elérnünk. Tapasztalatunk szerint, a sokirányú és változatos propaganda sem vonzotta tömegesebben az újítókat, a szocialista brigádok tagjait könyvtárunkba. Így jutottunk arra az ötletre, hogy egy-egy üzem részére könyvtárlátogatást szervezünk, s ezt egybekötjük szolgáltatásaink ismertetésével. Az üzemek kiválasztásában elsődleges szempontunk az volt, hogy azokhoz az üzemekhez forduljunk, melyek nem rendelkeznek megfelelő műszaki könyvtári ellátottsággal, illetőleg nem esnek az ilyen szolgáltatásokat nyújtó helyi műszaki könyvtárak (Wilhelm Pieck Vagon- és Gépgyár, Észak-dunántúli Áramszolgáltató Vállalat) hatósugárába. Ezért először a helybeli textilipari üzemekre esett választásunk. 1963-ban eddig 3 üzem küldöttei (Győri Lenszövígyár, Richards Finomposztógyár, Győri Textilművek és Fonoda) látogatták meg könyvtárunkat. A látogató csoportok az üzem technológiai osztályának vezetőjéből, újtási előadójából, 2—3 rendszeres újtóból 2—3 szocialista brigádvezetőből és brigádtagból, valamint az üzem műszaki könyvtárosából álltak. Egy-egy látogatás a következőképpen folyt le: a megbeszélte időpontban a könyvtár mikrobusza az üzem előtt várta a látogató csoport résztvevőit, és a könyvtár egyik dolgozójának kíséretében a könyvtárba szállította őket. A csoport üdvözlése, majd a könyvtár helyiségeinek és állományának bemutatása után a műszaki és tájékoztató csoport vezetője röviden ismertette a könyvtár — és azon belül a csoport — célkitűzéseit, szolgáltatásait, különös tekintettel azokra az eszközökre, melyeket az újtási feladatok sikeres megvalósítása érdekében akár helyi erőforrásokból, akár az országos szakkönyvtárak anyagából (könyvtárközi kölcsönzés útján) nyújtani tud. Utána a különböző könyvtári és dokumentációs anyagoknak, azok használatának szemléltető bemutatása következett. Ennek érdekében a látogatás napjára a kérdéses üzem gyártási profiljának megfelelő könyvekből, folyóiratokból és dokumentációs anyagokból tárgyköri kiállítást állítottunk össze. A bemutató utáni beszélgetés során a látogatók mondták el észrevételeiket, kívánságaikat, javaslataikat, melyekre a csoport vezetője, illetve a könyvtár textilipari szaktanácsadója (a megyei könyvtár egyik olvasója, aki ezt a feladatot társadalmi munkában végzi) adott választ, illetve felvilágosítást. A felmerült problémák nagyon érdekesek: például valamennyi látogató egyöntetű

kívánsága volt, hogy a megye műszaki könyvtáraiba járó szakfolyóiratok központi cím- és lelőhelyjegyzékét állítsa össze a könyvtár, és szervezze meg a folyóiratok könyvtárközi kölcsönzését. Ugyancsak egyöntetűen kérték azt is, hogy a megyei könyvtár szakkönyvvállományáról készített havi gyarapodási jegyzéket juttassuk el az üzemek műszaki könyvtárába is. Mindhárom üzem újítási felelőse ígéretet tett arra, hogy a megyei könyvtárnak átadja az üzemi újítási feladattervét, hogy azt az állománygyarapítás során figyelembe vehesse. Az egyik üzem újítási terveinek vitájára meghívta a könyvtár műszaki csoportjának képviselőjét, a másik üzemben pedig az újítási felelős maga fogja az újítókat megismertetni a megyei könyvtár szolgáltatásaival egy megbeszélés keretén belül. Mindhárom üzem felajánlotta, hogy a megyei könyvtár szakmai szolgáltatásait a vállalaton belül propagálni fogja. (Azóta az üzemi lapban két cikk jelent meg: az egyik a látogatásról számolt be, a másik pedig a megyei könyvtár szolgáltatásait ismertette.) Az egyik újító a kiállításon olyan dokumentációs anyagra bukkant, amely segítséget nyújthat neki egy régebben felmerült újítási ötletének megvalósításához. Az egyik szocialista brigád vezetője pedig kijelentette, hogy brigádjával együtt beiratkozik a könyvtár olvasói közé, mert véleménye szerint itt hasznos segítséget kaphatnak szakmai továbbképzésükhöz.

A fentiekből látható, hogy a kezdeményezésnek már a kezdet kezdetén is mutatkozik gyakorlati haszna. A megyei könyvtár minden eddiginél közelebb került az üzemi dolgozókhöz, a termelő munka segítéséhez. Az elmúlt napokban értesültünk arról, hogy az egyik újító a megyei könyvtárban talált segédeszközök felhasználásával oldott meg olyan újítási feladatot, mely évi másfél millió forint megtakarítást jelent a népgazdaságnak. Ezért elkezdett munkánkat folytatjuk, és azt tervezzük, hogy a közeljövőben egy textiles üzem és két termelőszövetkezet kiküldöttei látogatják meg a megyei könyvtárat.

Sinay Jenő

Kérdés „Filmolux” ügyben

Vasipari üzemi könyvtár vagyunk. Olvasóink nagy része munkaidőben kölesönöz. Clajos, kormos kézzel nyúlnak a könyvekhez, poros helyen tárolják, s ezért nagyon gyorsan piszkolódnak, rongálódnak könyveink. Hiába szeretnénk megóvni legalább az értékeesebb, keresett példányokat.

Két évvel ezelőtt, kísérleti céllal vásároltunk néhány tekercs „Filmolux-Filmomatt” anyagot. Néhány száz köteten alkalmaztuk a műanyaghártya borítást, és ezek a könyvek a nagy igénybevétel ellenére is újnak tűnnek. Jól bevált tehát a Filmolux. Sajnos, azóta sem tudunk újabb mennyiséget beszerezni. Szeretnénk tudni, hogyan juthatnánk újból „Filmolux”-hoz.

Ganz-MÁVAG üzemi könyvtár

Felelet

A „Filmolux”-ot nyugati valutáért a ChemolimpeX vállalat szerzi be, és a Nyomdaipari Grafikai Vállalat (Bp., V., Bajcsy-Zsilinszky út 34.) hozza forgalomba. Csak kiutalásra kapható. A Művelődésügyi Minisztérium adja a kiutalást, azonban igen kevés a kiutalható mennyiség. Minden megyei könyvtár kapott kis mennyiségű „Filmolux”-ot, főleg a gyermekkönyvtári részlegekben való felhasználásra. Ebből tehát sehol nincs felesleg, amit át tudnának adni más könyvtáraknak.

Két évvel ezelőtt — amiről levelében a Ganz-MÁVAG könyvtárosa is ír — a Művelődésügyi Minisztérium kísérleti célra adott át a SZOT-nak „Filmolux”-ot, azonban ezt a juttatást megismételni nem tudja.

A SZOT kiutalást adni nem tud, mert nincs valutája.

Könyvtártudományi és Módszertani Központ

Három közművelődési könyvtári évkönyv

Az utóbbi időben egymás után jelent meg három olyan évkönyv, mely egyrészt a közművelődési könyvtárak egyre javuló munkájáról tesz tanúságot, másrészt érdekes összehasonlításokra is alkalmat ad. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 1961. évi kötete szervesen illeszkedik évkönyvének előző 20 kötetéhez, folytatja és továbbfejleszti annak hagyományait. A Kaposvári Megyei Könyvtár ezúttal harmadszor jelentette meg a maga kiadványát, a Tatabányai Megyei Könyvtár pedig — 10 éves évfordulója alkalmából — most először jelentkezik évkönyvvel. A gyakorlat, a tapasztalat — illetve annak hiánya —, meglátszik mindhárom kiadványon.

Könyvtári folyóiratunk korlátozott terjedelme, a könyvtári munka elméleti kérdéseivel foglalkozó folyóirat hiánya fokozza az évkönyvek fontosságát, hiszen főformán csak ezekben nyílik lehetőség a könyvtári kutatások eredményeinek publikálására. (A Tatabányai Megyei Könyvtár jelentkezésének ezért örülünk elsősorban, hiszen vele együtt most már három megyei könyvtár ad ki évkönyvet.) A saját könyvtár, illetőleg hálózat életéről, eredményeiről szóló beszámoló mellett ezek a tanulmányok alkotják az évkönyvek legfontosabb részét. Ha folyik — és kell, hogy folyjék — a könyvtárakban, a megyeikben is könyvtári kutatómunka, érdekes feldolgozásokat várhatunk az évkönyvektől.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár évkönyve — ilyen szempontok szerint vizsgálva — *kiemelkedik* a többi közül. Nincs hely a 13 tanulmány címszerinti felsorolására, de valamennyi fontos, izgalmas kérdést tárgyal színvonalasan, érdekesen. Ízelítőül csak néhány példa: Bikácsi Lászlóné a gyermekkönyvtárak olvasószolgálatát, Pataki Ferenc az ajánló bibliográfia mai problémáit, Zoltán József a Budapesti történeti bibliográfiai rendezési elvét vizsgálja (gondoljunk arra, hogy a vidéken egyre szaporodó helytörténeti bibliográfiák szerkesztői milyen jól hasznosíthatnák ez utóbbit). Bár helyenként vitatható következtetésekre jut, feltétlenül nagy felelősséggel íródott, gondolatébresztő munka Dobos Piroska tanulmánya a szabadpolc rendszerről. A legfontosabb tanulmányok megérdemelnék, hogy a jelenleginél nagyobb nyilvánosság ismerje meg őket.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár minden esztendőben kiadja évkönyvét. Úgy tetszik, hogy a megyei könyvtárak eseté-

ben jobban beválik a *kétévenkénti* megjelenés. Ezt a gyakorlatot követik a somogyiak, így tervezik a veszprémiek, ezt javasoljuk a komáromiaknak — reméljük, ők is folytatni akarják a megkezdett sorozatot — és a többi megyének is. Az anyagi megfontolások mellett erre int az is, hogy így jobban lehet biztosítani a kellő számú és főleg színvonalas tanulmányt.

A megyei könyvtárak évkönyveinek szerkesztőit a könyvtári tanulmányok mellett a megyében élő *helyismereti kutatómunkát* végző szerzők is ellátták közölnivalóval. E téren meglehetősen nehéz megvonni a határvonalat, hogy mi tartozik a könyvtár évkönyvébe és mi nem. A helyismereti kutatás támogatása kétségtelenül könyvtári feladat, a publikálás viszont már nem. De különösen olyan megyék esetében, ahol nincs helyi folyóirat, nehéz elzárkózni a közlés elől. Mégis mérsékletre intenénk e tekintetben az évkönyvek szerkesztőit. A kaposvári évkönyv ebből a szempontból nem lépett előre előző kötetéhez képest, bár meg kell mondani, hogy a nem könyvtári tanulmányai a színvonalasabbak. Úgy véljük, nem kötelező minden, a könyvtárügy homlokterében szereplő témáról tanulmányt közölni a megyei könyvtár évkönyvében, különösen akkor, ha nem állnak rendelkezésre olyan tapasztalatok, amiket közölni érdemes. Tóth Ilona cikke a Somogy megyei műszaki könyvpropagandáról lényegében csak egy állapotot rögzít. Kellner Bernát összeállítása a népműveléssel való együttműködésről inkább a beszámolóhoz tartozna. Érdekes és máshol is hasznosítható a somogyi és a komáromi évkönyvben is közölt tanulmány az új megyei könyvtáráruhájáról. Néhány durva számhiba azonban sajnálatosan rontja a somogyi kötetet.

A tatabányai megyei könyvtár évkönyve magán viseli a kezdés jegyeit. Sok cikket közölnek (nyilván sok gyűlt össze). Témáik jobban illenek könyvtári évkönyvbe, mint a somogyiaké, de a feldolgozás színvonala — sajnos — általában gyenge. Az almásfüzitői Timföldgyár műszaki könyvtáráról közölt cikk szakszerűtlen. Kezdetleges és nem eléggé megalapozott következtetéseket tartalmaz a tatabányai munkásokönyvtárakról szóló tanulmány is. Tóth István tanulmányát alaposabban kellett volna lektorálni, mert jelenlegi formájában semmiképpen sem érett a közlésre. A német vendégszerző tanulmányának fordítása magyartalan.

Az évkönyv végén közölt irodalmi elmélkedések erősen dilettáns ízű, provinciális munkák, kár volt velük terhelni az évkönyvet. Mivel ez a megyei könyvtár első évkönyve, feltétlenül jelölni kellett volna, hogy a közölt bibliográfia teljes-e, vagy válogatott, és hogy milyen időszakra vonatkozik. A Komárom megyeiek érdeme, hogy figyelmüket kiterjesztették a megye szakszervezeti könyvtáaira is. Olyan erény ez, amit minden megyei évkönyv szerkesztőjének figyelmébe ajánlunk.

Erdeklődve és reménykedve várjuk, hogy mikor jelentkeznek a többi megyék is évkönyvvel. Úgy gondoljuk, hogy mindenütt vannak olyan kérdések, amelyek feldolgozásra érdemesek (a somogyiak pl. feldolgozhatták volna azt az izgalmas

kérdést, amit a beszámolóban említenek, hogy miért marad el minden évben egy csomó olvasó a könyvtárakból). Dolgoznak vidéki könyvtárainkban olyan könyvtárosok, akik el tudnak végezni ilyen elemzéseket, csak tervszerű előrelátás kell az előkészítéshez.

Könyvtárelméletünk sokat hasznosíthat az évkönyvekből. Ha — a somogyiakhoz hasonlóan — idegen nyelveken is közölnék tanulmányaiknak legalább a címeit, a külföldi érdeklődők számára is hozzáférhetőbbé válna anyaguk. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár évkönyvében közölt tanulmányok pedig megérdemelnének egy-egy idegen nyelvű tartalmi kiadványt is.

K i s s J e n ő

FELHÍVÁS

K Ö N Y V T Á R O S T A N F O L Y A M R A V A L Ó J E L E N T K E Z É S R E

A könyvtári munkakörök képzéséhez kötéséről és a könyvtáros szakoktatásról kiadott 148/1962. (M. K. 15.) MM számú utasításnak megfelelően a könyvtárosképző szaktanfolyam új évfolyama 1963. szeptember 1-én indul.

A tanfolyam tanulmányi ideje 2 és $\frac{1}{2}$ év. A fővárosi hallgatók esti, a vidékiek levelező tagozaton tanulnak. Az esti tagozaton hetenként két alkalommal esti foglalkozások vannak, a levelezőn fél-évenként két ízben van 3—3 napos konferencia.

A tanfolyam sikeres elvégzése középfokú könyvtárosi munkakörök betöltésére képesít.

A tanfolyamra középszintű érettségivel rendelkező főhivatású könyvtárosok iratkozhatnak be. Korlátozott létszámban jelentkezhetnek érettségizett, tiszteletdíjas vagy társadalmi munkás könyvtárosok is abban az esetben, ha előzőleg letették már az alapfokú könyvtárosi vizsgát. (Alapfokú szaktanfolyamokat a hálózati központok szerveznek.)

A hallgatók tandíját és vizsgadíját fi-

zetnek. A tandíj összegének megállapítása félévenként, a hallgató szociális helyzetétől és tanulmányi eredményétől függően történik. Az átlagos félévi tandíj és vizsgadíj összege az esti tanfolyamokon 215 forint, a levelező tanfolyamokon 150 forint. A jegyzetekért a hallgatók térítést fizetnek.

A tanfolyamra való jelentkezést az e célra készült jelentkezési lapon lehet kérni. **Jelentkezési lapot** az illetékes hálózati központtól, hálózatba nem tartozó könyvtárosok pedig a Könyvtártudományi és Módszertani Központ Oktatási Osztályától (Budapest, VIII., Múzeum u. 3.) igényeljenek. Igényléskor közöljék alkalmaztatásuk minőségét (foglalkozású, tiszteletdíjas, társadalmi munkás), hogy a megfelelő nyomtatványt kaphassák meg. A jelentkezési lapot a szükséges mellékletekkel együtt 1963. június 30-ig mindenki annak a könyvtárnak küldje vissza, amelyiktől kapta. A határidő után beérkező jelentkezések érvénytelenek.

Könyvtártudományi és Módszertani Központ Oktatási Osztály

Aki a marxizmus—leninizmushoz a mai nemzedékből nem tudja hozzátenni legalább a nyelve zengését, a szíve forróságát, egyéni élete tisztaságát, az nem tudja szolgálni a szocializmust.

S z a b ó P á l

KÖNYVTÁRRÓL - KÖNYVTÁRRA JÁRVA ...

AZ OROSHÁZI SZAKSZERVEZETI HÁLÓZAT ÁTSZERVEZÉSE

Orosházán, illetve az orosházi járásban 33 kisebb-nagyobb szakszervezeti könyvtár működik. Közülük 24 Orosházán, 9 pedig a járásban van. A 24 orosházaiból 10 letéti, 14 pedig önálló könyvtár. A járásban levő könyvkölcsönzőknél még nincs letéti könyvvállomány. A 10 orosházi letéti könyvtáros Békéscsabára, az SZMT központi könyvtárába jár be könyvcserre céljából. A távolság ugyan nem nagy (33 km), mégis egy napjába kerül a könyvtárosnak ez a kirándulás. E letéti könyvtárak és könyvkölcsönzők kezdeti fellendülése után egyre inkább azt tapasztalta az SZMT-könyvtár, hogy a könyvcserék ritkulnak, a könyvtárosok egyre ritkábban tűnnek fel a központi könyvtárban. Az okok megvizsgálása során az SZMT-könyvtár összehasonlította a gyulai és az orosházi járás eredményeit. Kiderült, hogy Gyula városban, valamint a gyulai járásban 37 (16+21) szakszervezeti könyvtár van, tehát csak négyel több mint az orosházi járásban, az eredmények között mégis igen nagyok a különbségek:

	Könyv- állomá- ny	Saját	Letéti	Olva- sók száma	Láto- gatók száma	Kötet forga- lom
Orosházi járás	6 649	4 698	1 951	813	2 058	4 981
Gyulai járás	17 702	12 016	1 011	1 955	15 513	38 807

Ha leszámítjuk azt, hogy Gyulán a nagyobb üzemek — mint például a Gyulai Harisnyagyár, a húsipari vállalat, az állami gazdaság — adatai esetleg kedvezőbbé változtatják az eredményeket, még akkor is nagy a két járás közötti különbség. Gyulán ugyanis egy jól működő szakmaközi körzeti könyvtár saját maga köré tömörítette a város és a járás szakszervezeti könyvtárait. Viszont — noha Gyulán is egyre több könyvtárban vezetik be a letéti könyvellátási rendszert — az orosházi letéti állomány jobb. Ezért a példa azt sugallta, hogy Orosházán hasonló tömörítést kell megvalósítani, vagy alközponti feladatokkal kell megbízni valamelyik könyvtárat.

Orosházán azonban nem volt ilyen adottságokkal rendelkező szakszervezeti könyvtár.

Új utat kellett tehát keresni. Az egyik legjobb társadalmi munkás könyvtárost, aki nyugdíjazás előtt állt, megbízta az SZMT-könyvtár, hogy nyugdíjazása után vállalja az orosházi könyvtárak szakmai irányítását: mindenhol nézze meg a könyvtári szabályok megtartását, nyújtson helyszíni segítséget az esetleges problémák megoldásához, készítse elő a könyvcseréket, és az általa észleltekről rendszeresen tájékoztassa a megyei központi könyvtárat, hogy az megtehesse a szükséges intézkedéseket.

Fekete Józsefné könyvtáros vállalta a megbízást, és 1963. január 2-án munkába is állt. Munkanaplójából hadd idézzünk egy-két feljegyzést:

- I. 16. A Kisker. Vállalat kultúrtermében levő letéti könyvtárban ma befejeztük a munkát, azaz a könyvrendezést. 612 kötetet cseréltünk ki, a törzsellományba tartozó 122 kötetet azonban visszatartjuk. Kérjük a könyvcserre lebonyolítását. A könyveket jövő héten küldjük.
- I. 17. Sütőipari Vállalat. Az a kérésük, hogy mihamarabb adjunk nekik letéti állományt. Megbeszéltük, hogy a közeljövőben letéti központot hozunk létre, és akkor semmi akadálya sem lesz a letét kihelyezésének. Egyébként a könyvtáros minden igyekezetével azon van, hogy letéti könyvvállományt kapjon, és saját könyvvállományát minél előbb leadhassa feldolgozás céljából.
- I. 21. Sürgősen kérek személyi lapokat, olvasójegyeket, a kisebb helyekre (könyvkölcsönzőkbe) pedig kölcsönzőfüzeteket és munkanaplót is. Mivel a legtöbb helyen gyenge a propagandamunka, ha lehet, szíveskedjenek küldeni plakátokat is. Nem kapta meg valamennyi könyvtáros a munkanaplót, ezért azt is kérek.
- I. 28. A kiküldött nyomtatványokat és plakátokat szétosztottam a könyvtárosoknak. A könyvtárosok szerint alig egy-két hét alatt több segítséget kaptak, mint ezidáig összesen.
- I. 30. A Kisker. Vállalatnál könyvtáros változás történt. A leltári átadásra jelenlétemben került sor.

Most már kialakult bennem az általános helyzetkép a könyvtárak és könyvkölcsönzők munkájáról. Sok segítségre van szükség, hogy mindenhol rendbe hozzassuk a könyvtárakat. Tapasztalatom szerint, a szakszervezeti bizottságok eléggé elhanyagolták a könyvtári munkát, azonban érdekes, hogy a helyszíni segítségnyújtás láttán ez a nemtörődöm-ség fölüleged. Most már látom a feladatokat, és könyvtárról-könyvtárra járva igyekszem a szükséges segítséget megadni.

Fekete Józsefné tudósításaiból többet is idézhetnénk, hisz hetenként egyszer beküldi az SZMT-könyvtárba pár soros jelentéseit, amelyeket minden alkalommal a helyszínen készítt el és a könyvtárral is aláírat.

Munkába állása óta rövid idő telt el, mégis úgy látszik, hogy bevált az új szervezeti forma. Az SZMT-könyvtár intézkedései meggyorsultak, az eddigi írásos módszertani utasítások helyett most az

adott esetnek megfelelő helyszíni segítséget kapnak a könyvtárak.

Például Feketéné I. 16-án jelezte, hogy a Kisker. Vállalat könyvtára 612 kötet könyvet óhajt cserélni. Ezt a könyvmeny-nyiséget Békéscsabára küldte volna be a következő héten. I. 17-én azt írta, hogy a Sütőipari Vállalat letéti anyagot kér stb.

A helyes hálózati gyakorlat azt a megoldást sugallja, hogy ilyen esetben a könyveket nem Békéscsabára kell szállítani, hanem helyben a Sütőipari Vállalathoz kell átvinni. Ezáltal kiküszöbölődik a könyvek oly gyakori ide-oda szállítgatása, és gyorsan lehetővé válik a letéti könyvtárak cseréje. A végleges megoldást az jelenti, hogy az SZMT-könyvtár — ha módja lesz rá — kb. 2000—2500 kötetnyi csereanyagot helyez ki Orosházára. Remélhető, hogy az átszervezésre hamarosan sor kerül, és az orosházi letéti központ rövidesen megkezdí munkáját.

Galgóczy Jenő

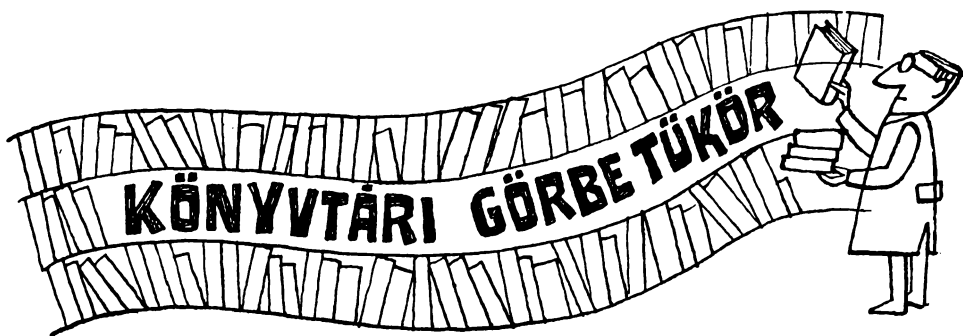
A szakirodalom népszerűsítésének hírei

A Chinoín-gyár és a Ruggyantaárugyár szakszervezeti könyvtárában a könyvbeszerzési összeg nem elegendő az olvasási igények kielégítésére. Ezért mindkét helyen az *üzemi műszaki könyvtár* folyamatosan és több példányban beszerzi a szükséges alap-, és középfokú szakkönyveket, majd letétként kölcsönadja a szakszervezeti könyvtárnak. A Chinoínban jelenleg kb. 180, a Ruggyantaárugyárban 200—250 szakkönyv került ilyen módon a szakszervezeti könyvtár birtokába. Az ilyen könyvet úgy kölcsönzik, mintha az a szakszervezeti könyvtár sajátja volna: a forgalmat is az ő statisztikájukban tartják nyilván. A Ruggyantában mindkét könyvtár egymás mellett van. A könyvtárosok segítik, és ha szükséges, helyettesítik is egymást. Népszerűsítik egymás könyvtárát és az újonnan beszerzett szakkönyveket. A Chinoínban már nem ilyen kedvezőek a helyi körülmények, nem ilyen sokoldalú a két könyvtár kapcsolata, és ez a szakirodalmi művek forgalmán is meglátszik. A Ruggyantagyár szakszervezeti könyvtárában az általános ismeretterjesztő és a műszaki

könyvek együttes forgalmi aránya 1962-ben 17% volt. Ugyanez a Chinoínban csak 7,4%!

A Miskolci Megyei Könyvtár a tél folyamán könyvtárakat létesített a megyei mezőgazdasági tanfolyamokon. A könyvtárak anyagát folyamatosan cserélték a tanfolyam témájának megfelelő üzemágazat szakkönyveivel. A hallgatók részére a foglalkozásokon vitákat és könyvismertetéseket rendeztek a Mezőgazdasági Kiadó segítségével. Az alap- és középfokú szakkönyvek feltárása érdekében ugyanakkor annotált röplap-bibliográfiákat is szétosztottak a tanfolyamok hallgatói között.

A Hajdú-Bihar megyei Kokad községben (derecskei járás) a mezőgazdasági szakkönyvek is mindig kézben vannak. A könyvtáros egyaránt jól ismeri a helyi tsz közös — és az emberek „háztáji” problémáit. Ha hall valami gondról, amin ő is tud segíteni, feljegyzi és a legközelebbi látogatás alkalmával kézbe adja a megfelelő szakkönyvet vagy szakcikket. Kinyitva, ott, ahol orvoslást találni a bajra!
(pti)

AZ ALSÓNEKERESDI KÖNYVTÁROS NYILATKOZATA

Most a tanács miatt vagyok én tanács-talan. Ugyanis két ízben is felszólított az elnök, hogy számoljak be a könyvtár munkájáról. Mert ugye mióta kijött az írás, hogy ő a felügyelet, minduntalan visszaél hivatalos hatalmával. Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy a múltkor is hivatalos voltam általa a tanácsházra. Bemegyek, látom, hogy ott ül akták közé temetkezve, — mikor így meglátom, azonnal megfogant bennem az ítélet, hogy bürokratával állok szemben. Így is készen fel az adandó válaszra.

Az elnök csak hintázott a széken, s a kiskirályok szokása szerint gögösen kérdezte:

— Maga hol tartózkodott tegnap délután 5 és 6 óra között?

No, ez törvénysértés, — villant meg bennem, mert ugye egy magyar állampolgár ott tartózkodik, ahol akar. Hát legyen olyan a felelet, mint a kérdés. Azt válaszoltam:

— Mi köze hozzá?

Mire az elnök olyan szavakat mondott, amiket még ez a híradó sem bír el; s még

azt is, hogy akkor kölcsönzési idő van a könyvtárban.

Akartam mondani, hogy a könyvtárat ne emlegesse, mert a könyvtár az tudomány és ahhoz ő nem ért, De az elnök szóhoz sem hagyott jutni, s tovább mondta:

— Vagy tizen álltak a könyvtár előtt és magát várták, vagy húszan el is mentek.

Mit magyarázzak ennek a bürokratának, hogy én csak hazánk hírnevét öregbítettem ezzel is. A mi községünk ugyanis főútvonalon fekszik, ahol sok külföldi is átutazik. Lássák meg ezek a kapitalisták is, hogy mekkora a mi népünk kultúr-szomja. De ezt sem mondhattam el, mert az elnök már rám ripakodott, hogy:

— Egyébként a VB elé viszem az ügyét és más községi könyvtárost állítok be.

Ezt mondta nekem, aki évek óta őrzöm a községi könyvtár vagyonát. Amint tudják, nálam hiány soha sem volt, mert én nem engedtem a könyveket széthurcolni. — Egyébként is azért a rongyos havi 200-ért ne kérje tőlem számon senki, hogy mit nem csinálók. Nézzék meg a jelentésemet, az igen, az beszél helyettem is. — Ja, hogy több olvasót jelentettem, mint a község lakossága? Igen. Én hiszek a jövőben, majd szaporodik a mi lakosságunk is. De ha könyvvel terhelem őket, akkor este inkább olvasnak.

Ezek után lemondok tisztelről és a főkönyvtár meg se kísérelje, hogy maradásra beszéljen rá. Tudom, hogy távozásom érzékeny vesztesége lesz a magyar könyvtárugynek. De egye meg az elnök, amit főzött.

Tisztelettel:

Haskóczy Hümér
alsónekeresdi ny. könyvtáros

(Fejér megyei Könyvtári Híradó)

Könyvtári könyvek

bekötése a legjobb kivitelben, a legjobb minőségben, a legrövidebb határidővel

KUN ZOLTÁN

könyvtári könyvek bekötésére specializált könyvkötészetében.

EGER, Alkotmány u. 7. Tel.: 16-30

Nagy örömmel és érdeklődéssel olvasom a könyvtárszakos egyetemi hallgatóknak a lapban közzétett naplóját. Bennük elsősorban a látásmód romlatlan tisztasága, a könyvtári intézményekbe vetett feltétlen hit ragadja meg az embert, az a meggyőződésük, hogy a könyvtár az olvasóért van. De hisznek a felnőtt könyvtárosoknak is, azok rengeteg tapasztalatának. Ezért írhatta le például Miklós Erzsébet A Könyvtáros 1963. évi 3. számában olyan ártatlan nyíltsággal, hogy az egyik megyei könyvtárban egy hónapig tart, míg az új könyvek az olvasó kezébe jutnak(!). Belátja, hogy nem lehet más-ként, hiszen a felnőtt könyvtáros bácsik-nénik megmagyarázták neki, hogy a könyvet még leltározni, címeírni, szakozni, szerelni, műanyaghárttyával borítani is kell. Azért persze jó lenne gyorsítani a belső munkálatokat. Mert a szegény olvasók nagyon szeretnék olvasni az új könyveket...

Ezért romlatlan könyvtáros még Miklós Erzsébet. Mert ezt így leírja. Ilyen szelíden. És elfogadja a magyarázatokat is. Ha „tapasztalt” könyvtáros lenne, nem írná le. Hallgatná róla. Reméljük, belőle és társaiból soha nem lesz „tapasztalt”, „rutinos” könyvtáros. Reméljük, nem fogadja el a magyarázatot arra, amire nincs is. És nem ilyen szelíden beszél róla. Hanem úgy, ahogy megérdemlik az ilyen fajta „objektív akadályok”.

De ezért a megjegyzésért ne haragudjon meg. Hiszen tulajdonképpen nem is neki szól. (Kő)

A mezőgazdasági könyvhónap

alatt országszerte élénk, szervezett tevékenység folyt a községekben a mezőgazdasági szakkönyvek népszerűsítésére, amelyben a Mezőgazdasági Kiadó, a Magyar Mezőgazdaság című folyóirat, a MESZÖV és a megyei könyvtárak összehangolt, eredményes munkát végeztek. Ennek érzékeltetésére közlünk néhány adatot a lapunkhoz beérkezett hírekből.

Szolnok megyében a könyvbarát-bizottságok segítségével minden ankétot egyhónapos előkészítő munka előzött meg. Pusztamonostorra például hetekkel előbb megküldötték a kertészek kézikönyvének több példányát, amelyeket könyvtárközi kölcsönzéssel szereztek be a jászberényi járás könyvtáraiból. J. Horváth László Mezőhéken, Mezőtúron, Jászdózsán tartott szarvasmarha-tenyésztési ankétot, Tiborcz György főiskolai tanár a zöldségtermelésről beszélt Jászapáti és Pusztamonostor mezőgazdasági dolgozói előtt. Számos ankétot tartottak még a megyében a Magyar Mezőgazdaság munkatársai is, s a központilag rendezett nagyobb tanácskozások mellett sok helyi rendezvény is volt.

Veszprém megyében 21 központilag rendezett ankétot tartottak, melynek szervezését Gaál Magdolna agronómus, a megyei könyvtár munkatársa végezte. Az ankétok tartalmát mindenütt a tsz helyi termelési igényei szerint határozták meg. Nemesszalókon például, ahol az itatásos borjúnevelés bevezetése van napirenden, ezzel a kérdéssel foglalkoztak. Az előadók mindenütt kitértek a vonatkozó szakkönyvek ismertetésére, ajánlására, aminek eredményeként a MESZÖV bizományosai többszáz szakkönyvet értékesítettek. A hallgatók aktivitása várakozáson felüli volt. A megyei hírlapközpont megszervezte a mezőgazdasági szaklapok terjesztését, amelyeket kiállításokon és helyi árusítással propagáltak.

A pécsi járásban 19 szakelőadás volt a mezőgazdasági könyvhónap alatt. Belvárdgyulán például három község állattenyésztői számára tartott szakelőadást Fehér Károly, a Magyar Mezőgazdaság rovatvezetője.

A mezőgazdasági könyvankét résztvevői Tiszafüreden

EGY GULÁCSI OLVASÓ

A múltkor az jutott eszembe, hogy ha akarna, a könyvtáros éppen úgy adhatna érdemjegyeket olvasóinak, mint a pedagógus tanulóinak. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a könyvtáros a pedagógushoz hasonlóan formálhatja olvasóinak izlését, szemléletét, nézeteit. Néha persze csalódik egyes olvasóiban, egyiknél kellemesen, másiknál fordítva. Érdemes lenne erről naplót vezetni. Sok érdekes olvasói arcképet vázolhatnánk fel az évek folyamán. Én persze csak falusi paraszt olvasóimról beszélhetek, akikkel naponta érintkezem. Szeretem tudni, ki mennyire haladt két évi könyvtárosi munkám alatt. Az eredményes könyvtárosi munkához bizony türelem és idő kell.

Némely olvasómnál azonban gyors eredményt értem el. Ezekről legtöbbször kitűnt, hogy már a felszabadulás után jártak iskolába, és politikailag is érdeklődők.

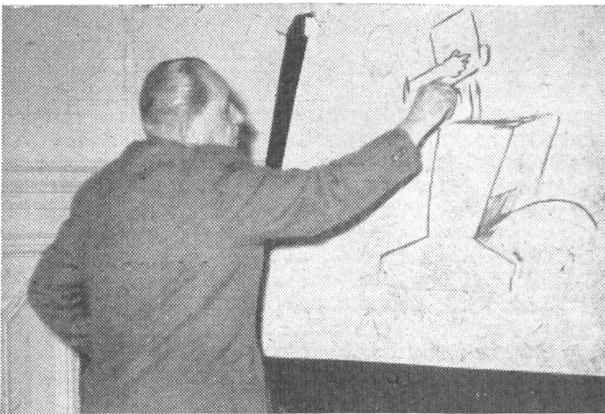
Ilyen például közvetlen szomszédom, Újvári Béla tsz-
traktoros. Hogy miért foglalkozom örömmel vele? Először is azért, mert kitűnő munkát teljesít. Tavaly is 1100 munkaegysége volt. Éjjeleinek több mint felét, s vasárnapjait is munkára áldozza. És ilyen elfoglaltság mellett is legjobb olvasóim közé sorolhatom. A József Attila olvasómozgalomban arany jelvényt szerzett.

Mert könnyű jó olvasónak lenni annak, aki ráér, nyugbéres, vagy csak nappal dolgozik. De aki méltán megérdemelt rövid pihenőiben is olvas és tanul, azt példaképnek lehet állítani.

A könyvtárba eleinte csak kis felesége járt. Egy-két meséskönyvet vitt, hogy férje olvasson kislányának. Én becsempésztem néhány felnőttnek való könyvet is a csomagba. A fiatal ember rákapott. Most már azt mondja, hogy második kislánya maga is tud mesét olvasni, olvasson hát magának. Felesége nevetve panaszkolt a múltkor, hogy rá se néz, mert valami „sásfészekbe” bújít, és szólni is alig lehet hozzá. Így haladunk a mesétől a „berlini bunkerig”...

Ilyen olvasóim is vannak, de vannak másfajta is. Ezekről majd legközelebb írok.

Babinecz Mihályné

Füzessy Árpád grafikus munka közben

MARGÓ

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár nyomtatásban kiadta a Hrenkova szerkesztésében 1958-ban megjelent szovjet gyermekkönyvtári kézikönyvet. A fordítást a könyvtár KISZ szervezetének fordítói munkaközössége végezte társadalmi munkában. Eddig a jó szándék. Csakhogy! Ismerve a hasonló kézikönyvek készülésének módját, ez a munka legjobb esetben az 1956-os helyzetet tükrözi, ha nem az 1955-öst. Azóta pedig a szovjet könyvtárügyben óriási változások történtek. Bizonyára sokáig tartott a fordítás is. Így történhetett, hogy olyan szovjet gyermekkönyvtári kézikönyv jelent meg 1963-ban magyarul, amelyben a szabadpolc szó le sincs írva.

A kiadvány nyelve nem vesz tudomást a mindenki által elfogadott magyar könyvtári szakkifejezésekről. A népművelő nála tömegnevelő, az anket könyv-
vita, vagy olvasói konferencia, az olvasótoborzás könyvtári tagok toborzása, a forgási sebesség átlagos könyvforgalom és így tovább. Pedig bizonyos orosz nyelvtudással és a magyar könyvtári szaknyelv ismeretével rendelkező lektor könnyűszerrel kigyomláhatta volna ezeket a kifejezéseket. Tudjuk, hogy a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban vannak ilyen szakemberek.

Csak egy kicsivel több körültekintés kellett volna, no meg egy jó lektor, és a KISZ szervezet fordítói is jobban örülhetnének az eredménynek. Reméljük, a következő vállalkozásuk sikeresebb lesz. (Kő)

Szakszervezeti könyvtáros nap Veszprémben

1963. februárjában rendezett első ízben könyvtáros napot a veszprémi SZMT Központi Könyvtár. A könyvtáros napra minden könyvtáros hivatalos volt. Az összejövetel műsorában irodalmi előadás, az előző évi könyvtári munka értékelése, illetve gyakorlati könyvtári kérdésekről szóló előadás szerepelt. A Veszprém megyei szakszervezeti könyvtárhálózat fejlődésére jellemző, hogy 1960-ban a dolgozók 12,8, 1961-ben 13,9 1962-ben pedig 14,9%-a olvasott a szakszervezeti könyvtárakban. A soron következő időszak olvasótoborzási feladata a 20% elérése. Jelenleg a megye üzemi könyvtáraiban egy dolgozóra 1,25 kötet, egy olvasóra pedig 8,46 kötet jut.

A tanácskozás alkalmára az SZMT-könyvtár plakátkiállítást is rendezett, a szünetekben pedig zenés könyvtári hirdató szórakoztatta a résztvevőket. Az előzőleg magnótekercsre felvett hirdató különböző fontos tudnivalókra és tenni-

valókra hívta fel a könyvtárosok figyelmét.

A könyvtáros nap — melynek megrendezésére minden évben sor kerül majd — a könyvtárosok jutalmazásával ért véget: a korábban hirdetett verseny alapján 4900 forint jutalmat osztottak ki a legjobb szakszervezeti könyvtárosok között. Kiemelkedő teljesítményéért *Tráknnyák Gyuláné*, a Pápai Textilgyár könyvtárosa 1000 forintot kapott, és rajta kívül még 13-an részesültek 200—500 forint jutalomban.

Tráknnyák Gyuláné időengedményes. Munkaideje felében anyagkönyvelő, a másik felében könyvtáros. 1962-ben könyvtárának 983 olvasója volt, kötetforgalma pedig meghaladta a 23 ezer kötetet. Eredményeiben része van a jól működő könyvtári tanács segítségének is. (A megyében ez az egyetlen hely, ahol könyvtári tanács működik.)

MEMENTO

A Szegedi Somogyi Könyvtár értékes szerzeménnyel, *Móra Ferenc* egyik cikkének kéziratával gyarapodott. A cikk a *Szegedi Napló* 1919. ápr. 1-i számában jelent meg a fenti címmel, és az író t mint a Magyar Tanácskörtársaság őszinte hívét tünneti fel. *Móra Ferenc* ebben

az írásában figyelmezteti a szegedi polgárságot, ne álljon ellen a munkásosztály forradalmának, mert ezzel jogos megtorlást vonhat magára. A jószándékú embereknek azonban nincs miért félniük a tanácshatalomtól. „*A diadalmas proletariátus nemcsak fenyeget, hanem ígér is: irgalmatlanul halált annak, aki moccani mer az új világ-*

rend ellen, emberi megélhetést mindenkinek, aki beéri azzal, amit a maga becsületes munkájával kereshet a más verejtékezése nélkül. A proletariátus nem vére szomjas, hanem boldogságra, s abból mindenkinek juttat annyit, amennyi megilleti.” *Móra Ferenc* kéziratát a *Szegedi Napló* egyik nyomdása őrizte meg több mint négy évtizeden át. (L.)

JOB B KÉSŐN, MINT SOHA. — Az angliai Norwich város könyvtára értesítette olvasóit, hogy sürgősen hozzák vissza a kölcsönvett könyveket. A könyvtár „legfeledékenyebb” olvasója tehergépkocsival szállított vissza 299 könyvet. (Milyen volt a kölcsönzések nyilvántartása?) (N)

KITÜNTETÉS. A művelődésügyi miniszter Koger Tamásnak, a tatabányai József Attila Megyei Könyvtár csoportvezetőjének a Szocialista Kultúráért kitüntetés adományozta.

Gyöngyöstarjában

tartották meg a gyöngyösi járás községi könyvtárosainak tanácskozását, amelyen részt vettek a községi tanácsok elnökei is. Az évi tervfeladatokat Molnár Elemér, a járási művelődési osztály vezetője ismertette. Nagy érdeklődést váltott ki bejelentése, hogy a járási mezőgazdasági osztály intézkedésére minden termelőszövetkezet bevette idej tervébe a helyi könyvtár megfelelő támogatását. A könyvtárosok kifejezték aggodalmukat, hogy nem lesz elég erejük ennek a határozatnak érvényesítésére. A községi tanácselnökök közül többen bejelentették, hogy segítségükre lesznek a könyvtárosoknak a célkitűzések megvalósításában.

A tanácskozás bizonyossága szerint a gyöngyösi járásban általános a segítőkézség a könyvtárak iránt. Itt valóban kezd közüggé válni a nagyobb műveltség elterjesztésének igénye. Jó hatással volt a résztvevőkre a tanácskozás színhelyének szerencsés kiválasztása. Gyöngyöstarjában ugyanis új községi művelődési ház működik, amelyben a könyvtárnak is méltó elhelyezése, izléses berendezése és sok jó könyve van.

A KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁRAK 1962. ÉVI EREDMÉNYEI

A tanácsi és a szakszervezeti közművelődési könyvtárak eredményeit már az elmúlt évben is együtt adtuk közre. Most olyan táblázatot nyújtunk, amely lehetővé teszi, hogy a két hálózatot külön-külön és együtt is megvizsgálhassuk. Az így összeállított táblázat ugyan terjedelmes egy kissé, úgy véljük azonban, áttekintése így sem fásasztó és azzal az előnnyel jár, hogy ebben a formában világosabb képet ad az egyes területek könyvtári helyzetéről.

Az adatok egyesítését az tette lehetővé, hogy a szakszervezeti könyvtárak adatgyűjtése a hálózatok szervezéséhez igazodva vidéken megyék szerint, Budapesten szakszervezetként történt. A szakszervezeti könyvtárak területén is *évről évre javul az adatgyűjtés munkája*, egyre megbízhatóbbak, valósabbak a jelentések. Ebben az évben a szakszervezeti hálózati központok majdnem minden könyvtártól begyűjtötték a jelentéseket. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az adatot nem szolgáltató könyvtárak nagyrésze valójában alig fejt ki tevékenységet.

A tanácsi közművelődési hálózatokban a megyei jogú városok adatai a kérdéses megyei könyvtár adataival együtt szerepelnek. Jó volna a megyei jogú városok adatait *külön* is feltüntetni, azonban ez nagyon megnövelné a terjedelmet.

A *könyvtárak számában* az elmúlt évben elenyésző a változás (5,051 tanácsi és 4,442 szakszervezeti könyvtárunk van).

Ez arra mutat, hogy egyre erősebbek a törekvések a nagyobb, hatékonyabb könyvtári egységek létrehozására: Új könyvtárak a tanácsi hálózatokban, elsősorban a peremkerületekben, a szakszervezeti könyvtárak területén pedig főként az újonnan kialakult, illetve erősebben kifejlesztett üzemekben nyíltak. Azokat a régebben nyílvántartott szakszervezeti könyvtárakat, amelyek nem fejtettek ki működést, felszámolták, vagy ahol arra a lehetőség volt, az együttműködés szellemében összevonták őket az állami könyvtárakkal.

A könyvtárak átlag kötetszáma még mindig alacsony. Az alacsony kötetszám és a könyvtárakkal szemben gyorsan növekvő igények miatt nagy fontossága van a *letéti ellátási rendszernek*. A szakszervezetek könyvtárainak 65%-a letéti rendszerben kapja a friss, jól válogatott könyveket, ami a mai szakszervezeti gyakorlatot tekintve (a legtöbb szakszervezeti könyvtárban évente két-háromszor cserélődik ki a teljes állomány) annyit jelent, mintha a könyvtárak állománya a ténylegesnek két-háromszorosa volna. Minthogy a letéti rendszer a szakszervezeti könyvtárakban nem nagyon régi, és vidéken most kezd erőteljesebben kibontakozni, ennek az ellátási formának a jelentősége egyre fokozódik. A letéti rendszeri kötetek könyvtárak tanácsi kezelésbe adása következtében a legtöbb járás területén szinte teljesen elsovadt. Valójában régebben is csak kis mértékű volt a könyvek cseréje. A járási könyvtárakba kihelyezett letétek többnyire a falusi könyvtárak állományának gyarapítását jelentették. Az apró falvak könyvtári ellátása nálunk megoldatlan s látunk kell, hogy a kis szakszervezeti könyvtárak könyvtári ellátása ma korszerűbb, mint a kis falvaké.

Az *állomány emelkedése* a tanácsi hálózatban minden eddigi mértéket meghalad (1 429 963 kötet), viszont a szakszervezeti könyvtárakban látszólag nem számottevő (83 210 kötet). Rá kell azonban itt mutatnunk arra, hogy a területi könyvtárakban a kivonásra ítélt könyvek tekintélyes hányada már kikerült ugyan az egyes könyvtárakból és a megyei, járási könyvtárak letéti raktárait terheli, az állománystatisztikában azonban még szerepel, viszont a szakszervezeti könyvtárakból kivont több mint félmillió fölös könyv már nincs benne a szakszervezeti könyvtárak adataiban. (Az elmúlt évben csak a külön kulturális költségvetést készítő szakszervezeti szervek és intézmények 10 és fél millió forintot fordítottak könyvbeszerzésre.)

Az állományból az *egy olvasóra jutó* kötetszám 7,1 (a tanácsi könyvtárakban 6,8, a szakszervezetiekben 7,8), nagyjában az előző évi szinten mozog, ami azt jelenti, hogy az elmúlt évi nagy arányú olvasólétszámemelkedéssel arányos volt az állomány növekedése, sőt a tanácsi hálózatban valamivel fel is múlta. (Előző évi adat 6,7.) Mivel egyidejűleg kívánjuk növelni az egy-egy olvasóra eső ellátottságot, valamint az olvasók számát, az állománygyarapítás területén igen nagy erőfeszítésre van még szükség.

A könyvtárak *olvasóinak száma* a két hálózatban együtt a lakosság 18,4%-a. Az emelkedés mindkét hálózatban egyaránt 16%. A tanácsi hálózatban a fejlődés üteme másfél százalékkal alatta marad az elmúlt évinek, de lényegesen nagyobb ütemű,

mint az előző években volt. Ha ezt az ütemet a tanácsi könyvtárak tartani tudják, az ötéves terv végére eléri a célul tűzött 15,5—16%-ot. Hangsúlyoznunk kell, hogy az olvasók számának nagyarányú emelkedésében fontos szerepet játszott a könyvbarátmozgalom is.

A szakszervezeti könyvtárakban az elmúlt évekhez képest 16%-kal emelkedett az olvasók száma, s ma a dolgozók 21,7%-a olvasója a szakszervezeti könyvtáraknak. Világosan bizonyosodott tehát, hogy a szakszervezeti könyvtárak helyes utat választottak azzal, hogy a nyilvántartásaikban tehertételként meghúzódnak nem tényleges olvasóikat az elmúlt évben kiiktatták, vállalván a statisztikai szépséghibát, amit az elmúlt évben az olvasók létszámának csökkenése mutatott. Az idei nagymértékű emelkedés okai: a jelentések begyűjtése szélesebbkörű volt, mint az előző években, javult a könyvtárak propagandamunkája és az idén már 251 szakszervezeti könyvtár (Budapesten 38, vidéken 213) nyilvános (területi) jelleggel dolgozik. Nagy lendületet adott a *szocialista brigádok* körében egyre jobban kibontakozó olvasómozgalom is.

A TANÁCSI ÉS A SZAKSZERVEZETI KÖZMŰVELŐDÉSI

Megye	A kötetek száma	Emelkedés 1961-hez %-ban	1000 lakosra jutó kötetek száma	Az olvasók száma	Emelkedés 1961-hez %-ban	Olvasók száma a lakosság %-ában	Kötetforgalom	Emelkedés 1961-hez %-ban	Egy olvasóra eső kötetforgalom
BARANYA ÉS PÉCS									
tanácsi	460 639	14,8	1 135	61 770	10,0	15,2	1 243 502	15,0	20,2
szakszervezeti	170 861	30,5	420	25 720	150,0	6,4	291 494	26,5	11,3
összesen	631 500	18,4	1 555	87 490	31,3	21,6	1 534 996	17,0	17,5
BÁCS-KISKUN									
tanácsi	474 589	9,7	820	80 659	20,2	14,0	1 882 337	18,0	23,3
szakszervezeti	97 560	-2,1	170	9 413	148,0	1,7	85 267	-18,0	9,0
összesen	572 149	7,4	990	90 072	27,0	15,7	1 967 604	15,4	21,9
BÉKÉS									
tanácsi	366 114	18,0	790	59 650	23,2	12,8	1 527 910	23,0	25,6
szakszervezeti	114 584	40,0	250	10 456	34,2	2,3	177 170	27,0	17,0
összesen	480 698	23,8	1 040	70 106	25,0	15,1	1 705 080	23,6	23,1
BORSOD-A. Z. ÉS MISKOLC									
tanácsi	578 867	25,0	785	93 093	9,3	12,6	1 866 674	15,0	20,0
szakszervezeti	332 010	32,4	450	37 153	27,0	5,1	776 200	-14,0	21,0
összesen	910 877	26,4	1 235	130 246	14,0	17,7	2 642 874	5,2	20,3
CSONRÁD ÉS SZEGED									
tanácsi	525 199	0,5	1 220	53 915	21,4	12,5	1 335 549	12,0	24,8
szakszervezeti	150 957	3,1	350	20 075	40,5	4,6	267 518	11,0	13,4
összesen	676 156	1,1	1 570	73 990	26,0	17,1	1 603 067	11,6	21,6
FEJÉR									
tanácsi	288 529	22,0	790	44 248	12,0	12,2	940 509	20,0	21,3
szakszervezeti	128 411	25,5	350	16 055	65,0	4,4	244 887	21,5	15,2
összesen	416 940	22,5	1 140	60 303	24,5	16,6	1 185 196	20,2	19,7
GYŐR-SOPRON									
tanácsi	317 799	18,0	810	54 814	24,0	13,9	1 042 256	24,0	18,7
szakszervezeti	130 945	24,2	330	13 764	-11,0	3,5	300 593	39,0	23,0
összesen	448 744	19,2	1 140	68 578	14,9	17,4	1 342 849	27,3	19,6
HAJDU-BIHAR ÉS DEBRECEN									
tanácsi	386 243	24,0	750	58 684	21,6	11,2	1 342 764	16,0	22,9
szakszervezeti	149 918	-17,5	290	21 685	-6,0	4,2	230 290	4,0	10,6
összesen	536 161	9,2	1 140	80 369	12,6	15,4	1 573 054	13,9	19,6
HEVES									
tanács	312 912	33,0	900	45 331	15,0	11,6	1 011 346	30,0	22,4
szakszervezeti	105 314	-6,7	300	12 568	-16,0	4,4	141 579	-32,5	11,3
összesen	418 216	20,3	1 200	57 899	6,5	16,0	1 152 925	13,1	20,0
KOMÁROM									
tanácsi	243 067	21,0	870	30 818	8,5	10,8	809 145	15,0	31,5
szakszervezeti	126 208	2,5	450	13 292	2,0	4,8	275 573	39,0	20,8
összesen	369 275	13,5	1 330	44 110	6,4	15,6	1 084 718	20,7	24,6
NÓGRÁD									
tanácsi	259 845	37,0	1 100	34 467	25,5	13,1	650 224	26,0	18,9
szakszervezeti	88 359	-9,1	340	9 273	-3,6	3,9	113 829	-33,5	12,2
összesen	348 204	22,8	1 440	43 740	18,2	17,0	764 053	6,6	17,4

A forgalom növekedése országosan némileg (1%-kal) elmarad az olvasók számának növekedésétől. A tanácsi hálózatokban nagyobb a forgalom emelkedése, mint az előző évben volt (az elmúlt évi 14,2%-kal szemben 18%-os az emelkedés), a forgalom növekedése pedig lényegesen nagyobb, mint az olvasók számának emelkedése, ami azt jelenti, hogy a hálózat elég szilárd, a nagyszámú új olvasó nem csökkentette számottevően az igénybevétel mértékét. A szakszervezeti könyvtárakban a régi (csak beírt, de a könyvtárat nem használó) olvasók kiválása és helyettük a sok új olvasó bevonása igen egészséges tünet, de a változás évében rendszerint nem jár még nagy forgalomemelkedéssel. A kölcsönzött könyvek száma csak 5%-kal emelkedett. Az új olvasók aktivitása még nem éri el a régiakét. (Egyes megyékben a tavalyihoz képest még csökkenés is mutatkozik, annak ellenére, hogy az olvasók száma nőtt.)

Valamivel csökkent az egy olvasóra eső évi kötetforgalom is. Az előző évben 21, az 1962-es évben pedig 20,4 volt a két hálózatban.

A tanácsi hálózat szilárdságát mutatja, hogy az olvasók számának tekintélyes növekedése ellenére az egy olvasóra eső kötetforgalom is emelkedett, mégpedig az

KÖNYVTÁRHÁLÓZATOK FŐBB ADATAI AZ 1962. ÉVBEN

Megye	A kötetek száma	Emelkedés 1961-hez %-ban	1000 lakosra jutó kötetek száma	Az olvasók száma	Emelkedés 1961-hez %-ban	Olvasók száma a lakosság %-ában	Kötetforgalom	Emelkedés 1961-hez %-ban	Egy olvasóra eső kötetforgalom
PEST									
tanácsi	451 464	25,0	565	72 694	21,6	9,1	1 641 975	23,0	22,4
szakszervezeti	186 283	9,2	235	24 084	31,5	3,0	354 309	38,5	13,0
összesen	637 747	20,0	800	96 778	23,8	12,1	1 996 284	25,8	20,6
SOMOGY									
tanácsi	424 675	12,0	1 155	67 181	15,0	18,2	1 204 985	17,7	18,0
szakszervezeti	79 356	35,6	215	9 477	168,0	2,6	90 578	17,2	9,5
összesen	504 031	27,9	1 370	76 658	23,4	20,8	1 295 563	17,4	16,9
SZABOLCS-SZATMÁR									
tanácsi	447 652	28,0	780	84 590	9,6	14,7	1 221 781	19,0	14,4
szakszervezeti	54 360	51,8	95	5 102	56,0	0,9	33 853	-29,5	6,6
összesen	502 012	30,4	875	89 692	11,6	15,6	1 255 634	15,5	14,0
SZOLNOK									
tanácsi	406 649	22,6	690	63 210	26,6	13,8	1 652 429	20,0	26,1
szakszervezeti	103 930	27,0	225	14 481	256,0	3,2	153 861	24,2	10,6
összesen	510 579	23,5	915	77 691	43,6	17,0	1 806 290	20,2	23,2
TOLNA									
tanácsi	295 517	23,0	1 120	43 556	17,0	16,5	1 005 438	22,0	23,0
szakszervezeti	65 339	-1,7	250	12 277	81,0	4,7	70 241	-5,5	5,8
összesen	360 856	17,5	1 370	55 833	26,9	21,2	1 075 679	19,6	19,3
VAS									
tanácsi	335 469	18,0	1 190	51 698	13,0	18,4	969 213	11,0	18,8
szakszervezeti	110 977	-8,9	395	17 335	-13,0	6,2	214 632	2,0	12,3
összesen	446 446	10,0	1 585	69 033	5,2	24,6	1 183 845	9,1	17,1
VESZPRÉM									
tanácsi	368 123	23,4	930	65 347	12,3	16,5	1 234 317	17,0	18,9
szakszervezeti	132 785	24,7	335	16 690	19,5	4,0	237 545	39,0	13,4
összesen	500 908	24,0	1 265	82 037	14,0	20,5	1 471 862	20,8	18,1
ZALA									
tanácsi	275 656	19,0	1 020	43 662	11,5	16,1	651 405	15,0	14,9
szakszervezeti	33 972	-16,0	125	10 463	126,0	3,9	123 410	82,0	11,8
összesen	309 628	10,3	1 145	54 125	23,9	20,0	774 815	22,0	14,3
MEGYÉK ÉS VÁROSOK BUDAPEST NÉLKÜL									
tanácsi	7 218 998	20,4	885	1 109 387	16,2	13,6	23 233 759	19,0	21,0
szakszervezeti	2 362 129	11,3	290	299 463	32,6	3,7	4 182 638	6,0	14,0
összesen	9 581 127	18,8	1 175	1 408 850	19,2	17,3	27 416 397	16,8	19,5
BUDAPEST									
tanácsi	1 273 627	15,2	690	143 476	12,8	7,8	5 679 901	17,0	39,6
szakszervezeti	2 211 309	-7,0	6 200	287 884	2,6	15,6	4 499 656	2,0	15,6
összesen	3 484 936	0,0	1 890	431 360	5,8	23,4	10 179 557	10,8	23,3
ORSZÁGOS ÖSSZESÍTÉS									
tanácsi	8 492 625	19,5	850	1 252 863	16,0	12,5	28 913 660	18,0	23,1
szakszervezeti	4 573 438	1,5	455	587 347	16,0	5,9	8 682 294	5,0	14,0
összesen	13 066 063	13,0	1 305	1 840 210	16,0	18,4	37 595 954	15,0	20,4

1961. évi 20,5%-ról 23,1%-ra. A szakszervezeti könyvtárakban az egy olvasóra jutó évi kötetforgalom némileg csökkent, az 1961-es 16,3-ról 14-re.

A tanácsi könyvtárak állományának forgási sebességében némi csökkenés mutatkozik az 1961. évihez képest (3,9-ről 3,4), amit azt mutatja, hogy az olvasók kiszolgálása némileg könnyebbé vált. A 3,4-es forgási sebesség ugyanis még mindig elég magas. A szakszervezeti könyvtárakban a forgási sebesség 1,8-ról 1,9-re nőtt, ami természetesen a már előbb említett alacsonyabb igénybevétellel áll összefüggésben.

Az adatokhoz nyújtott futólagos tájékoztatás sem teljességre, sem az egyes hálózatok összehasonlítására nem törekedett. Felesleges lett volna itt az egyes megyék közötti különbségeket is egyenként elemezni. Ezt a könyvtárosok a táblázatokból elvégezhetik.

Ami általános következtetést az elmondottakból levonhatunk, csak annyi, hogy mind a két hálózat *egészségesen fejlődik* s azok a *különbségek*, amelyek régen az igénybevétel fokában, a működési intenzitásában megmutatkoztak, fokozatosan csökkennek. A statisztikai adatok tanúsága szerint a következő időszakban — különösen azokban a könyvtárakban, ahol nincs főfoglalkozású könyvtáros, tehát elsősorban a községi és a kisebb szakszervezeti könyvtárakban — az olvasók aktivitásának fokozására kell gondot fordítani. Az olvasók számának növelése állandó feladat, de emellett az eddiginél többet kell törődni a már meglévő olvasókkal, hogy azok el ne maradjanak, hogy rendszeresen olvassanak. Erre és az olvasás irányítására kell összpontosulnia a könyvtári propagandamunkának is.

Az 1963-ban megjelenő ajánló és helyismereti bibliográfiák

A Könyvtártudományi és Módszertani Központ a Művelődésügyi Minisztériumtól kapott felhatalmazás és az Országos Könyvtártudományi és Dokumentációs Tanács bibliográfiai szakbizottságának döntése alapján a következő bibliográfiák megjelenéséhez járult hozzá:

Általános tárgykör

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár:
Az általános műveltség könyvei.

Egészségvédelmi tárgykör

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár:
Népszerű egészségügyi könyveink.
Ajánló album.

Műszaki tárgykör

Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ:
Korszerű befogó készülékek
Hegesztés
Öntészet
Hőkezelés
Gépkocsijavítás
Műanyagfeldolgozás
Híradástechnikai alkatrészek gyártása

Mezőgazdasági tárgykör

Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ:
Zöldségtermesztés
Kemizálás a mezőgazdaságban
Takarmánytermesztés
Búza-termesztés
Megyei Könyvtár, Kecskemét:
Borászati bibliográfia
Kajsi és rózsabarakc
Korszerű öntözési módszerek a zöldségtermesztésben. (TSz-akadémiáknak.)
Megyei Könyvtár, Szekszárd:
Középfokú mezőgazdasági könyvek
Megyei Könyvtár, Zalaegerszeg:
Mezőgazdasági bibliográfia (szűkebb témája ismeretlen, megjelenés alatt!)

Művészeti tárgykör

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár:
Liszt Ferenc
Michelangelo
Zenetörténeti könyveink. Ajánló bibliográfiai album.

a./szépirodalom

Irodalomnépszerűsítő tárgykör

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár:

Ajánló bibliográfia az új magyar irodalomról
Történelem regényekben. Újkor
Amerika irodalma

b./egyed írók

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár:

Fegyin
Solohov
Gorkij
Barbusse
Brecht
Thackeray

Megyei Könyvtár, Eger:

Bródy Sándor
Gárdonyi Géza

Gyermekkönyvtári tárgykör

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár:
Gyermekkönyvtári címjegyzék.
A mi világunk. Ismeretterjesztő gyermekirodalom.

Helyismereti tárgykör

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár:
Budapest története I—VII. (Tudományos bibliográfia, 1963-ban megjelenik az I—III. kötet.)

Fővárosunk, Budapest.

Egyetemi Könyvtár Debrecen:

Debreceni folyóirat- és hírlap-cím-bibliográfia (1962-ről áthúzódo munka).

Egyetemi Könyvtár Szeged:

A szegedi Tudományegyetem kiadványainak bibliográfiája 1921—1961.

A szegedi periodikák bibliográfiája.

„Az Igazság” története (1918—1919) (függelékben repertórium).

Megyei Könyvtár Veszprém:

Veszprém megye helyismereti forrásainak jegyzéke (1909—1962).

Megyei Könyvtár Hódmezővásárhely:

Hódmezővásárhely sajtó-bibliográfiája.
Hódmezővásárhely a képzőművészetben.

Megyei Könyvtár Miskolc:

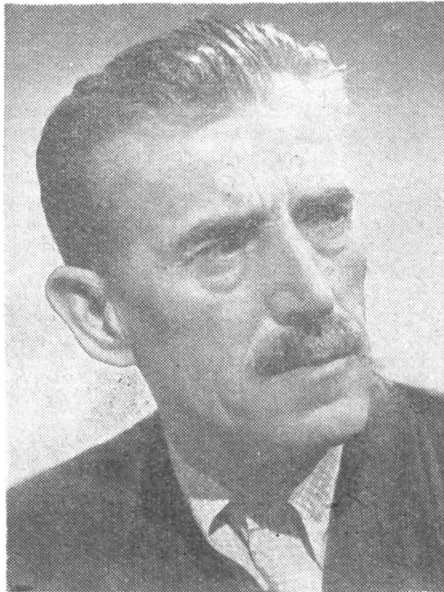
A helyismereti segédkönyvtári anyag nyomtatott katalógusa.

A helyismereti gyűjtemény 1961—1962. évi gyarapodásának nyomtatott katalógusa.

1919-es borsodi sajtó-bibliográfia.

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

SZABÓ PÁL HETVEN ÉVES

Még élénken emlékszünk arra, amikor a harmincas években a megújodott Nyugatban azt írta róla Móricz Zsigmond „örömmel és meghatottsággal”: „Új nagy írórt küldött a falu.” A legnagyobb alakító erejű magyar regényírónak, akinek könyvein nőttünk fel, a Hét krajcár és a Fáklya hőseit megsiratva, a Tündérkert nagy fejedelmét megcsodálva, a Kivilágos kiviradtig-tól, az Úri muri-tól és a Barbárok-tól megrettenve, Móricz Zsigmondnak szavai roppant súlyt jelentettek és roppant várakozást keltettek. Ezt beteljesíteni, ezt a mértéket megütni, ennek az igénynek megfelelni férfihez méltó feladat volt.

Az első írás, amit a biharugrai parasztközművestől, Szabó Páltól olvastam, egy novella volt a Nyugat Móricz Zsigmond-tól összeállított *Dekameronjában*. Már ez a novella is a magyar falu életének ismeretét, ennél többet: a magyar néppel való törődést, vele való azonosulást mondta, és telítve volt valami halk, finom, sejtelmes és mégis egyszerű impresszionista hangulattal. Öntudatlan imp-

resszionizmus volt ez, de annál megejtőbb.

Szinte hihetetlen számunkra, hogy akit, igaz, harmincegynéhány évvel ezelőtt ismertünk meg Bajcsy-Zsilinszky Endre és Pethő Sándor társaságában, az ma már hetven éves. Pedig csontos, szikár testalkatával, az életekétől fölbarázdált homlokával, töprengő, élesen metszett arcével akkor se tűnt fiatal embernek.

Mily rövid is az emberi élet! Csak annyi, mint futó felhőnek árnya a folyón. Az ember följö a semmiségből, megnézi a föld virágait és az ég csillagait és máris feléje fúj az elmúlás fagyos lehellete, máris várja az elfuthatatlan verem: a sír. S ifjúságunk is úgy tűnt el — ugye Szabó Pál? — mint szélbepapott ének, vagy álomban látott csodálatos madár...

Veres Péter, Szabó Pál, Sinka István — ezek a nevek jelentették a mi tovatűnt fiatalságunk számára a magyar falu azon küldötteit, akiket kerülő nélkül, nem iskolákon keresztül, mintegy közvetlen képviselőiként indított útnak a magyar nép. Köztük a szépprózát — az elméleti-szociografus Veres Péter és a népi himnuszokat éneklő „fekete bojtár” Sinka István mellett — Szabó Pál képviselte. „Emberek” és „Papok, vasárnapok” volt két első regénye, amelyek Tamási Aron és Nyíró József idilli és tragikus erdélyi ízei, Kodolányi János ormánsági sötét árnyai, Bibó Lajos hódmezővásárhelyi gyöngédsége és ereje mellett a bihari tájat és népeletet ábrázolták.

Másfajta, lazább, oldottabb, líraibb, olykor bizony cifrább és cifrázkodóbb tisztántúlóság volt ez, mint mesteréé, Móricz Zsigmondé. Nem emelt bele egy egész elsüllyedt kelet-európai világot az irodalom fénykörébe, nem népesített be emberi alakok ezreivel egy a valónál is valóbb, gyötrelmesen szép és szomorú Magyarországot. De amit megírt, az szíven és eszén át szűrt élménye volt Szabó Pálnak is.

A parasztság, elsősorban a szegényparasztság és a „falusi intelligencia” viszonya az első kötetek fő mondanivalója. Milyen árva, elhagyott, nyomorul-

tul magáramaradt is volt ez a nép, csak az tudja, aki látta a magyar falut például 1944 nyarán, amikor a hatalom előtt a gyilkosság lett törvény és a gyűlölet erény, amikor minden sötét látomás beteljesedett. Mert egy-két szegény íródeák még sohasem állított meg törvényes nagy tragédiát...

A csodálatos márványtömb már előbb mesterére várt, aki remekbe faragja. A magyar történelem nagy némája arra, akitnek ajkán jajkiáltása fölhasadjon. S megint csak Móricz Zsigmond írta Szabó Pálról: „itt megszólalt előttem és könyvet írt a magyar analfabetizmus valami isteni csoda által”. Nem volt ez persze csoda a szónak teológiai értelmében, hanem csak olyképpen, ahogy a sors csodáit férfiszíveken át valósítja...

Szabó Pál alig ért haza valamikor az első világháború után a frontról, máris „politizálni” kezdett. A múltat véreben és idegeiben hordozta, a jelent fölmérte, a jövőt fürkészte, és 1930-ban, harminchét esztendőes fejjel, hat elemivel írni kezdett. Novellát és regényt. Micsoda vakfekete mélységből, mekkora erőfeszítéssel kellett neki feltörniet! Mit tudtak erről azok, akik csillogtávlóságban a magyar nép problémáitól akkor itt fön, Pesten, a párizsi szalonok után epekedtek.

Író, szerkesztő lett csakhamar, parasztpárti politikus is a háború előtti és alatti *Szabad Szónál* és már előbb a *Kelet Népe*nél. Mindkettőben egyszerre képviselve a magyar emberség és függetlenség igényét a hitlerizmus ellenében és szociális igazságot hazai elnyomói- és kizsákmányolóival szemben.

Művei közül itt, most a *Talpalatnyi földet*, az *Isten malmait* és az *Új földet* emeljük ki. A *Talpalatnyi föld*, a tegnap magyar falujáról szól, melyben

annyi föld sem jutott azoknak, akik azt megmunkálták, amennyin sírjukat megáshatták volna. Arról a faluról, mely a nagybirtok halálgyűrűjének szorításában vergődik, amelyet széttörni a magyar népnek már alig volt ereje. De el kellett jönnie a napnak, amely a magyar parasztság annyiszor elhazudott, elhalasztott, elsikkasztott nagy történeti pörét végre ítéletre vitte, a földosztást végre győzelemre juttatta. Ezt ábrázolja az *Isten malmait*, az *Új föld* pedig a termelészövetkezeti községgé alakuló falut mutatja meg.

Valami nagy emberi boldogságvágy, az életörömnök szomjazása járja át Szabó Pál sorait: „...csodálatosan szép a táj, az idő, a terpeszkedő síkok és soha nem érzett iz az a szájában, hogy este Marika hazavárja. Jó az, ha van az ember, érzi az élet millió és millió rezdülését, jó, ha fű csiklandozza hűsen a forróságban az ember talpát, jó látni egy tenyérnyi felteget, egy sást, egy tarka varjút, jó hallgatni, hogy magyaráz a világnak a bábaszarka. Jó lenni. Jó tüdejében érezni a mezőkön átúgó szelek húzását...” Mint látjuk, azok közé tartozik, akik szellemük egész figyelmével reagálnak benyomásaikra, mert azoknak legparányibb mozzanataiból is egy-egy árnyalatnyi boldogságot, vagy bánatot merítenek.

Egyebek között ez is megragadja az olvasókat, kik e műveit, elsősorban a *Talpalatnyi földet*, mely a Boldog ember és a Pillangó Móricz Zsigmondjának szellemét idézi emlékezetünkbe, szinte ronggyá olvasták. Szabó Pál és olvasói, az író és közönsége, az író és népe találkozásáról hetvenedik születése napján falusi könyvtárosaink tudtak volna igazán beszélni.

Katona Jenő

MŰVEI

- Emberek, Békalencse, Papok — Vasárnapok (regények) [1930, 1933] Szépirodalmi, 1962. 577 old.
 Csodavárás (regény) Franklin, 1937. 310 old.
 Talpalatnyi föld (Lakodalom — Keresztelő — Bölcső) (regény) [1942, 1946] Szépirodalmi, 1957. 597 old.
 Harangoznak (regény) [1942] Magvető, 1955. 397 old.
 Politika (regény) Misztótfalusi, 1944. 213 old.
 A nagy temető (regény) [1947] Szépirodalmi, 1954. 307 old.
 A két okos meg a bolondos (mesék) [1948] Móra, 1961. 131 old.
 Isten malmait (regény) [1949] Szépirodalmi, 1950. 392 old.
 Osi szántás (elbeszélések) Athenaeum, 1950. 223 old.
 Hajdu Klári (regény) [1953] Ifjúsági, 1955. 276 old.
 Munkák és napok (karcolatok) Szépirodalmi, 1955. 319 old.
 Nyugtalan élet I—IV. (önéletrajz) Szépirodalmi, 1954. 1955. 1956. 1958.
 Most és mindörökké I—II. (vál. elbeszélések) Szépirodalmi, 1956.
 Így egész a világ (elbeszélések) Magvető, 1958. 279 old.
 Szereposztás (regény) Magvető, 1961. 236 old.
 Ahogy lehet (regény) Szépirodalmi, 1962. 370 old.

Az ünnepi könyvhét és a könyvtári propaganda

Néhány hét múlva újra megjelennek a könyvesboltok kirakataiban a „könyvheti újdonság”-ok, a tereken felépülnek a sátrak, a könyvbarátok érdeklődéssel böngészik az új kiadványok jegyzékét.

Az ünnepi könyvhét nagy erőforrást jelent a könyvtárak számára is. A könyvhét az olvasás ügyét a társadalom érdeklődésének előterébe állítja. A *könyvtáros feladata*, hogy a további hetekben és hónapokban ezt az érdeklődést kielégítve tovább növelje a művelődési kedvet és fejlessze az olvasók igényeit.

A könyvtárosoknak az ünnepi könyvhét kiadványainak jegyzékét tanulmányozva arra is gondolniuk kell, milyen hatással lesz a könyvheti művek propagandája az olvasói kereslet alakulására.

Az 1963. évi könyvhét újra gazdag választékot kínál a mai magyar irodalomból. A fiatal költők *Tiszta szigorúság* c. antológiájának, Garai Gábor, Jobbágy Károly, Ladányi Mihály, Pákolitz István és Rákos Sándor versesköteteinek olvasói később az új költőnemzedék további műveit is keresik majd. Darvas József, Fejes Endre, Fekete Gyula, Mesterházi Lajos, Szabó Magda, Timár Máté és Tóth Sándor új regénye, Galabárdi Zoltán és Goda Gábor szatírái, Dobozy Imre és Németh László drámái viszont felkeltik az érdeklődést a szerzők régebbi művei iránt is.

A könyvhét alkalmából számos — gazdag életműre visszatekintő — kiváló írónknak jelenik meg új írása, így Gellért Oszkár, Vas István verseskötete, Darvas József és Lengyel József regényei, Nádass József önéletrajzi írása, Benedek Marcell tanulmánykötete. Ezek nyomán is sokan kérik majd korábbi kötetüket. Illyés Gyula új kiadásban megjelent, átdolgozott Petőfi életrajza pedig felkelti az érdeklődést a Petőfi életét és költészetét bemutató többi kimagasló mű iránt is (pl. Dienes András, Hatvany Lajos, Pándi Pál könyvei). A külföldi irodalmat a mai szovjet elbeszélők *A visszhang titka* c. antológiája, Jevtusenko verseskötete, Kazakievics, Konyeckij, Sztjelmah, valamint Amado, Andrics, Courtade, Hemingway, Hikmet, Miller, O'Casey művei képviselik. A könyvtáros céltudatosan készüljön fel arra, hogy a jelentkező igényeket ki tudja elégíteni és munkája nyomán a könyvhét hozta olvasásvágy később sem hagyjon alább.

Az ünnepi könyvhét kedvező alkalmat nyújt a *könyvtárak tömegkapcsolatainak* kiszélesítésére. A könyvhét minden megmozdulását, a könyvtárak munkájának segítését és a széles körű olvasótoborzást célzó *könyvbarát-mozgalom* keretében szervezzük. A könyvhét során rendezett könyvbarát-napok, író-olvasó találkozók résztvevői között eredményesen lehet új olvasókat megnyernünk.

A tavalyi könyvhét tapasztalatai azt bizonyították, hogy a községekben nagyobb sikerrel és viszonylag sokkal népesebb közönséggel folytak e rendezvények, aminek kétségtelen oka a falu nagyobb kiéhezhettsége, ritkább alkalmá az ilyen előadásokon való részvételre, s a színház hiánya. E tanulások arra intenek, hogy a legjobb erők bevetésére, a legjobb műsorok rendezésére *épp falun* van szükség. Annál is inkább, mert ott sok a nem olvasó, s a *kezdő olvasó*, s ezek könnyebben hallgatnak meg előadást, irodalmi estet, s nehezebben szánják rá magukat arra, hogy könyvet vegyenek a kezükbe. *Szemükhöz fülükön át visz az út*: először ezt az utat kell munkálnunk, kiépítenünk.

A városi és üzemi könyvtárak is mindenütt kapcsolódjanak be a könyvheti rendezvények szervezésébe. Plakátokon, rölapokon népszerűsítsék a helyi könyvheti rendezvényeket és szóban is hívják fel azokra az olvasók figyelmét. A könyvheti rendezvények színhelyén helyezzenek el a könyvtárt népszerűsítő plakátokat. Rendezzenek *kiállításokat* a könyvtárban, a könyvheti újdonságok szerzőinek többi műveiből is. Szervezzenek az olvasók részére könyvheti összejöveteleket, író-olvasó találkozót, irodalmi hangmezek meghallgatásával, irodalmi tárgyú szellemi vetélkedő rendezésével, könyvkiállításokkal és vásárral.

Nyújtsanak segítséget a könyvtárosok a KISZ-szervezeteknek is, hogy a József Attila olvasómozgalom keretében eredményesen szervezzenek *könyvheti klubnapokat*. Ezek programját könyvankéttal szavalóversennyel, irodalmi fejtörővel tehetik tartalmasabbá. Ezeken a rendezvényeken is sok új, fiatal olvasót toborozhatnak.

A könyvhét ugyanakkor a könyvtári munka és a könyvterjesztés közötti együttműködés kiszélesítésére is alkalmat nyújt. Segítsék a könyvtárak az ünnepi könyvhét megrendezése során a könyvkereskedelem dolgozóit népművelési hivatásuk betöltésében, s akkor a könyvhét eredményeinek számbavételénél elmondhatjuk, hogy a közösen végzett munka ebben az évben is előrelendítette népünk művelődésének, szellemi emelkedésének fontos ügyét.

Mészáros István

AZ ÚJ KOSSUTH-DÍJASOK KÖNYVEI

DR. MOLNÁR ERIK

akadémikus, egyetemi tanár, a Történettudományi Intézet igazgatója történettudományi, filozófiai és szociológiai munkásságának elismeréséül ezúttal másodszer részesült a Kossuth-díj I. fokozatának kitüntetésében. A neves tudósnak úttörő érdemei vannak abban, hogy a marxista szemlélet uralkodóvá vált a történettudomány s általában a tudomány hazai fejlődésében. Molnár Erik legújabban XVI—XVII. századi történetünk nemzeti és osztályharcainak problémáit kutatja.

Dialektika Szikra, 1945. 172 old.

A magyar társadalom története az őskortól az Árpád korig [1947], 1949. Szikra, 344 old.

A történelmi materializmus ideológiai előzményei Szikra, 1952. 138 old.

A magyar nép őstörténete MTA. 1954. 175 old.

A történelmi materializmus filozófiai alapproblémái Szikra, 1955. 304 old.

A jelenkori kapitalizmus néhány gazdasági problémája Kossuth, 1959. 477 old.

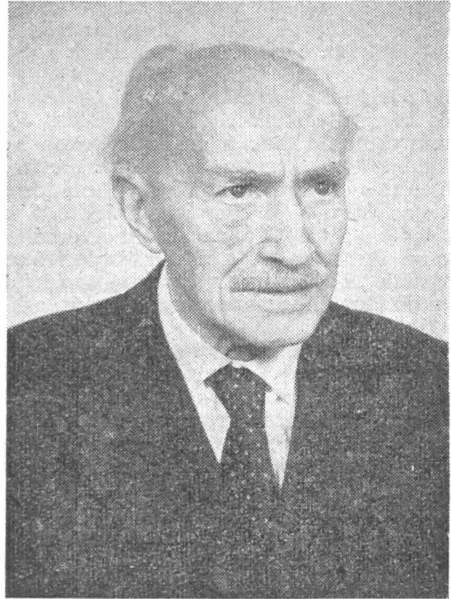
Dialektikus materializmus és társadalomtudomány Kossuth, 1962. 505 old.

II. fokozat

DR. BENEDEK MARCELL

egyetemi tanár, az irodalomtudományok doktora sok évtizedes irodalom népszerűsítő munkájáért kapott Kossuth-díjat.

A nagy mesemondó Benedek Elek fiának termékeny élete egybeesik a haladó magyar értelmiség félszázados, küzdelmes történetével. Munkatársa volt a Nyugatnak és a Huszadik Századnak, egyetemi tanár az 1919-es proletárdiktatúra idején. Tanulmányai, esszéi magas gondolati igényvel és hatalmas ismeretanyaggal mutatják be a világirodalom számos nagy alkotóját. Benedek Marcell az olvasók széles köréhez szól, egyszerre tanít laikust és tudóst. Olvasóinak, tanítványai-

nak serege viszi széles körben tovább gondolatait. A francia és német irodalom klasszikusainak igen sok művét fordította.

Délsziget, avagy a magyar irodalom története Új Idők, 1948. 304 old.

Az olvasás művészete Bibliotheca, 1957. 390 old.

Shakespeare Bibliotheca, 1957. 415 old.

Kis könyv a versről Gondolat, 1960. 157 old.

Romain Rolland Gondolat, 1961. 157 old.

ILLÉS ENDRE

kiváló írói, kritikai és fordítói tevékenységéért részesült a Kossuth-díj kitüntetésében. Éleslátásával, légkörteremtő erejével és igényes, finom stílusával elsősorban az elbeszélés és a dráma műfajában alkotott jelentőset. A magyar novella ki-

emelkedő művelői közt tartjuk számon. Kritikával ábrázolta a polgárságot; az utóbbi években pedig elsősorban értelmiségi problémák megszólaltatója. Kritikus, esszéírói, kiadói tevékenységében ugyanaz az igényesség vezeti, mint szépírói munkájában.

- Zsuzsa* (novellák) Franklin, 1942. 169 old.
Kevélyek (elbeszélések) Franklin, 1947. 265 old.
Krétaarajok (tárcák) Magvető, 1957. 554 old.
Történet a szerelemtől és a halálról (mese) Móra, 1957. 65 old.
Hamisjátékosok (elbeszélések) Magvető, 1958. 509 old.
Kettős kör (novellák) Magvető, 1962. 318 old.
Hazugok (vigjáték) Franklin, 1949. 152 old.
Illés Endre — Vas István: *Trisztán* (dráma) Magvető, 1957. 164 old.
Homokóra (komédia) Szépirodalmi, 1962. 107 old.
Magyar elbeszélők I—IV. Szerk. Illés Endre. Szépirodalmi, 1961.

DR. BALOGH JÁNOS

a biológiai tudományok doktora, a talajban élő állati szervezetek kutatásában elért eredményeiért részesült a kitüntetésben.

- Balogh János — Alcsér Jenő: *Öntözéses növénytermelés a Mezőgazdasági*, 1953. 211 old.
A zoo-cönológia alapjai Akadémiai, 1953. 248 old.

DR. MIKA JÓZSEF

a kémiai tudományok doktora, ny. egyetemi tanár a hazai mikroanalitika megteremtésében végzett munkájáért, külö-

nösen pedig német nyelven megjelent szakkönyvéért kapott Kossuth-díjat.

Die Methoden der Mikromass analyse Stuttgart, 1958. 375 old.

LENGYEL JÓZSEF

író életművéért, elsősorban Igéző c. novelláskötetéért kapott Kossuth-díjat. Amikor ifjúkorában tollat ragadott, a forradalmasodó tömegek lelkesítésének,

harcba vivésének célja vezette. Első fontos műve, a *Visegrádi utca* a Kommunisták Magyarországi Pártja megszületésének, alakulásának krónikája. Nem írhattott sok könyvet: a személyi önkény csaknem két évtizedes szenvedéssel sújtotta. Ezek az évek adják újabb elbeszéléseinek élményanyagát, a teljes igazságot kommunista hűséggel feltáróknak. Írt regényt Széchenyiről is és legutóbb filmnovellát (*Oldás és kötés*). Szükszavú, finom lírával átszőtt művészetét a tartalom és forma egysége és a szenvedélyes igazságszeretet jellemzi.

- Kulcs* (elbeszélések) Szépirodalmi, 1956. 233 old.
Prenn Ferenc hányatott élete (regény) Szépirodalmi, 1958. 336 old.
Három hidéptű (regény) Szépirodalmi, 1960. 256 old.
Igéző (elbeszélések) Szépirodalmi, 1961. 414 old.
Visegrádi utca (regény) [1957], Szépirodalmi, 1962. 278 old.

DR. SZENDY KÁROLY

a műszaki tudományok doktora a villamosenergia-hálózatok nemzetközi kooperációs rendszerének kialakításáért részesült a Kossuth-díj elismerésében.

Villamos művek Terra, 1960. 235 old.

III. fokozat

REICH KÁROLY

grafikus művészi könyvillusztrációíért kapott Kossuth-díjat. Sokéves illusztráló munkájával a könyvek seregét díszítette, számos író mondanivalóját hozta közel vizuális formában az olvasókhöz. Klasszikusaink: a népköltészet, Petőfi, Arany, Jókai, Mikszáth, Móricz, Krúdy, Móra, Illyés műveinek új kiadásai láttak napvilágot az ő szép, kifejező rajzaival. Ezen kívül pedig a gyermekek izlésének fejlesztésében fontos szerepet játszott az a rengeteg illusztráció, mely a Móra kiadó gyermek- és ifjúsági könyveit ékesítette s vonzóvá tette a képeket annyira kedvelő fiatalok számára.

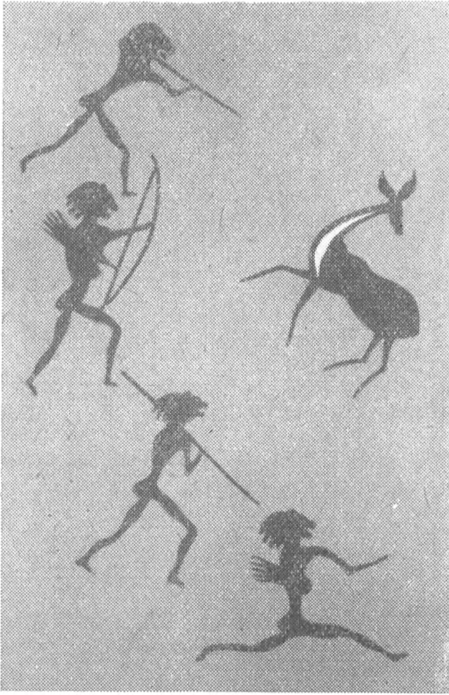

AFRIKA MEGSZÓLAL

Tavaly járt hazánkban J. E. Longdon, a ghanai írószövetség főtitkára. Nyilatkozatából (1. *Nagyvilág*, 1962. októberi szám) érdekes képet kapunk a ghanai és általában az afrikai népek irodalmának kibontakozásáról, kezdeti nehézségeiről. A legtöbb volt gyarmati ország csak most láthat hozzá, hogy nemzeti irodalmát megteremtse, most lépett a Bessenyeiek és Kazinczyak hősi erőfeszítéseket kívánó korába. Az új független államok a korábbi gyarmati egységek határai közt alakultak ki, és többnyire számos különböző nyelvű törzset foglalnak magukba. Az első feladat nem is a nyelvújítás, hanem a nyelvteremtés műve: a legelterjedtebb dialektusokat alkalmassá kell tenni a közigazgatási és irodalmi funkciók betöltésére. Ghanában e célra megszervezték a Ghanai Nyelvek Hivatalát, mely kidolgozta a szájhagyományok írásos rögzítésének, a helyesírás egységesítésének és a irodalomfejlesztésnek munkatervét, s 1954-ben megkezdte a nyolc legfontosabb nyelven ábécés könyv s egy-egy havonta megjelenő újság kiadását. Létre jöttek a nemzeti irodalom első alkotásai is, rész-

ben még az angol gyarmatosítók nyelvén (M. F. Dei-Annang és J. B. Blay versei, E. Sutherland drámái és regényei), részben már a hazai nyelveken (Gaddiel Acquaaah, Oguaa Aban, Akrofi stb. művei).

Az új afrikai irodalmak gazdag és színes népi kultúrából, a népköltészet termékenyítő talajából táplálkozhatnak. E folklóre-kincsek egy része a magyar olvasó előtt sem ismeretlen. A *Népek mesei-sorozatban* rövid idő alatt több mesegyűjtemény is napvilágot látott Fekete-Afrika népi ének- és mesemondóinak hagyományából: *Karunga, a holtak ura* címmel néger legendák különböző törzsek területéről; továbbá egy kötet dél-afrikai népmese (*Az oroszlán menyasszonyok*), madagaszkári népmesék (*Rafara, a víz lánya*); legújabban pedig egy guineai gyűjtemény (*Gueladyo, a nagy szerelmes*). Eredetmondák és babonás hiedelmek, állatmesék és vadásztörténetek, mesévé alakított hősepika és varázs-históriák váltakoznak e kötetek lapjain; megismerhetjük belőlük Afrika népeinek ősi

életformáját, küzdelmes hétköznapjait és ünnepi szertartásait, színpompás regivilágukat, népi bölcsességüket és a vágyat a boldogság után, melyet az elnyomatás keserves századai sem tudtak kiirtani; megismerhetjük azt az őserejű költészetet, melyet írástudatlan nemzedékek hosszú sora hagyományozott szájról szájra.

Ma még csak ezt; de remélhetőleg arra sem kell sokáig várunk, hogy a független afrikai államok fölcseperedő modern irodalmának termékei is eljussanak hozzánk — fogadjuk majd őket azzal a figyelemmel, melyet minden, ami új, ami még csak születőfélben van és nagy jövő előtt áll, megérdemel.

--y

Lóránt Péterné illusztrációi Az oroszlánmenyasszonyok c. gyűjteményből

BIBLIOGRÁFIA

- Az oroszlán-menyasszonyok.* Dél-Afrikai népmesék. Válogatta Bodrogi Tibor. Fordította Borbás Mária, 1961.
- Gueladyo, a nagy szerelmes.* Népmesék Guineából. Válogatta és ford. Kende István. 1962.
- Karunga, a holtak ura.* Néger legendák. Válogatta Kende István. Ford. Radnóti Miklós. 1957.
- Rafara, a víz lánya.* Madagaszkári népmesék. Ford. Philipp Berta. 1960.

A GRIMM TESTVÉREK a XIX. század eleji német tudomány reprezentánsai. Jogot tanultak, majd Kasselben könyvtárosok is voltak. 1841-től a berlini Tudományos Akadémia tagjai lettek. A romantika korá-

nak érdeklődése a nemzeti múlt, hagyomány (nyelv, jog, mitosz, mese, monda) iránt náluk tudományos sikon valósult meg: mindketten gazdag anyagot tártak fel. Közösén gyűjtött és kiadott népmeséik, valamint népmondáik tették

nevüket közismertté. Az idén, Jakob Grimm halálának 100. évfordulója alkalmából (a Béke Világtanács kijelölt emlékévfordulója) Kasselben, Hamburgban és Hanauban, Grimm szülővárosában ünnepeket rendeztek. (N)

A MAGYARORSZÁGI CORVINÁK*

Az elmúlt hónapok szép könyvei közül tartalmi és formai értékeivel messze ki-magaslik A magyarországi corvinák című, 48 színes táblával ékesített gyönyörű album, mely a hazai reneszánsz és humanizmus könyvművészetét tárja a ma embere elé.

A corvinákról legutoljára a Francia Bibliofil Társaság adott ki könyvet a nemzetközi tudományos élet és a bibliofilek számára, ezt követte idehaza 1927-ben Fogel József, Fraknói Vilmos, Gulyás Pál és Hoffman Edit munkája. A most megjelenő mű méltó folytatása kitűnő elődeinek.

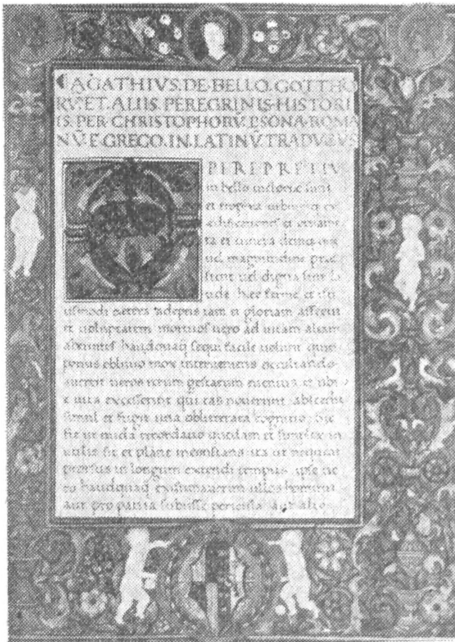
Berkovits Ilona bevezető tanulmánya a hazánkban található 45 corvina (ebből 2 ősnymtatvány) történeti és művészeti problémáival foglalkozik. Két korszakot különböztet meg, amelyeknek határvonala 1476, Beatrix királyné Magyarországra jövetelének esztendeje. Ennek megfelelően először az 1458—1476 közötti, külföldről származó corvinákat elemzi. Ezeket szerényebb lapszéli díszek ékítik. Olyanok is akadnak közöttük, amelyek eredetileg dísz nélküliek voltak, Budán öltöztették őket a szó szoros értelmében

aranyba, s látták el a tulajdonos címerével (ex libris). Ezek elsősorban eladásra készültek. Közülük egyikből—másikból az idők folyamán kivágták az iniciálékat, de még így is csodálatos díszítésekkel találkozunk a gótikus ízléssel mintázott, virágcsokros, szalagfonatos indákkal ékes lapszéleken. E díszítések nemcsak rutint igényeltek, hanem tudást és művészi technikát is, vagyis mindazt, amit a műhely fogalma valamikor magától értetődően feltételezett.

A tanulmány újra hangsúlyozza, hogy a humanizmus eszméinek beszívargása már Zsigmond alatt megindult. Szépen ír a hazai humanista műveltség egyik pompázó központjáról, Nagyváradról, amely Vitéz János alatt méltán vált ismertté az ország határain túl is. Vitéz mellett Janus Pannonius a másik vezérszellem, s lehetetlen megrendülés nélkül gondolni arra, mit alkothattak volna, ha e két kiváló ember és Mátyás király között nem kerül sor kenyértörésre. Noha nem célja Berkovitsnak, a corvinák kapcsán vázlatosan mégis ábrázolja a korabeli hazai kódexgyűjtő urak életét. Közülük Filipecz János váradi püspököt és Kálmáncsehi Domonkos székesfehérvári prépostot említjük meg, akik nemcsak kedvelői és gyűjtői voltak a reneszánsz kódexeknek, a művészi könyveknek, de ösztönzői is a miniátoroknak.

Berkovits részletesen felderíti minden egyes hazai corvina származását, alaposan elemzi a lapszélek díszét, az iniciálékat miniatúrákat s bátran vonja le következtetéseit. Olyanokat is, amelyek jelenleg még egyedül áll. A Ransanus kódexről azt vallja, hogy bár mindenkor hiteles corvinának tartották, sohasem került Mátyás birtokába: a király meghalt, mire a mű elkészült. Az arcmásokat elemezve nem tartózkodik egészen merész lélektani, sőt ideggyógyászati következtetésektől sem (neuraszténias arc stb.). Tanulmánya második részében a külföldi műhelyek elevenednek meg előttünk, bemutatja Miláno, Nápoly, Firenze, Ferrara miniátorait, köztük Attavantet is, aki egymaga három kódexet másolt Mátyás király részére.

A tanulmány befejező része a magyarországi corvinák közül azokat elemzi, amelyek már a budai műhelyben készültek s hitelességükhöz kétség nem fér. Itt is gondosan kutatja a kódexek történe-

Gazdagon díszített oldal Beatrix királyné arcképevel

* Magyar Helikon, 235 old. 270 Ft

Miniatúra Visegrád látképével

tén keresztül Mátyás humanista udvarának itáliai és francia kapcsolatait, s ennek során politikai és művelődéstörténeti szempontból gondosan árnyalt hátteret rajzol a corvinákat gyűjtő király alakja mögé.

A könyv mind tudományos, mind művészeti szempontból hézagpótló, s 35 év múltán újra lehetővé tette, hogy olvasóközösségünk e páratlan értékekről fogalmat alkothasson. Egyben maga is műalkotás, amelynek megtervezése, külső-belső kiállítása a legmagasabb színvonalon tesz tanúságot nemcsak művelődéstörténetünk egyik legdicsebb korszakáról, de mai könyvművészetünkről is.

Végül meg kell említenünk Berkovits Ilona tanulmányának egy eredeti és érdekes megállapítását: az egyik corvina — graduálé — miniatúráján *Visegrád tájképét*, benne *Mátyás palotáját* véli felfedezni. Ha e valószínű feltételezés helytálló, akkor Mátyás visegrádi palotájának egyetlen ismert korabeli ábrázolásával találkozunk. Magáról a fényűzően épült palotáról a miniatúra kevés kézzelfoghatót mond, azt is elég általánosan, mivel a kép a miniatúrok csoportját ábrázolja, élükön a milánói *Catteneo* mesterrel, háttérben a palota, az elragadóan festett természet, a juhokat őrző és kecskét fejő pásztorok, Salamon tornya, a Duna vize,

benne egy azóta eltűnt sziget. S mindez olaszos bájjal, amely a képre — akárcsak az egész Mátyás-kori könyvművészetre — annyira jellemző, hogy joggal idézhetjük a költő *Keleti Arturt*: *óh minden szép dicséret kevés Itáliának.*

Ugyanezt mondhatjuk azokról is, akiknek több évi munkája lehetővé tette, hogy e művészi kiadványban gyönyörű-

ségünket leljük, s belőle újszerű tanulságokról értesüljünk. Igen fontos, hogy ezt, a régi könyvkultúrát ékesen szemléltető, s a magyar reneszánsz korszakát méltóképpen reprezentáló könyvet nagyobb közművelődési könyvtáraink — mint a művelődés és az oktatás nélkülözhetetlen eszközét — beszerezzék.

Sz i j R e z s ő

BRÓDY SÁNDOR*

1863 — 1924

Egy kötetrevaló novellával érkezett Pestre valamikor, ismeretlenül, de a világ meghódításának vágyával. Hamarosan meg is hódította: először az asszonyokat, aztán az irodalmi életet, a színházakat, a pesti körutat, az olvasóközöniséget. Ő volt az első igazán pesti író — szokták mondani —, s valóban: a századforduló hirtelen kitágult fővárosának jellegzetes figurái: az újságírótól a fizetőpincérig és az utcseprőtől a tőzsdei spekulánsig Bródy írásaiban mutatkoztak be (*A kétéltű asszony*, *A nap lovagja*).

* Noha a sajtó — tévedés folytán — márciusban emlékezett meg róla, születésének hiteles évfordulója június 23.

Még nyelvében is a pestihez akart alkalmazkodni, ennek szavait, nagyvárosias kifejezéseit, sőt pongyolaságait oltotta Jókai-varázsú, vidékies ízelet hordozó stílusába.

A téma, az alakok, a nyelv: mindez egy Zolán lelkesült írói programot szolgált. Bródy a modern polgári regény valóságfeltáró szenvedélyével vetette magát a századforduló magyar társadalmára, s — némiképp a divatot követve — naturalistának tartotta magát, noha alkatában romantikust hordozott. Valójában nem is írói elvei, hanem szenvedélyei irányították, mindenekelőtt az élet: „A kis kutya az utcán jobban érdekel, mint valamennyi remekmunka” — mondta félig tréfás, félig komoly *ars poeticaként*. Legfőbb művét nem is a könyveiben, hanem szerelemtől, indulatoktól, kétségbeeséstől fűtött életében látta. Vitalitása avatta a kor első újságírójává is, publicisztikája, cikkei (melyeket újabban a *Cilinderes Tiborc* c. kötetben gyűjtöttek egybe) a napi aktualitások iránti lázas érdeklődéséről tanúskodnak. És ez a vitalitás tette őt irodalmi vezérré is: aki körül, még a Nyugat alapítása előtt, először rendeződtek a modern magyar irodalom sorai.

De az élet, a létezés áhíтата és szenvedélye, még ha olyan hőfokok is ég mint nála, magában nem magyarázza meg írói rangját. Bródyban nem csupán hatalmas vitalitás lobogott, hanem forró erkölcsi indulat is: a társadalmi igazságtalanságok ellen lázadó felháborodás. Híres *Fehér Könyv*-ében írta önmagáról: „Az ember vagy nekivetni mellét a dolgok piszkos hullámainak, vagy meggy az iszapos moslék meleg árával. Vagy együtt megy a gazemberekkel, vagy konfrontálja magát velük.” Ha *A tantitónőt*, *A dadát*, az *Erzsébet dajkát* vagy novelláit olvassuk, nem lehet kétséges, hogy Bródy Sándor melyik utat választotta.

P o m o g á t s B é l a

BIBLIOGRÁFIA JUHÁSZ GYULÁRÓL

LUKÁCSY SÁNDOR irodalomtörténész:

Juhász Gyula összegyűjtött verseinek első kiadója, Paku Imre, értékes forrásgyűjteményt szerkesztett a nagy költő kortársainak emlékezeiből (Juhász Gyula 1883—1937. Magvető). A terjedelmes könyv hetven lapra terjedő bibliográfiai függelék tartalmaz. Készítői, Grezsa Ferenc és Paku Imre, időrendben közlik a költővel foglalkozó tanulmányok, cikkek, újsághírek könyvészeti adatait.

Az első írás, amely Juhász Gyuláról szól, Móricz Pál cikke a tizenhat éves diák-költőről a Szegedi Napló 1899. máj. 21-i számában. A lista az 1961. év cikktermésével zárul, utolsó tétele Vértessy Miklósnak A Könyvtárosban megjelent közleménye (Ihatnám! — Juhász Gyula verse az Egyetemi Könyvtárról).

Az évek szerint csoportosított bibliográfia érdekes képet ad Juhász Gyula hírének növekedéséről, értékelésének hullámzásáról. A Holnap című antológia két kötetének megjelenése idején az érdeklődés homlokterében állt; 1909-ben 195 cikket, hírt stb. közölt róla a sajtó. Ez a szám évről évre rohamosan csökkent, a vidékre szorult költő mind kevésbé tudta magára vonni a figyelmet, 1916-ban már csak három újságközlemény foglalkozik vele, 1917-ben egyetlen egy sem. A legutóbbi évtized vitathatatlanul tette Juhász Gyula klasszikus rangját; megbecsülését évenként 50—100 róla szóló írás jelzi, köztük számos nagyterjedelmű tudományos értekezés.

A bibliográfia, mely külön fejezetben közli a Juhász Gyuláról írt verseket és megzenésített költeményeit, igen alapos gyűjtőmunka eredménye. Összesen 2167 tételből áll.

LISZTES LÁSZLÓ bibliográfus:

Sajnos, a „kalauz” jelleget nem találjuk meg a bibliográfiában. A három nagy rész (Könyvek, tanulmányok, cikkek, hírek. — Juhász Gyuláról írott versek. — Megzenésített Juhász-versek.) egymást követő tételei, s azon belül a szigorú időrend lényegében nem emelnek ki semmit a nyersanyagból, nem rangsorolnak. Fontosabb és kevésbé jelentős írások egyenrangú társakként alkotják a bibliográfia egy-egy tételét. Legtöbbször nem módosítanak a helyzeten az egy-egy éven belül előre helyezett könyvek, önálló kiadványok sem, mert ezek igen gyakran csak néhány lapon, vagy annál is kisebb terjedelemben foglalkoznak a költővel s ugyanakkor alapvető tanulmányok rejtve maradnak.

Tévedés ne essék: nem a kronológikus beosztás elvetését javasoljuk. Arra szeretnénk csupán rámutatni, hogy kizárólag a kronológia fonalán haladva igen egyoldalú eredményre juthat a bibliográfus. Hiányoljuk a részletes, az összefüggéseket kidomborító tárgymutatót, a fontos tételek tipográfiai megkülönböztetését, amely a kutató és az érdeklődő számára egyaránt könnyebbé tette volna a bibliográfia használatát. Így egy-egy téma irodalmát 2000 tételből kell kikeresnünk, ami meglehetősen nehézkes eljárás. Még ez sem vezet eredményre. Mert amilyen könnyen eligazítanak a rövid, frappáns kiegészítésekkel, annotációkkal ellátott leírások (s ilyenekből szerencsére igen sok van), olyan nehezen boldogulunk a túlonított szűkszavú tételekkel.

Másik megjegyzésem: A Juhász Gyula halála utáni részben többször előfordul, hogy a róla szóló irodalom adatai keverednek a Juhász művek adataival. (Pl. az 1511., 1563., 1618., 1833., 1944., 2006. tételben.) Kétségkívül tanulságos lenne összeállítani, hogy a költő egy-egy versét, cikkét milyen kiadványokban közölték, s melyiket hány alkalommal, de ez nem sorolható ennek a bibliográfiának a feladatai közé.

Külön fejezetet érdemeltek volna — a kották mintájára — a képek, illusztrációk. Tartalmi és formai különbözőségük miatt nem volt szerencsés leírásaitkat a könyvek, cikkek, hírek közé illeszteni, mert megzavarják a fejezet egységét.

A többször hangoztatott „teljesség” is viszonylagos. Szívesen mellőztük volna a Juhász-bibliográfia szempontjából teljesen közömbös 2019. és 2022. tételt. Az első a gödöllői Juhász Gyula Irodalmi Színpad működéséről szóló hírt, a második Vértessy Miklós: Irodalomtörténet diafilmen című — különben hasz-

nos — cikkét vette fel, mert Madácsy László Juhász-diafilmjét is megemlíti. A példákat sorolhatnánk tovább. Kimaradt viszont pl. a Szovjetunióban megjelent verseskötet (U Tiszü) Je. Malihina által írt előszava annak ellenére, hogy borítólappjáról és címlapjáról a kötet végén fényképet közölnek, valamint O. K. Roszszijanov két ismert Juhász-vonatkozású írása. (Roszszijanov, O[leg] K[onsztantinovics]: M[akszim] Gorkij is vengerszkaja literatura. = Gor'kovszkie cstenija. 1953—1957. Moszkva, 1959. 445—502. p. Juhászról: 466—467. p. — Roszszijanov O[leg] K[onsztantinovics]: Vengerszkaja literatura poszle 1917 goda. [Moszkva], 1961, Izdat. Moszkovszkogo Univ. 105 p.)

A Hungarofruct Kiskönyvtára sorozat

A fenti sorozat a Mezőgazdasági Kiadó és a felvásárló szerv közös vállalkozása, mely tájékoztatni igyekszik a gyümölcs- és zöldségtermelőket a fogyasztás igényeiről, a kiviteli előírásokról, a minőségi követelményekről. Ismerteti a modern termesztési és a védekezési eljárásokat, megjelöli a keresett, korai és bőtermő fajtákat, némely esetben pedig termelési költségszámítást is közöl.

A sorozat szerzői részletesen foglalkoznak a szedés, a csomagolás, az értékesítés és a szabványok kérdésével, hiszen a legszebb termést is tönkretetheti a meg nem felelő kezelés. Az uralkodó termelési és fajtagmegválasztási kérdések mel-

lett azonban a gazdaságosság kérdései nem elég hangsúlyozottak. Kívánatos lenne a szamóca, a spárga, a málna, a torma termesztésével foglalkozó kiadványokhoz hasonlóan valamennyiben külön fejezetet biztosítani a telepítési és termelési költségeknek.

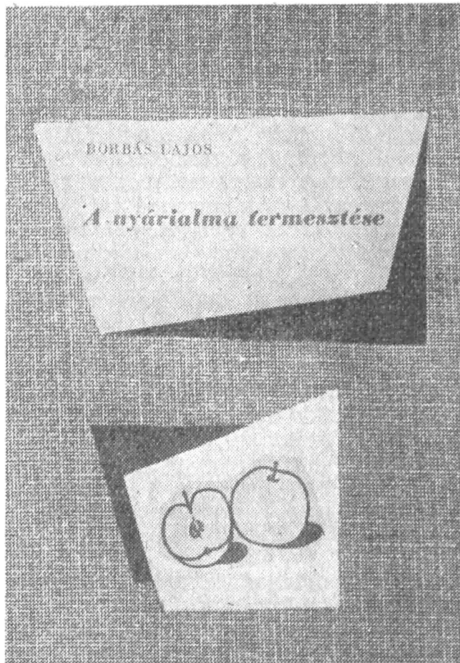
A közérdekű sorozat könyvtáraink törzssanyagához tartozik. Ízelítőül ismertetjük néhány fontosabb példányát.

Barada Lajos *Burgonyatermesztés* c. munkája tartalmilag némileg elűt a sorozat többi darabjától, mivel a burgonya szántóföldi termesztése, a többirányú hasznóvétel (a takarmányozás és szeszfőzésre való felhasználás), valamint a gépesítés, a műtrágyázás és betakarítás technikai lehetőségeinek témái túllépik a sorozatban megjelent többi munkák kereteit.

Bruder János *Korszerű hagymatermesztés-e* átmeneti mű: a szántóföldi növénytermesztés nagyüzemi lehetőségeivel és a különleges gondosságot igénylő kertészeti termesztéssel foglalkozik. Kár, hogy kevés teret ad a nagy műlta viszszatekintő makói hagymatermelés tapasztalatainak. A közelmúlt évek idült hagymahiánya fokozottabban hívja fel a figyelmet erre a kultúrnövényre.

Claus József *Az őszibarack és termesztése* c. munkájában a világhelyzetről ad áttekintést, majd az őszibaracktermesztés hazai problémáit tárgyalja. Kitér a termeléspolitikai szempontokra, az üzemi formákra, bemutatja az őszibarack-termő tájakat és a faállományt. Mindezt gazdasági következtetések levonására alkalmas módon. Sajnos, nélkülözzük a telepítési költségekre és a jövedelmezőségre vonatkozó adatokat. Különös gondot fordít az őszibarackfák metszésére és trágyázására.

Bíró József *A gyümölcs előkészítése értékesítésre* c. könyvében pótolni igyek-

szik mindazt, amit a többi kiadványban hiányoltunk. Az első részben a gyümölcs belföldi fogyasztásra és kivitelre való előkészítésével foglalkozik. Elsőrendű szempontja: milyen hatású az értékesítésre az agrotechnika, a helyes árpolitika és a minőségi követelmények differenciáltabb kialakítása? A termésbecslés és az értékesítés előkészítésének kapcsolata a kereskedelemmel; a gyümölcs minősége, a szüret, a gyümölcs osztályozása és csomagolása, a göngyölegek félesége,

mérete, az export-csomagolás, rakodás és szállítás, a gyümölcs átvétele és elszámlolása; mindezek a termelők számára nélkülözhetetlen tudnivalók. A második rész: „Az egyes gyümölcsfajok árukidolgozása” a termelői értékesítés valóságos „kódexe”.

Végül a függelékben a 18 gyümölcsfajnak MSZ áruszabványminőség előírásait közli. Tudatosítja a termelőt megillető jogokat és kötelességeket is.

Fabinyi Rudolf

A SOROZATBAN MEGJELENT

Angeli Lambert: A paprika termesztése 1958
Barada Lajos: Burgonyatermesztés 1959
Bíró József: A gyümölcs előkészítése értékesítésre 1962
Borbás Lajos: A nyárialma termesztése 1961
Borka Miklós: Uborkatermesztés 1959
Bruder János: Korszerű hagymatermesztés 1959
Claus József: Az őszibarack és termesztése 1962
Czanik Sándor: A feketeribiszke termesztése 1958

Csepregi Pál: A csemegeszőlő termesztése 1959
Dessewffy István: A spárga termesztése 1960. II. kiad.
Dessewffy István: A torma termesztése 1959
Koródi László: A korai paradicsom termesztése 1958
Nyújtó Ferenc: A meggy termesztése 1958
Orosz Tibor: A kajszli termesztése 1958
Pető Ferenc: A szamóca termesztése 1958
Rozsnyai József: A málna termesztése 1958

Olvasótoborzás Tapolcán

Tapolcán Batsányi emlékévet rendeztek a község nagy fiának 200. születésnapja alkalmából. Az emlékév tartalmas megrendezéséből valamennyi művelődési intézmény kivette részét. A járási könyvtár ünnepi olvasótoborzást hirdetett a középiskolás fiatalok között Batsányi tiszteletére. A nyomtatásban kiadott pályázati felhívásban a Hazafias Népfront Batsányi Emlékbizottsága és a járási könyvtár felszólítja a fiatalokat, hogy legyenek rendszeres könyvtári olvasók, barátaik és ismerőseik közül szerezzenek minél több tagot a könyvtárnak és „Miért tekintem követendő példaképnek Batsányi Jánost?” címmel írjanak pályamunkákat. Az összetett pályázat nyertesei számára könyvjutalmakat írt ki a Hazafias Népfront, de külön jutalmakat helyezt kilátásba a megyei könyvtár is.

Az emlékbizottság és a járási könyvtár levélben kereste fel az osztályfőnököket és az ifjúsági vezetőket, hogy támogassák az ifjúság pályázata nyomán kialakuló olvasómozgalmat.

A PRÁGAI ZENEI KÖNYVTÁR — Európa egyik legnagyobb zenei könyvtára — 140 000 kottával, partitúrával, zene-történeti könyvvel és hanglemezzel rendelkezik. Néhány rendkívül értékes zene-történeti ereklyét is őriznek benne, többek között Mozart édesapjának, Leo-

pold Mozart hegedűiskolájának, valamint a Varázsfuvola 1794-ben megjelent librettójának első kiadását. A könyvtárt évente több tízezer bel- és külföldi látogató keresi fel. Az elmúlt évben a könyvtár zeneirodalmi osztálya 42 000 kötetet kölcsönzött ki 17 000 olvasónak. (N)

WILLIAM FAULKNER

egy ízben kijelentette: „A versírás az irodalmi műalkotás legmagasabb foka. Ha valaki nem tud verseket írni, áttér a kis történetekre, s ha erre sem képes, hosszabb novellákat ír. Aki még ezt sem tudja, az regényírássra adja a fejét. Én regényeket írok.”

(N)

Könyveim közé bújok mély szenvedéllyel.

Világ zajától, óh, be távol élek itt.

Egy-két barát akad, ki néha benyit,

Tau Juan-ming (Kína)

Ha könyvek között válogatok — elfeledem a világ zsongását.

Tagore (India)

Ókori klasszikusok az olvasásról

A legnagyobb áldás, amit a műzsáktól kaptunk, a tanulás lehetősége és az olvasás.

Plutarhosz

Tegyük fel, hogy az olvasás célja csakis szórakozás, még így is azt gondolom, hogy semmiféle elméleti foglalkozás nem mélyíti el annyira érzéseinket, nem világosítja meg értelmünket úgy, mint a könyv.

Cicero

Akarod, hogy az olvasás tartós nyomokat hagyjon maga után? Szorítkozz néhány jeles elmére, s táplálkozzál belőlük.

Seneca

Ne sokfélét (olvassunk), hanem sokat!

Ifj. Plinius

Azok a legbölcsebbek, akik az olvasottakból a számukra legszükségesebbet megtartják.

Szokrátesz

A könyvek néma tanítók.

Aulus Gellius

A könyveknek meg van a maguk sorsa.

Horatius

(mások szerint *Terentius Maurus* mondása)

Szabadidő könyv nélkül halál, élve eltemetés.

Seneca

OLVASÓNAPLÓ

A Móra Kiadó az idén új pályázatot hirdet olvasónaplók vezetésére. A pályázati feltételeket a *Tábortűz* és a *Pajtás* c. lapok részletesen közlik majd, mi csak arra hívjuk fel a gyermek- és iskolai könyvtárosok figyelmét, népszerűsítsék az olvasónaplót, és serkenték a gyermekeket annak kitöltésére. A könyvek legfontosabb adatainak, a művel kapcsolatos gondolatoknak feljegyzése nélkül az olvasottak elmélyítése lehetetlen: a gyermek mohón olvas, gyorsan, sokat, de az olvasmány tudássá, emlékké csak a jegyzetek nyomán lesz. A Móra Kiadó nyomtatott naplója pedagógiai tapasztalatok alapján adja fel kérdéseit, ha a gyermek ezekre válaszol, megőrzi a legfontosabb momentumokat, s ha később átlapozza a csinos kivitelű füzetet, felelevenednek emlékezetében az olvasott művek. Az új kiadás több kérdést vet fel, és nagyobb terjedelmet biztosít mint az első; külön fejezetet szentel az ismeretterjesztő műveknek. Kár, hogy — az elsősorú ellenében — rajzoknak nem ad helyet, pedig a gyermek legszívesebben képben örökíti meg a legjellemzőbb epizódot. Ezen természetesen a könyvtáros és a tanár segíthet oly módon, hogy valamelyik rubrikába szöveg helyett rajzoltat. Reméljük, hogy a legkösőbb válaszokat tartalmazó, legötletesebb olvasónaplók jutalmazása serkenti a gyermekek jegyzetelő kedvét. A nyomtatvány a kövesboltokban kapható.

A műszaki dokumentáció a Budapesti Nemzetközi Vásáron

A műszaki irodalom dokumentációja először kap idén külön pavilont a nemzetközi vásáron. A pavilonban az iparügyi minisztériumok, valamint az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ munkatársai tájékoztatják a hazai és külföldi érdeklődőket, műszaki szakembereket, dokumentalistákat, könyvtárosokat. Kisebb kiadványokat ingyen bocsátanak rendelkezésükre; s kérdőíveket osztanak szét közöttük, hogy azok alapján az Országos Műszaki Könyvtár felmérhesse a témadokumentációkkal kapcsolatos igényeket.

A cél a mérnökök, vállalatvezetők, technikusok, szakmunkások, szak- és közművelődési könyvtárosok figyelmének felkeltése, az OMKDK kiadványainak széles körű propagandája, serkentés a könyvtárközi kölcsönzés igénybevételére, továbbá annak bizonyítása, hogy a technika rohamos fejlődése idején dokumentáció nélkül lehetetlen tájékozódni. A világon ugyanis évente 60 millió nyomtatott oldal terjedelmű könyv, illetve folyóiratcikk jelenik meg, melyeknek elolvasásával egy ember 250 év alatt készülhetne csak el. Ebben az irodalom-tengerben ad magyar nyelvű, rendszerezett, sűrített, visszakeresésre alkalmas eligazítást a dokumentáció. A kiállítást és az ott folyó szóbeli tájékoztatást az ipar fejlődését képekben bemutató diavetítés egészíti ki.

Legesleg...

A világ egyik legkisebb könyve tavaly a bergamói levéltárban került elő: a 7 mm vastag, 1,5 gr súlyú könyvecske Padovában jelent meg, és 177 oldalon Galilei egy levelét tartalmazza. Az oldalak nagysága 12×15 mm. A legkisebb könyv pedig — ha igaz — 4×4 milliméteres, az amszterdami Lettergieter-cég kiadványa 1925-ből.

A világ legnagyobb könyvének címére az a 210 kilogrammos, 160 oldalas kötet pályázhat, amelyet a közel-múltban állítottak ki Genfben. Ez János jelenéseinek pergamenre írt részleteit, továbbá Rostand, Cocteau, Fougère, Giono, Buffet és Deli írásait, illetve illusztrációit tartalmazza.

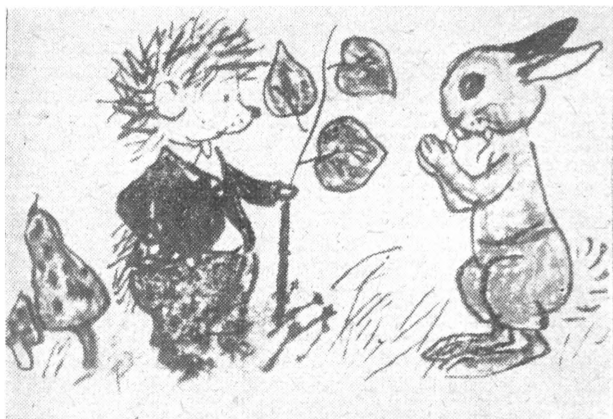
A roppant méret azonban a könyvnek nem válik előnyére. Versengeni más tulajdonságokkal kell. Egy spanyol újságíró például — mint másfél éve híre szállt — sötétben is olvasható könyvet készített. A világitó festékekkel készült betűket fekete papírra nyomták. Az így nyomott könyv egyelőre igen drága.

Japánban egy hasznosabb kezdeményezés jutott már túl a kísérlet stádiumán: textílianyagokból képeskönyveket készítenek vakok, főleg gyermekek számára. Először térképet állítottak össze ilyen célra: a folyókat nyilomból, a szárazföldet gyapjúdarabokból, s a többi földrajzi egységet is más-más textilféleségből illesztették a térképre. E térképek nagy sikert arattak, s a szerkesztők megoldották a sokszorosítás problémáját is, majd rátértek virágokat, állatokat ábrázoló képeskönyvek készítésére.

Egy német cég ugyancsak a gyermekeket lepte meg újításával: mosható anyagból olyan képeskönyvet hozott forgalomba, amelynek minden lapján más-más állat kapott helyet. Megfelelő gomb nyomásakor az állat hangja illusztrálja a látványt.

Ami a könyvek tartalmát illeti, a legjobbak meghatározása ugyancsak lehetetlen, a legrosszabb könyv kiválasztására azonban már történt kísérlet. Franciaországban évente 50 frankkal díjazták ugyanis a legrosszabb regényt, amely író tollából származik. 1961-ben a nyertes a díjon felül francia nyelvtankönyvet is kapott.

G a d ó G y ö r g y

Nincs olyan rossz könyv, amelyben ne volna valami hasznos.

Plinius

A szoba könyv nélkül olyan, mint a test lélek nélkül.

Cicero

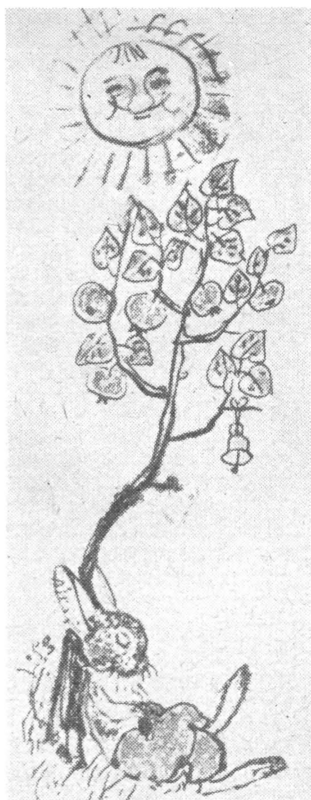
A könyvekben olyan igazságokat találsz, amelyeket barátaid nem mertek elmondani.

Demokritosz Phalerosz

A könyv a lélek orvossága.

Diodorosz

(Szemelvények Tiszay Andor sajtóalatt levő „A könyv dicsérete” c. mondásgyűjteményéből.)

Reich Károly rajzai

Könyvismertetések

Ideológiai-politikai művek

MUNKÁSMOZGALOM
A KAPITALISTA
ORSZÁGOKBAN

Kossuth, 652 old. 50 Ft. (Ajánlott)

Lenin munkáiban újra meg újra rámutatott arra, hogy a marxistának általában, de a tudomány emberének és a politikusnak még alaposabban meg kell ismernie a nemzetközi munkásmozgalom minden részletét. Azt is megírta, hogy evégből szükséges a rendszeres adatgyűjtés és a szerzett anyag tudományos feldolgozása. Ezt a célt szolgálja ez a könyv, annak a tanulmányosorozatnak egyik kötete, amelyet a Szovjet Tudományos Akadémia Világgazdasági Intézete ad ki. Ez az intézet a szükséges anyag beszerzése céljából kapcsolatba lépett egész sor nemzetközi, területi és nemzeti munkásszervezettel. A könyv szerzői az így felgyűlemlett adatok alapján számolnak be a munkásmozgalom mai állásáról és előrehaladásáról, és az adatok elemzésével fényt vetnek a tőkés országokban folyó osztályharc feltételeire, menetére és a kapitalizmus válságának sajátos vonásaira.

A könyv első részében B. N. Ponomarev a mai nemzetközi kommunista mozgalom fő problémáival foglalkozik s beszámol a különböző országokban működő kommunista pártok szervezetéről, számbeli erejéről és tevékenységéről. Azon a 35 millió kommunistán kívül, akik a szocialista országokban élnek, csak Európában és Ázsiában ötmillió a nem szocialista országokban tevékenykedő kommunisták száma; s még az amerikai kontinensen is — ahol pedig a legjobban üldözik a pártot — több mint félmillió tagot tartanak nyilván.

A második részben az egyes országok, országsoportok, illetve földrészek munkásmozgalmának sajátos helyzetét ismeretik a szerzők, míg a könyv harmadik része a kommunista pártok és szakszervezetek, valamint a Szakszervezeti Világszövetség felépítésével és munkájá-

val, továbbá a szociáldemokrata Szabad Szakszervezetek Nemzetközi Szövetsége és a Keresztény Szakszervezetek Nemzetközi Szövetségével és az ott mutatkozó ellentmondásokkal foglalkozik. A negyedik rész tájékoztat a munkásmozgalom egyes kérdéseiről, így a proletariátus sztrájkharcairól, a dolgozók szociális vívmányairól, a munkanélküliségről; majd bő krónikát nyújt az imperializmus és a faji megkülönböztetés elleni küzdelem, és a békeharc eseményeiről 1959 januárjától 1962 júliusáig.

Annak, aki meg akar ismerkedni a nemzetközi munkásmozgalom mai állásával, a haladás és a reakció világméretében folyó küzdelemével, de annak is, aki marxista készséggel akarja végezni napi munkáját, feltétlenül el kell olvasnia ezt a tanulságos könyvet.

Frank László

Szépirodalmi művek

Major Ottó

JÁTÉK A TÜKÖRREL

Magvető, 407 old. 20 Ft. (Ajánlott)

Jónéhány terjedelmes regény után jelent meg Major Ottó négy kisregényt tartalmazó kötete. Regényei (Isten békéje, Égi és földi háború, Megöszül a föld stb.) a múlt század kilencvenes éveitől napjainkig vonultatják fel a magyar társadalom jellegzetes alakjait, problémáit, vitathatatlanul progresszív szemlélettel és fordulatgazdag kompozícióban. Major mégis azok közé tartozik, akinek eddigi pályáját, műveinek valóságos irodalmi értékét a kritika még nem tette számottevő módon mérlegre: a Kis magyar irodalomtörténetben neve sem szerepel.

A kötetben közölt elbeszélések közül az első kettő (Józsika, Játék a tükörrel) sok tekintetben elkülönül a többitől. Ezek nyilvánvalóan gyerekkori emlékekből sarjadtak; a régi Kazinczy és a Nagydiófa utca környékének levegőtlen, piszkos bérkaszárnyaiba, sivár életű kispolgárai közé viszik az olvasót. A „Józsika” hőse a vénkisasszonnyá hervadó lány, több lélektanilag érdekes megfigyelést ad az emberi magányosságról, — de elég sok közhe-

lyet is. A gyerekkori emlékek mozaikjából összeálló „Játék a tükrörel”, amely alá az író azt írta: „Intonáció regényhez” kevésbé sikerült munka, főképp azért, mert itt az író t cserbenhagyja különben nyilvánvaló szerkesztő készsége; olvatag érzelmessége pedig fásaszt.

A kötet legtöbb figyelmet ébresztő darabja a Kispoldi kutya, amelyben sajátos írói ötlettel kever egy igen érdekes, bár itt-ott érzélgősségbe tévedő „állatléktani regényt” egy festőművész politikai-emberi meghasonlásának történetével az ellenforradalom idején. A Testamentum hőse 1919-es forradalmár, aki a fehérek fogságában, kivégzése előtti napokban írja meg emlékeit, politikai végrendeletét. Major nem eléggé meggyőző az emberi érzések ábrázolásában, nem elég művészi, politikai mondanivalója pedig sokszor nem több intelligens leckefelmondásnál. Az elmélyültebb írói munka hiányzik ennek az egyébként jól meglátozott forradalmár figurának a portréjából.

Major Ottó írásainak kétségtelen erénye az olvasmányosság, a kort, eszmét jellegzetesen ábrázoló alakok, főképp az epizód alakok rajza, ezek miatt, gyengéi ellenére is ajánlásra érdemes.

P. L.

Bihari Klára

MENE, TEKEL

Szépirodalmi, 235 old. 14 Ft (Ajánlott)

A József Attila-díjas Bihari Klára — a könyvtári statisztikák szerint — legnépszerűbb nőíróink közé tartozik. A negyvenes években kezdett írni, egy verseskötet és két színmű jelzi indulását, érett műveit, a széles közkedveltségnek örvendőket az utóbbi években, tehetsége kibontakozása idején írta. Egymás után jelennek meg munkái: a Brigitta nővér, a Szomjúság, a Bachsiszeráji látomás, a Tisztességes asszony, a Holnap és három meséskönyve. Regényeiben, novelláiban mindig napjaink etikai problémáit dolgozza fel: hősei étalakuló, a kor szavát értő, olykor vívódó középkorúak, vagy életüket az előbbiekkal harcolva alapozó fiatalok.

Új művében hű marad korábbi erkölcsi problémafelvetéséhez, de formában egészen más útra tér. Az előbbi eseményes, olvasmányos írások után esszé-regényt ír: a tőprengés könyvét. Hőse, az ötvenéves gimnáziumi tanár, gondolkodik önmagáról, sorsáról, s főként arról a két világról, melyekben élt, s melyeknek választója a felszabadulás volt. Esemény alig akad a regényben; s ha van is, csak az emlékezet tükrében villan fel, mintegy illusztrálva a kétfajta társadalomról mondandó-

kat. Mégis, ez az epikai fonatra annyira elejtő gondolati írás, egy tudat belső fejlődésének regénye, pillanatig sem unalmas, hiszen annyi izgalmas, mindannyiunkban élő kérdést vet fel, annyi visszasságnak keresi okát, gyógyszerét, úgy vázolja fel a kor buktatóit, s a szigorú erkölcsű, de ingatag értelmiségi kispolgár útkeresését, hogy a gondolkodó, hasonló kérdések közt vívódó olvasó nemcsak önmagát, de sokszor a megfelelő választ is megtalálja benne.

Vas Lóránt — megmértetve önnön mérlegén — (innen a bibliai eredetű cím is: mene, tekel = megszámláltattál, megmérttél) megállapítja, hogy „a langyosak közé sorolható, akik közömbösségből, korlátoltságból, vagy indulat híján nem döntöttek el hová tartoznak”. De mivel valójában sem nem közömbös, sem nem korlátolt, hanem büszke, érzékeny, őszinte ember, — csak éppen szemlélődő, vívódó, cselekvésképtelen — sem a regény címében, sem cselekményében nem fejeződik be a bibliai idézet (darabokra szaggattatol), hanem a gondolatsor végén, miután minden gátló, riasztó, ellenszenves jelenséggel szembenézett, megtalálja helyét, élete értelmét és célját társadal-munkban.

Bihari Klára könyve az eszmélés regénye, bátor, nyílt problémafelvetése és meggyőződéssel teli válaszáda miatt megérdemli, hogy ajánljuk mindazoknak, akik az olvasásban nemcsak szórakozást, hanem gondolataik visszhangját, s kérdéseik választát is keresik. Kimunkált, szép stílusa méltó a tartalomhoz.

Bozóky Éva

Kónya Lajos

VIRÁG MÁRTON BOLDOGSÁGA

Magvető, 253 old. 13,50 Ft (Törzsanyag)

A szerzőt a közönség inkább finom tónusú verseiből ismeri. Ennek a prózai írásnak is a lírai vonás adja meg az alaphangulatát. Egyszerű, szelíd hullámlású meséje Virág Márton fiatal tanító életének néhány hónapját eleveníti meg. Miután a katonaságnál leszerelt, fővárosi árvaházban kap állást. Megküzd az intézeti nevelés problémáival és átéli egy érett asszonyhoz fűződő szerelem kivrágzását és gyors hervadását. Később gyöngéd szerelem köti egy tanítóképzőse lányhoz. A történet 1940—41-ben játszódik. Förtelmes események véres előjelei közt vergődik a világ. Mindenki választút elé kerül. Virág Márton nem merész, de tiszta, becsületes ember, ami elég ok arra, hogy feletteseivel ellentétei tá-

madjanak. Felmondják állását és hamarosan katonai behívója is megérkezik.

A kisregény tartalmának summáját az árvaház életéről rajzolt képek adják. Finom ábrázolásban jelennek meg előttünk a különböző korú növendékek, a nevelőkollégák, tantermek és hálószobák, s az intézet balatoni üdülője. A könyv lapjain gyakran felbuknak a méhest övező kertek anekdotás hangulatát idézve a nagypapa, a falusi iskolamester, hogy magvas, szelíd szavával segítse eligazodni tőprengéseiben unokáját. Alakjai hiteles szavakkal és dermedt hangulatokkal tükrözik a politikai eseményeket. A két nő főalak tipikus ellentétében fejeződik ki a könyv morális mondanivalója.

A tiszta levegőjű, lírai és reális elemeiben művészi harmonizált írásban a szórakoztató olvasmányok kedvelői örömet fognak találni.

Birkás Géza

Bertha Bulcsú

LÁNYOK NAPFÉNYBEN

Szépirodalmi, 210 old. 13,50 Ft (Törzsanyag)

Érdekes, izgalmas olvasmány Bertha Bulcsú első kötete. Amikor az olvasó a könyv végére ér, azzal a jóleső érzéssel teszi le, hogy eredeti tehetséggel találkozott, akinek meg kell jegyezni a nevét, érdemes elolvasni újabb írásait.

A kötet tizennégy írása az íróilag vállalt feladat súlyától függően két csoportba sorolható. Van a kötetben öt-hat néhány oldalas kis terca, a műfaj legjobbjai közül. Ezek az írások egy-egy hangulat, lelkiállapot képei, villanásnyi rajzok. Egyik ilyen írásának maga is ezt a címet adta: *Fekete-fehér villanás*. A könyv java részét novellák teszik, akad köztük néhány hosszabb lélegzetű is — szinte kisregényvázlat — az írónak a nagyobb terjedelmű epika felé hajló érdeklődését bizonyítja.

Mi a közös ezekben az írásokban? Mi jellemzi Bertha Bulcsú írói szemléletét? Milyen kérdésekkel faggatja a körülvevő valóságot; mit tart fontosnak, jellemzőnek mai életünkről?

Különös dialektikája, szerkezeti felépítése van Bertha novelláinak. Írásait mindig valami komor, sötét alapszínnel indítja. Kemény, konok, ácsolatlan világ veszi körül alakjait. Belső világuk is ilyen. Indulatosság, visszafojtott feszültség fűti őket, nehezen mozdulnak, nehezen oldódnak. Ugyanakkor hősei szinte kivétel nélkül szeretnének kitörni is megszokott életükből, le akarják bontani a körülvevő falakat, keresik a szépséget, a harmóniát. Bertha mindig elviszi hőseit addig a pontig, ahol felismerik életük be-

zártságát, légürességét, s elindulnak, megmozdulnak valamilyen irányban. Legtöbbször a nagyobb, teljesebb, tágabb emberség felé. Szinte minden írásának van egy fordulópontja, egy „de”-vel kezdődő mondata, bekezdése, amely ezt a felismerést, ezt a változást bevezeti. A tehetlenség és a mozgás, az állandóság és a változás dialektikája adja Bertha novelláinak különös feszültségét. Egy emberi magatartás megváltozása — ez áll Bertha Bulcsú írói érdeklődésének középpontjában.

Az emberi életeknek és viszonylatoknak ezt a megváltozását, egy újfajta erkölcsiség kialakulását Bertha Bulcsú mindig a munkával összefüggésben ábrázolja. Szemléletének korszerűségén túl ebben rejlik novellaíró művészetének bátorsága. Bátorsága, — mert olyan témát rangosít, emel művészi szintre, amelyet a sematikus irodalom nálunk eléggé lejáratosított. Bertha bebizonyította, hogy az írás értékét elsődlegesen nem témája adja meg, hanem az író szemlélete és magatartása. Bertha nem a munkáról, hanem a munkás emberről ír. Mindez abból következik, hogy ragaszkodik tapasztalataihoz, mindahhoz, amit az életből hitelesnek fogadott el. Így vall magáról: „Legnagyobb élményt a munka jelentette életemben, az a fegyelmezett keménység, ahogy az emberek legyőzik az anyagot, figyelmet megosztó hangulataikat, megtanulják és megtartják a műhelyek és munkahelyek sajátos belső törvényeit. Irodalmi indításom is innét ered, hiszen az érettségi után több mint hat évet töltöttem az iparban...”

Bertha Bulcsú novelláinak különös varázsát az írások líraisága adja. Ennek forrása az a személyes hang, amely szinte minden írásában megszólal. Az olvasó önkéntelenül megérzi, hogy ez az író különböző hőseiben önmagát is adja. Az írói szubjektumnak ez az előtérbe kerülése novellistáknál általában ritka. Bertha induló, magabiztosságot kereső hőseiben tulajdonképpen a saját útkeresését írta meg...

Tüskés Tibor

Anatole France

THAISZ

Európa, 195 old. 26 Ft (Ajánlott)

Mintha Madách tragédiájának római színében járnánk: Anatole France a hanyatló klasszikus világot idézi fel ebben a remekművében, élveteg előkelőségek, mindenből kiábrándult filozófusok és szépkarú hetérák finomkodó és ledér mulatságát, melybe egyszer csak betoppan egy szőrcsuhás, vezeklő remete, Paphnu-

tius, ki új, nem evilági boldogság ígét hirdeti, s kiragadja az élvezők és megcsömörlöttek köréből a hetérák legszebbjét, Thaiszt.

Ez a történet magában csak históriai élőkép volna, Anatole France azonban nem áll meg itt; végtelenül finom iróniával tovább bonyolítja szereplői sorsát, apránként feltárva a remete kegyes téritő szándéka mögött rejtőző valóságos okot, Thaisz iránt érzett sóvárgó és féltékeny szerelmét. A regény utolsó lapjain Paphnutius teljes lelki összeomlása bontakozik ki előttünk: már bánja, hogy a szerelem helyett az önsanyargatást választotta, fékezhetetlen indulat kívánja magának Thaiszt, és mivel csak holtan láthatja viszont, eltékozolt életének kudarcat felismerve istene ellen lázad. „Vámpír! Vámpír!” — kiáltják az őrjüngőtől megrémült apácák. „Paphnutius oly csúf lett, hogy amint végighúzta kezét az arcán, megérezte rútságát.”

A regényt, Anatole France egyik legszellemesebb alkotását, Szerb Antal irigylésre méltó fordításában élvezhetjük, kivételesen szép illusztrációkkal. Csernus Tibor színes könyvdíszító képei, Salvador Dalí szürrealizmusának vizionáló eszközeivel, de erős egyéni művészettel ábrázolják az egyiptomi puszták keresztény remetéktől, kísértő szellemektől és nyomasztó látomásoktól nyüzsgő világát, azt a babonás rémületből és hiszékeny csodaváráshól összeszórt, borzongató és borzasztó létet, mely ellen Anatole France — mint minden ellen, ami embertelen és misztikus — oly ékesszólóan tiltakozott

— c s —

Thomas Wolfe

N É Z Z V I S S Z A, A N G Y A L

Európa, 548 old. 43 Ft (Ajánlott)

Parttalan regény, olyan szélesen hömpölyög, mint a kiáradt Mississipp, néhol, alig érezhetően visz előre, vagy vissza, másutt föltartóztathatatlanul sodor magával mindent — az olvasót is —, helyenként pedig örvényt kavar s önmaga körül forog. Akik a — talán Sherwood Anderson meghonosította — szófukar, szenvtelen amerikai regénystílust szeretik, eleinte nehezen fognak megbarátkozni vele, de ha átengedik magukat Wolfe ditirambikus, szabadversre emlékeztető prózája sodrásának, átélhetik azt, amit Amerika nagysága jelent.

Egyébként önéletrajz jellegű mű, de ez is a legtágabb értelemben, úgy, ahogy egy ember életéhez a szülei és nagyszülei élete is hozzátartozik, a városé, ahol született, a szűkebb és távolabbi szomszédok életével együtt, s az országé, síkságaival,

hegyeivel, szegényeivel és milliomosaival egyetemben szintűgy. Teljességre törekedett Wolfe? Arra, hogy széltében-hosszában mindent megmutasson? Alig hihető, hogy bármire is törekedett volna. Úgy írt, ahogy a nagyévtvágyú ember fal, az iszákos iszik. Átható szenvedéllyel, állandó izzásban, kielégíthetetlenül, mintegy kiöntve magából mindent, amit átélt. S mindent átélt, nemcsak a maga és szülei és testvérei és ismerősei életét, de még a házét is, amelyikben született, vagy a hodályét, amelyet anyja penzióvá alakított, a petróleummal locsolgatott kandalló tüzét is, úgyisintén a reggelt és estét, a teleket és a nyarakat. Legmélyebben azonban a gyermekkor, a gyermek érzéseit, gondolatait, ábrándjait, vágyait. S itt aztán, saját gyerek és kamasz lelkének elemzésében olyan pontos, hogy csak Dosztojevszkijhez és Prousthoz mérhetjük. De nem hasonlíthatjuk. Wolfe esetében egészséges és életrelvő gyerekről van szó, akinek sem apja mértéktelen ivászatai, sem anyja vagyongyűjtő szenvedélye, sem bátyjai durvasága nem ártott meg.

A *Nézz vissza, angyal* nagy regény. Hogy jó-e? Ehhez a regény fogalmát mértéktelenül ki kell tágítani. Ha megteszszük, akkor azt kell mondanunk, hogy kitűnő.

A könyvhöz Nagy Péter írt utószót. Ő úgy véli, hogy mondanivalója két alap-tendenciában sommázható: az egyik a természet időtlen határtalansága és az emberélet villanásnyi rövidege közötti ellentét, a másik a gyermekkor, az otthon iránti nosztalgia, illetve az el- és visszavágyakozás. Kétségtelenül ez is a mondanivalója. És még nagyon sok minden. Az emberélet.

Az íróról elég talán annyi, hogy egy déli államban született a századfordulón és 1938-ban halt meg. Minden egyéb részlet — a lényeg — benne van a regényben. A fordítás kitűnő. Z. V.

Albert Camus

A P E S T I S — A B U K Á S

Magvető, 428 old. 31 Ft (Ajánlott)

A Nobel díjas francia írónak, néhány éve magyarul ismét kiadott *A közöny*-e után — ez a kötet két további alkotói korszakát tükrözi.

A *pestist* viszonylag legoptimistább alkotásának tartják. „Valamilyen bebörtönzést másfajta bebörtönzéssel ábrázolni éppoly ésszerű, mint bármilyen létezőt valamilyen nem létezővel” — ez a Defoe-idézet a regény mottója, s előre figyelmeztet, hogy a történet csak ürügy:

az afrikai Oran városra rászakadó, értelmetlenül pusztító pestisjárvány és a vesztégszár csupán jelképe egy másik börtönnek, bezártságnak, és pedig magának az emberi létnek, amely Camus egzisztencializmussal rokon filozófiája szerint értelmetlen, abszurd. Más író pszichológiai és társadalomtudományi kísérletet végezne: mit tesznek az emberek ilyen helyzetben? Camus regényéből sem hiányzik a lélektan, még az atmoszféra érzékeltetése sem, de mindezen átüt az író filozófiája: az embernek vállalnia kell a következményeket olyasmért is, aminek nem ő az oka, előidézője (a történet síkján: a pestisnek. Camus filozófiája síkján: az emberi létnek). A kérdés ez: mi az emberhez méltó magatartás ebben a szorongatottságban? Rieux doktor szerepe adja meg a választ, sőt szavakkal is kifejezi: „... csak az őrlt, a vak meg a gyáva törődhet bele a pestisbe” — mondja, és önfeláldozóan küzd a járvány ellen, noha nemigen hisz a gyakorlati eredményben. Camus szerint ez a hit nélküli küzdelem a legnemesebb, amire az értelmetlen létnek kiszolgáltatott ember képes... A többi szereplő is jórészt egy-egy érv, tétel megtestesülése, szócsöve, és csak annyi bennük az egyéni, személyes vonás, mint amennyi a XVIII. századi filozófiai regények hőseiben.

A másik regényben, *A bukásban*, egy volt ügyvéd monológ formájában beszéli el sikeres, „tetszetős” életének és lezüllésének történetét. A büntudat sodorta züllésbe: valamikor nem segített valakin, pedig megtehetette volna. Ez a regény már sokkal inkább lélektani árnyalású munka, kivált a részletekben; egészében véve azonban ez is tétel illusztrálása: az egyetlen, amit egymásért tehetünk, hogy megvalljuk életünk hiábavalóságát, de cselekvően segíteni nem lehet... Ide jutott Camus alkotó munkájának utolsó periódusában, amelynek *A bukás* a legjelentékenyebb műve.

Az első regényt Györfy János, a másodikat Száva Nándor fordította, híven tolmácsolva Camus klasszikusan tiszta prózáját. A már kevésbé tiszta, helyenként önellentmondó filozófiát Köpeczi Béla előszava elemzi, s egyben elhelyezi a két regényt az író életművében.

Noha a könyv ajánlott jelzést kapott, csak filozófiai ismeretekkel rendelkező olvasónak való.

L é k a y O t t ó

Juan Goytisolo

H O R D A L É K

Európa, 176 old. 16 Ft

Mindössze 31 éves Juan Goytisolo spanyol író, de máris világszerte számontartják és értékelik műveit. Párizsban él, mert hazájában aligha jelenhetnének meg regényei. Öszintén bemutatja az életnek azt a reménytelen elmaradottságát, amely a spanyol nép jó részének ma osztályrésze. Teszi ezt realista módon, a neorealistákat jellemző módszerekkel, egymástól függetlenül, látszó képekben és eseményekben, amelyek a mű egészét tekintve aztán az élet meddő sivárságának egységébe forrnak össze.

A *Hordalék* voltaképpen nem regény a szó klasszikus értelmében. Emberek, sorsok, életek egymás mellett futó szálaiból áll, egységes cselekménye nincs. A színhely Barcelona valamelyik külvárosa, nyomortelepe, ahol bádognaviskóiban, rozszant barakkokban tízezernyi kis-keresetű, sokszor munkanélküli, alkalmi munkásember él. Vigaszuk és örömük a kocsmá, ital, kártya, érzéki tréfálgatás, egymás félszeg ugratása. Nagyreszük vázlatosan odavetett, mégis remekül megrajzolt alak, mint például az öreg Evaristo, őt háború kitüntetésekkel ékes veteránja, aki viskójáért mindig becsülettel megfizette a lakbért, bírói végzéssel mégis kiteszik, mire öngyilkos lesz, vagy a puffadt kegyeskeresésű és sóvárgó, öregedő felesége, vagy a sokgyerekes, kegyes Satorio, a sajátosan, meddő módon „jótékonykodó” egyház kegyeltje, kit „minta-polgárból” váratlan tragédia zülleszt kocsmatöltekké. Még páran, kik mind tragikus sorsúak, mind „elsüllyednek a kétségbeesésben”.

A mű gerince azonban fiatalok története, nagyrészt olyan kamaszoké, kiket a társadalom igaztalansága, a kilátástalanság, a nyomor aljasságokig zülleszt. A regény főhősének tekinthető kis munkásfiú, Antonio, a lelki üresség kábaságával ténfereg a sivár környezetben, míg össze nem találkozik egy 15—16 éves hüfnokból álló bandával, mely lop, rabol, betör, közösen osztozva a zsákmányon. Antonio pillanatnyi habozás nélkül szegődik hozzájuk. A nagykamasz főnök lesz bálványja. Közben egy züllöttségében is megható sorsú kislány a szerelem ízével is megismerteti, de ez alig hagy nyomot a lelkében. A galeri-főnökkel együtt szőnek álmokat a szökésről, valahova messze, Délamerikába. Antonio el is lopja a pénzt a költségekre, de az imádtott főnök meglép vele és a csalódott gyermek a sóvár kegyeskeresésű karjai közt ébred rá, hogy innen sehová sem visz az útja.

Goytisolo egyik nyilatkozata szerint az író feladata, hogy megfigyelje és ábrázolja a valóságot, aztán az olvasóra bízva a következtetés levonását. A *Hordalék*-ban valóban ezt teszi, de ha nem is von le következtetéseket, maga az ábrázolás módja is állásfoglalás. Eltekintve, hogy realizmusa olykor obszcenitásig menő naturalizmusba csap át, mondanivalóját csillogóan friss, könnyed és rendkívül kifejező írói stílus közvetíti.

B. A.

Evelyn Waugh

JÁMBOR PÁLYA

Európa, 246 old. 20,50 Ft (Ajánlott)

Huszonöt éves volt Waugh, amikor 1928-ban a *Jámbor pálya* megjelent. Első regénye ugyan, de már fölbukkan benne mindaz, ami az író különös művészetére jellemző: a kíméletlen szatíra, a meghökentés bravúrai és nem utolsó sorban szenvedélyes hitvallása az életről. Waugh ma az angol irodalom jelentékeny, jóllehet gyakran vitatott alakja.

Paul Pennyfeathernek, a teológus diáknak nagyon is kalandos története látszólag egyetlen nyelvöltögetés azokra, akik az életben rendet, törvényszerűséget, logikát keresnek. Pault a sors értelmetlenül dobálja föl-le. Előbb közszemérem sértő viselkedéséért kiteszik a szűret, majd egy gyönyörű szép milliomosnő vőlegénye lesz, azután börtönbe kerül, hogy végül is ugyanoda térjen vissza, ahol története kezdetét vette: az egyetemre. Ő maga mindebben „ártatlan”, bábu a végzet könyörtelen játékában, de — s itt az írás elgondolkoztató magva — talán gyengesége, a meggyőződés hiánya is közrejátszik élete különös alakulásában. Lám az olyan minden hájjal megkent csirkefogók, mint Grimes, Philbrick vagy a lánykereskedő Margot mindig a talpukra esnek. Talán mégis van valami rend az életben és talán az sem szükségszerű, hogy ez a csirkefogók „rendje” legyen.

Waugh szatírája közvetlenül az angol társadalom ellen irányul. Különösen az iskolarendszert, az állami tisztviselők korlátoltságát, az előkelők fennhéjázását támadja, de kipellengérez úgyszólván mindent, ami a szeme elé kerül, legyen az a modern technika vagy az újságírás. Módszere a groteszk elemek kiélézése, az egymást követő váratlan fordulatok, az emberek és események örök „fejtetőre” állítása. Waugh műve tehát fortélyos írás, mint minden valódi szatíra.

A regény széles olvasóközönségre számíthat, de mégis elsősorban azokra, akik jártasak az olvasás művészetében.

Vámosi Pál

Kosztasz Kotziasz

A 7 - E S A K N A

Kossuth, 368 old. 30 Ft (Ajánlott)

A mai görög irodalomról nem sokat tudunk. A Kosztasz Kotziasz regényét kézbe vevő olvasó érdeklődése ezért is jogos. Nem éri csalódás: a fiatal munkás-író (ez a regény második jelentős műve) személyében a görög társadalom jó ábrázolóját ismeri meg. Az író a XIX. századi nagy realisták tanítványa: a kritikai realizmus módszerével mutatja be a mai Görögország, különösen az ifjúság jellemző alakjait. Brutális és ellentétekkel teli ez a világ. Gyorsan megtollasodott vállalkozók, züllő aranyifjak, hihetlenül nyomorúságos körülmények között élő és dolgozó bányászok, osztályáruló munkásfiú és osztálya, hazája érdekeit élete árán is védő munkásvezető: ezek a regény szereplői. Olykor olyasfajta légkör csapja meg az olvasót, a regény modernsége ellenére, amilyenre az ötven-hatvan év előtt írott közép- és nyugat-európai szocialista tendenciájú regényekből emlékezhetik. A mai görög állapotok, a polgárháború utáni Görögország kegyetlen társadalmi viszonyainak, megdöbbentő elmaradottságának tükrözése idézi ezeket az emlékeket. Az író szemléletmódja egyébként harcosan mai, ábrázolási technikája felhasználja a jellemzés, a regény-szerkesztés egészen modern eszközeit is.

Kotziasz az egyéni sorsok és társadalmi összefüggések művészi harmóniájában beszél az angol és az amerikai imperializmus között Görögország kizsákmányolásáért folyó harcról is. Annak a görög szénbányának a sorsa, amelyhez a regény cselekményének legfontosabb szálai kapcsolódnak, éppen ezzel függ össze.

Szívesen ajánljuk az olvasó figyelmébe ezt a látókört tágitó és számunkra jórészt ismeretlen világot bemutató regényt.

S. A.

Ilfjúsági és gyermekirodalom

Millók Éva

G Y E R T Y A F É N Y E K

Móra, 330 old. 21 Ft (Ajánlott)

Regény Kölcsey Ferenc életéről — így hangzik Millók Éva Gyertyafények című művének alcíme. Az író a vállalt fel-

adatot sikerrel oldotta meg, elmélyült tehetséggel elevenítette elénk a magyar költészet szentjének emberi alakját, jellemét, életét. A regény anyagát ugyan a kiterjedt Kölcsey-irodalom Jancsó Benedek-től Angyal Dávidon, Vértesy Jenőn, Kerecsényi Dezsőn át Szerb Antalig — ellentétben a kiadó vélekedésével — eléggé föltárta, de Millok Évává az érdem, hogy bensőleg átélte és az érettebb ifjúság számára ihletetten ábrázolta.

A könyvből az ifjú Kölcsey jobbára olyan debreceni környezetben, olyan emberek közül lép elénk, akik annyira természetesen élnek az emberi értelem számára méltatlan helyzetükben, hogy azt tartják rendellenesnek, ha valakinek képzelete egy más világ képeit festi meg. A jobbakban is, ahogy telnek az évek, és egyre közelebb jutnak a mindent végképpen lezáró öregséghez, fokozatosan elhatalmasodik valami belső életelenség és közöny. Mintha saját holttestük mögött járnának... De a fiatal Kölcsey szívében ott visszhangoznak a szavak, melyeket Apollo mondott a trójaiaknak: „Nem tudnátok-e oly férfiakká válni, hogy a sorsnak ellenében is győzedelmet vegyetek?”

Kölcseyt, akinél senkit jobban nem tisztelt és szeretett, Kossuth „túlvilági jelenés”-nek nevezte. S valóban, a hagyományos magyar életforma, a maga provincializmusával, hangosságával és sokszor embertelenségével oly idegen volt Kölcsey számára és erkölcsi fölénye oly ellenszenvet váltott ki a méltatlan emberekben, hogy a szomszédok jószágaikat rávezették a földjére, letiporták a termését, s még a koporsóját is kövel dobálták meg.

Kölcsey asszonytalan költő volt, aki még idős korában is elpirult, ha valami sikamlósat mondtak előtte. Igazán csak gyerekszerelmmel volt szerelmes életében, és érzelmi élete a későbbiek folyamán mindig csak visszavágyás ehhez az élményhez, egyébként pedig örök reménytelenség. Az irodalom számára sokáig pusztán menekülés a valóság elől. Először Kazinczy ocaadó híve, majd elszakad tőle, megírja neki, hogy tévedett és hogy többé nem követi. Aztán nem ír neki soha többé... De halála után a legszébb magyar emlékbeszédet tartja fölötte.

Egész életében vágyódott Svájc és Amerika után, ki is akart vándorolni, de Pozsonyon túl soha nem jutott. Igaz, vágyainak valódi tárgya talán nem is földi táj volt, hanem egy nem ismert társadalom, valami álmovilág. Belső erőt erkölcsi értékeket kereső lelke nem kapott

a hagyományos vallásban. A hazaszeregettről vallotta és gyakorolta férfikorában, hogy aki hazáját tetterősen szereti, az teljesítette emberi kötelességét a földön.

Mindezt egymásután sorjázó képekben, szemléletesen mutatja be Millok Éva, csak itt-ott véteve a történeti hűség ellen és mellözve el olykor szerintünk lényeges vonásokat. De könyve így is hasznos, szép és nemes szándékú könyv. Egyike azoknak, amiket igazán szívésesen látunk serdülő gyermekeink kezében.

Katona Jenő

Aba Iván

A SZEGEDI BOSZORKÁNYOK

Móra, 384 old. 24 Ft (Ajánlott)

Az utolsó magyarországi boszorkányégetés (1728, Szeged) csábító, de igen nehéz téma a babonaellenes küzdelmet és a történelmi ismeretterjesztést szolgáló ifjúsági író számára. Aba Iván nagy korismerettel és beleélő képességgel vázolja Szeged város polgárságának helyzetét a Rákóczi-szabadságharcot követő években. Regénye első felének olvastakor, a szegediek sokféle harcával, üldöztetésével ismerkedve csak azt sajnáljuk, hogy az író alig törődik fő hőseivel, a műve középpontjába állított fiatal párral. Scrsuk alakulása szinte elvész a város vezetőinek kissé túlrészletezett jog- és igazságkeresése, paragrafus-magyarázgatásai között.

A regény akkor vesz döntő fordulatot, amikor a Szeged függetlenségére irigy, a polgárosodástól feudális kiváltságaikat féltő egyháziak és világiak összefognak, hogy a középkort visszaidéző boszorkányperrel nemcsak a vezető egyszerű népét, hanem tekintélyes vezetőit is hatalmukba kerítsék. Aba Iván jól érzékelteti, hogy míg a megvádoltakból erőszakkal csikartak ki beismerő vallomást, míg a szegediek sokaságát a vakhit, az ügyesen szított hisztéria tartotta megszállva, s míg a városi tanács mérsékeltabb vagy éppen hitetlen tagjai gyöngék és megalkuvók lettek, a pert vezető egyházi és világi hatalmasságok nagyon is tudatosan, stilszerűen szólva: ördögien irányították áldozataikat a máglya, s Szegedet a behódolás (és nekik adózás) felé.

Néhány problémát azonban meg kell említenünk. A kisebbekkel kezdve: a latin szavaknak, kifejezéseknek csak egy része kapja meg jegyzetben magyar fordítását. Nem az ifjúság kezébe való rész a bújdosó kuruc hadnagy elmékedése, hogy amíg az állat akkor pázlik, amikor akar, ő hiába várja, hogy rejtekét aszszonyszemély látogassa meg. Igen kérdéses, hogy ifjú olvasók elé való-e a bo-

szorkányság vádjai között az „ördöggel való közösködés és bagozás” emlegetése? Legsúlyosabb tévedésnek azonban a kivallatásoknak naturalista aprólékossággal részletező leírását tartjuk. A szadizmus jelenségei és cselekedetei (a regénybeli Ciprián atya tipikusan szadista alak) sem filmen, sem regényben nem ifjúság elé való témák. Még az elretentő szándékú ábrázolás is többet rombolhat a kialakulatlan gondolkodásban, mint amennyit épít. Az érzékenylelkű gyermeket nyugtalanná, zaklatottá teszi, a kevésbé érzékenyek rossz ösztöneit elégíti ki. A könyvtárosnak tehát magasabbra kell emelnie a kiadó szabta „14 éven felülieknek” korhatárt.

Lázár István

Tudományos és ismeretterjesztő művek

MAGYARORSZÁG
KULTURÁLIS HELYZETE
1961.

Központi Statisztikai Hivatal, 145 old. 32 Ft

A magyar kulturális statisztika világviszonylatban is fejletlenek mondható. Művelői ma már nem elégszenek meg az országos átfogó adatok vizsgálatával, mert el akarják kerülni, hogy a nagy eredmények eltakarják a más területeken mutatkozó esetleges nagy lemaradásokat. Ezért szervezték meg a különböző foglalkozásúak jellemző kulturális adatainak rendszeres gyűjtését és publikálását is. A Statisztikai Időszaki Közlemények 49. köteteként most megjelent kiadvány tájegységek szerint bontotta fel a művelődésügy fontosabb adatszoportjait; külön vizsgálja Budapest, az Alföld, a Dunántúl, s Észak-Magyarország ellátottságát. A kötet sok adatot közöl, az egyes megyék oktatásügyéről, népművelési helyzetéről, sőt falu-város bontást is ad, s külön vizsgálja az ipari, mezőgazdasági és vegyes jellegű megyék adatait.

Számunkra elsősorban a közművelődési könyvtárakról ismertetett számok érdekesek: Örömmel láttuk a megyék adatait összefoglaló táblákat, de nem tartjuk szerencsésnek azt, hogy a kötet szerkesztői az állami és szakszervezeti könyvtárak adatait mindenütt összevonták. Kétségtelen, hogy az egyes területek ellátottságát csak mindkét könyvtártípus számainak együttes vizsgálatával mérhetjük le. (Ez különben csak a múlt évben vált lehetővé, mert addig a szakszervezeti könyv-

tárakról megyei adatok nem álltak rendelkezésre.) A köztük levő lényeges különbségek azonban feltétlen indokolták volna az összevont számok mellett mindkét könyvtártípus jellemző adatainak külön-külön való kezelését is. Elmaradásukkal a kiadvány nem áttekinthetőbb, hanem szegényebb lett.

A kötet számos figyelemre méltó adatot tartalmaz, a táblázatok összeállítása azonban általában értékesebb, mint az elemző szöveg. A számok beszéltetését az összeállítók a szükségesnél nagyobb mértékben hártják át az olvasóra.

Sz. A. E.

Waldapfel Eszter

A FÜGGETLEN MAGYAR
KÜLPOLITIKA 1848—1849.

Akadémiai, 379 old. 85 Ft

A könyv szerzője nagy fontosságú és bonyolult téma kidolgozására vállalkozott. A 48-as forradalom és szabadságharc külpolitikájáról eddig csak részlettanulmányok készültek (újabbán Hajnal István: *A Batthyány-kormány külpolitikája*, Haraszi Éva: *A angol külpolitika a magyar szabadságharc ellen*, Kovács Endre: *Magyar—délsláv megbékélési törekvések 1848—49-ben* stb.; a régebbi irodalomból l. Avary—Ovári Károly, Horváth Jenő, Kosáry Domokos stb. cikkei). Waldapfel Eszter könyve az első összegzés.

Óriási forrásanyagot és szakirodalmat kellett áttekintenie; művének bibliográfiai függeléke, mely magában véve is kitűnő tudományos tájékoztató, tizennégy lapra terjed. Nagyon sok eddig érintetlen levéltári iratot dolgozott fel, bécsi, krakkói, párizsi archívumokból is — hogy eredményesen, arról könyvének számos új megállapítása tanúskodik. (A forradalom hazai német nyelvű sajtóját kellett volna még nagyobb figyelemben részesítenie; ez olyan adatokat is megőrzött, amelyekről a magyar lapok nem adtak hírt.)

Első felelős minisztériumunk — Waldapfel Eszter szerint — még nem folytatható független külpolitikát; a király személye körüli miniszter tevékenységét Hajnal István véleményével ellentétben nem tartja önálló diplomáciai tevékenységnek. A magyar külképviseletek megteremtését Kossuth, a Honvédelmi Bizottmány elnöke vette tervbe s valószínűleg is meg, részben; olyan kiváló államférfiak segítségével, mint Szalay László frankfurti, Teleki László párizsi és Pulszky Ferenc londoni megbízottunk. Munkájuk, sajnos, az Európa-szerte felülkerekedő el-

lenforradalmi hullámba ütközött: Telek hiába sürgette követi rangjának elismerését a francia kormányánál, Pulszky nem tudta kedvezőre fordítani Palmers-tone Angliájának politikáját, mely az európai hatalmak egyensúlyára ügyelve, ellenzett minden függetlenségi törekvést a Habsburg-birodalomban. A nemzetiségekkel való megbékélés tekintetében már-már eredményesen dolgozott a magyar diplomácia, ámde későn.

Waldapfel Eszter alapos és részletes fejtegetéseit, sok új adattal szolgáló előadását érdekes térkép egészíti ki: ezen megjelöli mindazokat az európai (és amerikai) fővárosokat, Londontól Konstantinápolyig és a portugáliai Oportótól Szentpétervárig, ahol magyar diplomaták működtek vagy működést kívántak folytatni.

A független magyar külpolitika történetének ez az első összefoglalása nélkülözhetetlen kézikönyv a szaktudomány számára, s mivel nagy nemzeti tragédiánk körülményeit vizsgálja, mondani-valója szélesebb közönség érdeklődésére is számíthat.

— y —

Ernst Doblhofer

JELEK ÉS CSODÁK

Gondolat, 371 old. 46 Ft (Ajánlott)

A neves grazi professzor ebben a könyvben olyan világba vezet el az olvasót, amely rejtelmével régóta izgatja az emberi tudásvágyat. Egyiptomban, Mezopotámiában és még sok helyt az Indus folyó völgyétől a Húsvét-szigetelig írásjelekkel telerótt sziklafalak, cseréparabok, papiruszok maradtak fenn, ősi kultúrák beszédes emlékei. Ahhoz, hogy ezek az emlékek valóban megszólaljanak s átadják titkukat az utókor-nak, tudós nemzedékek hosszú sorának fáradozása volt szükséges, míg végül a tudomány diadalmaskodott a rég elfeledett írások, rég kihalt nyelvek rejtélyén. Ezeknek az erőfeszítéseknek eredményeivel, a megfejtés módszereivel, nehézségeivel és gyakran izgalmas fordulataival s a megfejtők emberi alakjával, érdekes élettörténetével ismertet meg Doblhofer könyve.

Részletesen előadja az egyiptomi hieroglifák kibetűzésének történetét. Napóleon egyiptomi hadjárata idején háromféle (két különböző egyiptomi és egy ógörög) felirattal ellátott kődarabot találtak. Elolvasásával sokan próbálkoztak, végül Champollion francia tudósnak sikerült megtalálnia — a múlt század húszas éveiben — a megoldást. A hieroglifák titkával az emberiség az ősi egyip-

tomi történelem megbízható ismeretének birtokába jutott.

Más tudósok az ó-perzsa és a mezopotámiai ékirásos emlékek rejtélyébe hatoltak be, nem riadtak vissza az előázsiai hejtita nép különös írásjeleinek nehézségeitől (megfejtésük olyan több ezer éves kultúra világát tárta fel, melynek létezését a tudomány addig nem is sejtette), és eredményesen megbirkóztak a Ciprus- és Kréta-szigeti ősi írásmódok elolvasásával is. Az itáliai etruszk, az Indus-völgyi és Húsvét-szigeti feliratok azonban ma még ellenállnak minden megfejtési kísérletnek.

Doblhofer érdekes könyvének hazai vonatkozása is van: a kis számban fennmaradt emlékek alapján ismerteti a régi magyar rovásírást. Népszerű, eleven előadását sok magyarzó ábra és fényképfelvétele teszi szemléletessé. (Borzák István fordítása.)

— k á —

Novák István

KI É A GYERMEK?

Miskolci Kiadó, 170 old. 12 Ft

A válaszok következtében évente átlagosan tizenhatezer gyermek további sor-sát kell a szülőknek, vagy éppen a hatóságoknak eldönteniük. A gyermek családi helyzetét rendező jogi tájékoztatás tehát igen sokakat érint, közérdeklődésre tarthat számot.

Novák István egy bíró és egy vasmunkás párbeszédének keretében eleventi meg a paragrafusok világát. Sörözés a kerti vendéglőben, és a nyáresti szalonacsurdítás egyaránt helyszínt ad a beszélgetésnek. Az előző közvetlensége, a dialógus cselekményessége formájában is újszerűvé teszi a könyvet, vonzóbbá az ismeretterjesztést. A szépirodalmi keret itt-ott naiv, de a szerző erénye, hogy bírói munkájában szerzett tapasztalataival, érdekes és találó történetekkel színesíti és magyarázza a szakanyagot.

A Borsodi Szemle könyvtárának harmadik köteteként jelent meg ez a hézagpótló, praktikus könyv. Örvedetes, hogy vidéki szerv vállalta a kiadását. (A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat Borsod megyei szervezete és a Megyei és Városi Tanács vb. művelődésügyi osztálya.) Ez a kívánatos kulturális decentralizáció pozitív jele. (A könyv terjesztését és árusítását is ők végzik.)

Hasznos, ha az ilyen könyvek megtalálhatók a könyvtárak olvasótermeinek polcain. A részletes tárgymutató alkalmassá teszi a kötetet arra is, hogy ki-k kedve szerint lapozva, azt keresse meg

benne, ami éppen a legjobban érdekli.

De különösen hasznos volna, ha eljutna azokhoz, akik a család védelmén szervezeten munkálkodnak, így például pedagógusokhoz, nőtanácsi aktívákhoz.

Csiki Ottó

Wojciech Zukrowski

A MILLIÓ ELEFANT ORSZÁGÁBAN

Zrínyi, 160 old. 15,50 Ft (Törzsanyag)

Zukrowski kis kötetét nem nevezhetjük a szó igazi értelmében haditudósításnak. „A háború, a bombázás, a tüzek, a vérontás egyáltalán nem vonzanak” — mondja a szerző a magyar olvasóhoz írt előszavában, s valóban, a könyv nem a háborút, hanem mindenekelőtt a laoszi nép portréját vetíti elénk.

A háttér azonban a szabadságért, függetlenségért vívott harc. Mert 1961-ben, amikor az író Laoszban járt, még javában folyt a küzdelem ebben a nagy kiterjedésű, de kicsiny lélekszámú országban. Zukrowski e harcok hőseivel beszélget: Souphanouvong herceggel, a forradalmi hadsereg vezérével, aki „civiltben” útépítő mérnök, Singapo ezredessel, a Patet Lao erők egyik parancsnokával, közkatonákkal, boncokkal és kereskedőkkel. És ezekből a beszélgetésekből meg saját apró élményeiből rajzolódik ki az ország története s népének jelleme.

„Szabadok akarnak lenni, éhezés nélkül dolgozni a rizmezőkön, feltárni a földben rejtőzködő ásványi kincseket, megismerkedni a gépekkel, tanulni, hogy utolérjék a világot...” — talán ez lehetne e könyv mottója. E szavakból kiolvasható a harc és a harc célja, az ország mai állapota, népének elszántsága. Zukrowski ezt a mottót színezi ki mindazzal, amit látott-hallott. Néhány jellegzetes képbe tömöríti a múlt, jelen és jövő összefonódását: az országot, amelynek egyik legfőbb problémája a sóhiány és az ópiumszívás, ahol külföldi kereskedők ravaszkodnak, ahol még babona ül meg a lelkeket és fegyverrel kell harcolni a szabadságért. De ami mégis melegengető ebben a könyvecskében, az a „derűs, vendégszerető nép, a zöld völgyek” és a jövő távlatai. Ezeknek érzékelte emeli Zukrowski írását a haditudósító riportja fölé, teszi azt tanulságos és élvezetes olvasmányá.

V. P.

ZENEI KISTÜKÖR

A zenei műveltség kézikönyve

Zeneműkiadó, 832 old. 65 Ft (Ajánlott)

A Zenei kistükör kettős hiányt is pótol. Leginkább a zenei műszótár műfajába tartozik, de egyben egy kicsit zenei lexikon is. Bővebb, alaposabb és rendszerebb, mint az ismert zenei műszótárak, amelyek többnyire csak magyar elnevezését adják az egyes fogalmaknak (s ezzel gyakran semmivel sem visznek közelebb megértésükhöz). A könyv többet akar nyújtani ennél: a kifejezések rövid, de szakszerű és tartalmas magyarázatát, ahol szükséges, kottapéldákkal illusztrálva. Másutt viszont inkább rövidített lexikonhoz hasonlít, címszavai a zene történetéről, stílusáról, műfajairól, alkotó- és előadóművészeiről, a különböző népek, nemzetek zeneművészetéről adnak áttekintést. Műelemzései hangversenykalauzt és operaismertetőt pótolnak. S ha ehhez hozzávesszük, hogy függelék-ként 1000 kérdést is csatoltak a kötethez, azzal a céllal, hogy mintegy társasjáték formájában, „játszva” tanulni is lehessen belőle, — akkor képet kapunk arról, hogy milyen sokrétű feladatra vállalkoztak a Zenei kistükör összeállítói.

Ilyen különböző szempontoknak egyszerre teljesen megfelelni szinte lehetetlen. A kötet szerkesztőinek nem is sikerült a könyv egységét tökéletesen biztosítani, a műfaji „sokoldalúság” óhatatlanul arra vezetett, hogy a szakember számára nem mond elegendő, sőt nem is mindig biztosat. Azok számára azonban, akik nem akarnak a zenében szakszerűen elmélyedni, de mégis szeretnének egy-egy fogalomról, kifejezésről, szerzőről gyorsan és könnyen jó tájékoztatást kapni, azok számára igen hasznos szolgáltatást tehet. Ezt elősegíti, hogy a kötet elején található betűrendes mutató gyors áttekintést biztosít. A zenei kifejezések, a szerzők, művek ezután értelemszerűen sorrendben következnek. Ez az ügyes elrendezés a kötet sokféleségében mégis valamelyes egységet teremt, s nagyban hozzájárul, ahhoz, hogy a könyvet új kiadásban hasznos olvasmányként üdvözölhessük.

-i -n

K. A. Gladkov

MINDENTUDÓ ELEKTRON

Táncsics, 296 old. 24 Ft (Ajánlott)

A Táncsics kiadó ismét érdekes és hasznos könyvvel lepte meg a legmodernebb technikai vívmányokkal ismerkedni kívánó olvasókat.

K. A. Gladkov utazásnak tekinti mű-

vét a múlt, a jelen és a jövő elektronikájának „térsegein”, az elektronika széleskörű felhasználási lehetőségeinek ismeretét tekintti könyve főcéljának.

Az elektronika évszázadnál is rövidebb idő alatt a természet megismerésének legfinomabb, legcsodálatraméltóbb eszköze lett. A könyvet olvasva megtudjuk, hogy korunk az elektronika korszaka. Az elektronika nem az energia valamilyen új formája, hanem a leggyorsabb és legsebbebb folyamatok még gyorsabb és még sebesebb eszközökkel való vezérlésének tudománya. A gőz korában nem volt szükség elektronikára. Az akkor fellépő leggyorsabb folyamatokon is könnyen eligazodott a kéz, a szem, az egyszerű mechanikai berendezés. A villamos ívet, majd később az izzólámpát, az áramgenerátort, az elektromágneses jelfogót életre hívó villamosság kora már a kezdeténél sem létezhetett az elektronika nélkül. A valódi fejlődésen a villamosság csak azután ment keresztül, hogy a saját maga által életre hívott elektronika: a röntgen, az elektronsugár, a rádió, az erősítő elektronszó, a televízió-képcső és a többi elektronikus eszköz végtelen sokasága előre lendítette. Ezek nélkül ma a tudomány és technika egyetlen ága sem képes fejlődni.

Bármely energiaforrás — a szél, az alázuhanó víz, a napfény, az anyag osztódó és egyesülő atommagja — akkor adja az emberiségnek a legnagyobb hasznot, ha vezérelni tudjuk. A leggyorsabb és leghibátlanabb vezérlést pedig az elektronika teszi lehetővé. A legkisebb vízi-erőművet sem képzelhetjük el automatika nélkül. Enélkül túl sok emberi kézre lenne szükség a kiszolgálásához.

Az elektronikán kívül nincsen erő a Földön, amely megbirkózna azokkal a hihetetlen gyors folyamatokkal, amelyek az atomenergia felszabadulásánál mennek végbe. Ma az elektronika eszközeivel nemcsak egyes emberek, hanem teljes események képei is könnyen továbbíthatók óriási távolságokra, álló alakban — a képtávíró eszközeivel, mozgó alakban — a televízió segítségével. E képek ma már a szivárvány minden színében megjelennek a néző előtt. A televízió felvevőkészüléke az adókészülékkel együtt lebecsátható a tenger fenekére, felküldhető a felhők magasságába. Sőt, mint tudjuk, a televízió megtette első kozmikus útját is rakétában a Hold körül.

Felhasználva az elektronika eszközeit, az emberek megépítették a bonyolult számítógépeket, amelyek „logikájukkal”, emlékeztetnek.

A könyvből megismerkedhetünk a korszerű elektronika legfontosabb területei-

vel, a közeli és távoli jövő fejlődési lehetőségeivel. Gladkov művének az is eredménye, hogy élvezetes olvasmány, szórakozva oktató. Fiataloknak is ajánljuk.

Batári Gyula

Petur László

IKÁRUSZ SZÁRNYAIN

Móra, 239 old. 23 Ft (Törzsanyag)

Petur László az elmúlt évben *A szárguldó kerék* című könyvében a kerek járművek történetét dolgozta fel, most pedig a levegőóceán meghódításával ismert meg bennünket. *Az Ikárusz szárnyain* foglalkozik a légi közlekedés minden fontosabb állomásával a kezdetleges ókori ejtőernyő- és szárnytervektől kezdve az első űrhajók felszállásáig.

A szerző az anyagot kitűnően ismeri, és élvezetesen, változatosan adja elő. A lég-hajózás előzményeit Leonardo da Vincivel mondatja el, a Wright testvérek hosszantartó kísérleteit szemléletesen írja le, és idézi azt az újságíró, aki Blériotnak a La Manche-on való átrepülése után megállapította, hogy új korszak kezdődik az emberiség életében, mert a repülők elmosás az országhatárokat, s ezáltal biztosítják az örök békét. Elmondja a párizsiak rémületét, amikor 1915-ben zeppelinekről bombázták a várost, és az 1940. évi londoni csatát, amikor 84 nap alatt a brit főváros házainak 30%-a lakhatatlanná vált. Szentanúk naploiból, beszámolóiból, jelentéseiből igen sokat idéz. Megszóllaltatja többek közt a Montgolfier fivérek első repülőútjának egyik részvevőjét, egy lezuhant zeppelin életben maradt parancsnokát, Milkoff bolgár századost, aki először dobott le a magasból bombát, Lindberget, az óceánrepülés hőst, a sztratoszférából leszálló Piccardot, a Himalája legmagasabb csúcsait repülőről fényképező térképészt és napjaink ünnepelt hőseit: Gagarint és Tyitovot. Nem feledkezik meg a magyarokról: Schwartz Dávidról, akinek szabadalmát Zeppelin gróf vásárolta meg és tökéletesítette, a rákosi repülőkről, akiknek hősi küzdelmét nyomorúság, közöny és irigység nehezítette meg. A kötet végén ízeletet kapunk a mai polgári repülésről, a repülőterek mindennapi életéről és a biztonság érdekében tett különféle intézkedésekről.

A szöveget 40 oldal terjedelmű, változatos és a nagyközönség előtt jórészt ismeretlen illusztrációs anyag egészíti ki: metszetek és fényképek a különböző korok léghajóiról, repülőgépeiről.

Petur László munkája „12 éven felülieknek” megjelöléssel jelent meg. Stí-

lusa és mondanivalója valóban olyan, hogy a tizenkét évesek már jól megérthetik. Ugyanekkor azonban a technika történetében járatosak számára is tud érdekeset, újat mondani, s így felső korhatár nélkül ajánlható mindenkinek.

A könyv melléklete; egy összeállítható kis repülőgépmo­dell, a modellezéshez akar kedvet csinálni.

Vértesy Miklós

Könyvtári szakirodalom

Gulyás Pál

A KÖNYV SORSA MAGYARORSZÁGON. 2., 3. RÉSZ

Könyvtártudományi és Módszertani Központ

Gulyás Pál munkájának első kötetét már ismertettük *A könyvtáros* hasábjain. A művel kapcsolatos általános megjegyzéseinket már ott elmondtuk. Most tehát inkább csak arra van szükség, hogy fölhívjuk a figyelmet arra a rendkívül gazdag adatanyagra, amely a könyv- és könyvtártörténettel foglalkozók számára nélkülözhetetlen segédesszé teszi „A könyv sorsa” 2. és 3. kötetét. A Mohács évével befejeződő első kötet után ez a két kötet 1526-tól 1773-ig halad, „az első állami könyvtár keletkezéséig”. Meg kell jegyeznünk, hogy a korszak befejező időpontjának sem megválasztását, sem meghatározását nem tartjuk szerencsésnek. 1773 a jezsuita rend föl­oszlátásának éve. Ezzel az eseménnyel csakugyan változás következett be a nagyszombati egyetem életében, de a változás semmiképpen nem jelent könyvtár-keletkezést, csak jellegváltozást, hiszen az Egyetemi Könyvtárnak ekkor már hosszú múltja volt. A magyar nyomdászat és könyvkiadás története tekintetében pedig — a szerző munkájának ez a túlnyomó része — semmi jelentősége nem volt az 1773. évnek. Viszont azt is el kell ismerni, hogy ilyen komplex probléma esetén, mint a könyv sorsa, csakugyan nem könnyű minden szempontnak megfelelő korszakhatárokat találni.

A 2. kötet teljes egészében magyar nyomdásztörténet 1526—1773-ig. Ebből a XVI. századra vonatkozó rész egyrészt kiegészített, másrészt tömörített összefoglalása annak, amit Gulyás régi, nagyszabású munkájából (*A könyvnyomtatás Magyarországon* a XV. és XVI. században) már ismerünk. Mégis, nemcsak a teljesség szempontjából volt helyes ennek a résznek ilyen bő, új közlése, hanem

azért is, mert Gulyás bibliofil célokat is szolgáló nagy munkája annak idején olyan kis példányszámban jelent meg, hogy ma már nagyon kevesen juthatnak hozzá. Fitz József új munkájának, „A magyar nyomdászat, könyvkiadás és könyvkereskedelem történeté”-nek eddig csak az 1526-ig terjedő első kötete jelent meg.

Teljesen új és hézagpótló a XVII. és XVIII. századi magyar nyomdászatot tárgyaló rész, amely sokszorosán több anyagot tartalmaz, mint „A könyv sorsa”-nak első változata (*Magyar Könyvszemle* 1923/1924.). A kötetet a XVI—XVIII. századi nyomdánk belső életének különböző kérdéseit tárgyaló, mozaikszerű fejezet zárja le.

A 3. kötet tartalma egymással párhuzamosan, külön fejezetekben tartalmazza a könyv történetének a 2. kötetben tárgyalt nyomdászatot kívüli, többi kérdéseit: könyvillusztrálás, könyvkötés, könyvcenzúra, könyvkiadás, könyvkereskedelem, könyvgyűjtés (beleértve a könyvtártörténetet). Ebből a részből a „kiadói viszonyokról” szóló fejezet a szerzőnek a *Magyar Könyvszemle* 1944. évi kötetében megjelent cikkének megismétlése. Az egész kötet a maga zsúfolt adatgazdagságával egy hosszú és páratlanul munkabíró élet áldozatos terméke. Fölényes anyagismeret, lelkiismeretes föltárás és rendszerezés jellemzi minden fejezetét, készen arra, hogy a további kutatás fölhasználja. Kétségtelen, hogy Gulyás könyve nem a szó igazi értelmében vett szintézis, de olyan alap, amelyet mindenki használni fog, akár analitikus kutatást végez, akár szintézist. A munka a régi és új részletek összeötvözése miatt természetesen egyenetlen, régebben elkészült részek esetleg már lényeges módosításokra és kiegészítésekre szorulnak az újabb kutatások alapján.

Befejezésül csak fogalmi szempontból szeretnénk még megjegyezni annyit, hogy amennyire szerencsés dolog, hogy ebben a két kötetben már a jegyzetek egy része lap alá került, de következetlenség, hogy másik részük még mindig a szöveg között maradt, s most is a világos áttekintést megnehezítő egyenes zárójelek közt. A meglehetősen rossz minőségű papírra történt sokszorosítás sem válik előnyére a kiadásnak. Ezekről a kisebb technikai fogyatkozásoktól eltekintve azonban elismerés illeti meg a Könyvtártudományi és Módszertani Központot, hogy a magyar könyvtártudományt ilyen jelentős munka közrebo­csátásával gazdagította.

Csapodi Csaba

Bibliográfiák

ÚJABB RETROSPEKTÍV ORVOSI SZAKBIBLIO- GRÁFIÁK

Magyar reumatológiai (balneológiát, fizioterápiát, bioklimatológiai) bibliográfia. (1945—1960.) Összeáll.: Sándor Róbert. 239 old.

A Magyar gerontológiai bibliográfia. (1945—1960.) Összeáll.: Balázs András, Burg Miklós, Füredi Erzsébet. 64 old.

A tuberkulózis és a tüdőbetegségek magyar bibliográfiája. (1945—1960.) Összeáll.: Schweiger Ottó. 583 old.

A könyvtáros már több ízben beszámolt az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ nagy jelentőségű vállalkozásáról: a teljes magyar orvostudományi irodalom retrospektív feltárásáról. A terveknek megfelelően az 1945—1960 évek ciklusából most újabb három kötet látott napvilágot. A vállalkozás az egyes szakmák legjobb-jait mozgósítja — mint a kötetek szerkesztőit, lektorait, az előszavak szerzőit — a cél érdekében, hogy már ezáltal is elősegítse a bibliográfiák propagálását. E bibliográfiák nem elméletileg kiszámított szükségletet elégítenek ki, hanem valóságos igényeket. „Alig van az Orvosi Hetilapnak olyan száma, amelyben ne jelennék meg panaszos levél arról, hogy egy szerző a tárgyalt kérdés egész világ-irodalmát gondosan áttekintette, de a magyar adatokat nem, vagy csak hiányosan vette figyelembe” — mondja az egyik kötet bevezetése. Ennek oka pedig, hogy eddig nem létezett olyan kiadvány, mely a magyar szakirodalmat feltárta volna.

Minél több kötet jelenik meg, annál inkább felmerül az a kérdés, hogy a kiadványsorozat nem érdemelt volna-e meg igényesebb kiállítást és még valamivel több munkát. Gondolunk itt elsősorban a már korábban említett hiányosságokra: a tipografizálás nem kielégítő voltára (nem teszi áttekinthetővé és könnyen kezelhetővé a bibliográfiát, hogy adatait időrendben, azon belül betűrendben közli, minden kiemelés, külön jelölés nélkül); a tárgymutatók hiánya változatlanul fennáll. Sajnálattal állapítjuk meg, hogy a szülészet-nőgyógyászat 1926—1944-es kötetében közzétett melléklet, a szakma magyarországi egyetemlein kinevezett tanárok, magántanárok stb. jegyzéke — mely igen helyes kezdeményezés volt — az újabb kötetekben nem folytatódik. Nem került megvalósításra az egyes fejezetcímek, címszavak idegen nyelvű közlése sem.

A korábbi köteteknél felvetett szakbeosztási probléma a sorozat bővülésével még világosabbá teszi, hogy a teljes bibliográfiai szakrendszer előzetes kidolgozása egységesebben szerkesztett köteteket eredményezett volna. Nem az egyes szakok szigorúan szakmai beosztását kritizáljuk, hanem a kiegészítő, határterületi kérdések egységes elhelyezésének hiányát tesszük szövé. Az egyes kötetek beosztásában más és más helyre, más címző alá kerülnek olyan kérdések, mint pl. a történeti, ismeretterjesztő munkák, bibliográfiák. De ez az egyes bibliográfiáknál nemcsak szakbeosztás kérdése, hanem az anyaggyűjtés és kiválasztás problémája is. Így egyik helyen az ismeretterjesztő irodalom „népszerű közlemények” címmel az egyik fejezet végén nyert elhelyezést (tuberkulózis), másutt viszont „népszerű felvilágosító munkák” címmel külön fejezetet alkot (reumatológia). Ugyancsak a reuma kötet külön címző alatt adja a bibliográfiákat, a tuberkulózis kötet viszont az „orvostörténet” keretében közli a Koch Róbertra, Korányi Frigyesre vonatkozó irodalmat.

Gondolni kellene az egyes kötetek egységes címlapjára is. Vannak kötetek, ahol az évszám, vagy a megjelenés helye maradt le a címlapról, a legutolsó kötet — a tuberkulózisról szóló — pedig már címben kifejezésre juttatja, hogy magyar bibliográfiáról van szó, sőt ezt a tényt még tipográfiailag ki is emeli, ezzel címben eltér a korábbi kötetektől.

A felsorolt apróbb hiányosságok megemlékezésével nem csökkenteni akarjuk annak a nagyszerű munkának az értékét, melyet az Országos Orvostudományi Könyvtár végez, inkább ezt a magyar és nemzetközi vonatkozásban egyaránt kiemelkedő vállalkozást szeretnénk mentesíteni minden esetleges kritika alól, használhatóságát szeretnénk emelni.

A reumatológiai kötet széles anyagból válogat. A reumatológia a belgyógyászat egyik ága, de szoros kapcsolata az ortopédiával és a fiziko-balneoterápiával szélesebb körű válogatást tett szükségessé. A magyar gyógyforrások felhasználása hozta létre hazánkban ezt a szoros kapcsolatot, így a kötetben helyet kaptak gyógyhelyi, klimatológiai közlemények is, az ember és az időjárás viszonyát tanulmányozó közlések. Az egészségügyi felvilágosítás elősegítése érdekében az összeállítás nagy súlyt fektet a laikusoknak szóló reuma-vonatkozású munkák feldolgozására is. Ugyancsak szélesebb érdeklődésre tarthatnak számot — a közművelődési könyvtárakban is felhasználhatók — a következő fejezetek: bioklimatológia,

üdülésegészségügy, biográfiák, a reuma elleni küzdelem.

A most megjelent kötetek a laikus használókat néhány, az orvostudományba nem régen bekerült új fogalommal ismertetik meg. A *gerontológia*, illetve *geriatria* önálló szakká válását a tudomány fejlődése és ezzel kapcsolatban az általános életkor emelkedése segítette elő. Az öregek orvosi problémáival foglalkozó tudomány jelentősége rendkívül nagy. 1945 előtt még alig foglalkoztak a kérdéssel, viszont az 1945—1960 közötti időszakból már 450 tanulmányt sorol fel a bibliográfia, mely feldolgozta a gerontológia társadalomtudományi kapcsolatait is: demográfiai, statisztikai, jogi és szociális vonatkozásait.

A *tuberkulózis* bibliográfia is bizonyítja, hogy noha hazánkban népbetegség a tüdőbaj, leküzdésére társadalmunk minden erőt latba vet: közel 4300 tanulmányt dolgoz fel. Minden fontosabb kérdéstről nemcsak részproblémákat tárgyaló magyar közlemények, de az egész kérdést alaposan összefoglaló tanulmányok egész serege áll orvosaink rendelkezésére. A bibliográfia nagy segítséget nyújt e gazdag irodalom felhasználásához.

Az eddigi bibliográfiákban feldolgozott anyagon felül a tuberkulózis bibliográfia külön is kiemeli az egyes intézmények működéséről, a tanulmányutakról, tudományos ülésekről írt beszámolókat. E

helyes szerkesztési elvet tovább kellene fejleszteni és a jövőben a gyűjtés köré ki kellene terjeszteni a nem publikált vagy félig publikált anyagokra, a kutatási jelentésekre, disszertációk teljes feltárására, a nyomtatásban nem közölt úti jelentésekre is.

Mindhárom kötetet névmutató és a feldolgozott folyóiratok rövidítésének jegyzéke egészíti ki.

Faragó Lászlóné

Irodalmi művek filmen

Filmszínházaink a második évnegyedben a következő irodalmi alkotásokból készült filmeket vetítik:

Galambos Lajos: *Isten őszi csillaga*

Hámos György: *Mici néni két élete*

Dold-Mihajlik: *Ordasok között*

Puskin: *A kapitány lánya* (a film címe: *Szélvihar*. Olasz—jugoszláv változat)

Rejtő Jenő: *Vesztetgár a Grand Hotelben* (A film címe: *A meztelen diplomata*).

Sommerset Maugham: *Színház* (A film címe: *Júlia, csodálatos vagy*)

Tyendriákov: *Bírósági ügy*

Thomas Mann: *Egy szélhámos vallomásai*.

ESEMÉNYNAPTÁR

1473. JÚNIUS 5-ÉN (490 ÉVE) ADTA KI HESS ANDRÁS NYOMDÁJA AZ ELSŐ MAGYARORSZÁGI NYOMTATOTT KÖNYVET CRONICA HUNGARORUM CÍMMEL.

1938. JÚNIUS 7-ÉN (25 ÉVE) HALT MEG DSIDA JENŐ.

Dsida Jenő: Tóparti könyörgés. Válogatott versek. Szépirodalmi, 1958. 260 old.

1893. JÚNIUS 15-ÉN (70 ÉVE) HALT MEG ERKEL FERENC.

Barna István: — első operái a sajtó tükrében. Akadémiai, 1954. 218 old.; — és Bartók emlékére. (Szerk. Szabolcsi Bence és Bartha Dénes) Akadémiai 1954. 559 old.; Gál György-Sándor: Hazám, hazám, te mindenem. — életregénye. Móra, 1960. 391 old. László Ferenc: — élete képekben. Zeneműkiadó, 1956. 56 old.; Nagy István — Várnai Péter: Bánk bán az operaszínpadon. Zeneműkiadó, 1960. 104 old.; Zsigray Julianna: A Sugár úti palota. Zeneműkiadó, 1961. 594 old.

1863. JÚNIUS 23-ÁN (100 ÉVE) SZÜLETETT BRÓDY SÁNDOR.

Bródy Sándor: Az ezüst kecske. A nap lovagja. Szépirodalmi, 1954. 348 old.; —: A gas. Pesten. Válogatott írások. Szépirodalmi, 1954. 516 old.; —: Két szőke asszony és más regények. Magvető, 1959. 615 old.; —: Cillinderes Tiborc. Válogatott cikkek és tanulmányok. Magvető, 1958. 617 old.; —: Színház. Válogatott színművek. Szépirodalmi, 1957. 423 old.

1873. JÚNIUS 23-ÁN (90 ÉVE) SZÜLETETT BECK Ö. FÜLÖP SZOBRÁSZ ÉS ÉREMMŰVÉSZ.

Beck Ö. Fülöp emlékezései. Szépirodalmi, 1957. 465 old.

1943. JÚNIUS 25-ÉN (20 ÉVE) HALT HÓSI HALÁLT A LENGYELORSZÁGI PARTIZÁNHARCOKBAN KILIÁN GYÖRGY, A KOMMUNISTA IFJÚSÁGI MOZGALOM EGYIK VEZETŐJE.

Lukács Imre: A holnap regénye. Kilián György élete. Szikra, 1956. 309 old.

KÁLLÓI HÍRADÓ névvel, rendkívül ötletes, izléses formában adta ki a Nagykállói Járási Könyvtár 1962. évi eredményeinek és jövő évi feladatainak tájékoztatóját. Erdemes lenne a jó ötletet tovább fejleszteni, állandósítani, sőt másutt is kipróbálni.

BARANYA megyében a könyvbarát-bizottságok kezdeményezésére több községben kapott támogatást a könyvtár. Baksa községben a tanács vásárolt 8100 forintért klubberendezést a könyvtárnak. Hird községben 6500 forint értékben szintén új bútorzatot kapott a könyvtár. Ócsárdon a Hazafias Népfront vezetője társadalmi munkában könyvtári könyvespolcokat készített.

MIT OLVASSON A VADÁSZ címmel a MAVOSZ Békés megyei választmányának felkérésére a megyei könyvtár összeállította a hazai és külföldi vadászati szakirodalom és a rokon témájú szépirodalom jegyzékét, és eljuttatta a megye valamennyi vadászához. A nyolclapos bibliográfia fejezetei: Jó tudni a vadállományról, Erdőn, mezőn (vadásztörténetek), Kalandozások idegenben, Nem árt tudni, Védett területeink. A Vadászszövetség lapja a kezdeményezést mint követendő példát a többi megyei választmány figyelmébe ajánlja. A munkánk részéről azonban nem tartjuk helyesnek a javaslatot, hogy minden megye külön foglalkozék a témával. Helyesebb volna a kiűnő és értékes békécsabai bibliográfiát központilag hozzáférhetővé tenni mindenki számára. (L.)

Hírek

KÖVÁGÓSZÖLLÖSÖN kitűnően sikerült könyvbarát-estet tartott a községi könyvtár. Az est bevezető előadása a könyv használatáról, szerepéről tartalmazott népszerű mondanivalót. A műsor első részében humoros irodalmi alakok szerepeltek. Megjelent a színpadon Tamási Áron Ábelje, Csokonai Dorotyvája két dáma kíséretében, Shakespeare Makrancos hölgye és Münchhausen báró. Nagy sikerük volt a vidám jeleneteknek, amelyeket színes „Ki mit tud” műsor követett. Értékes könyveket kaptak azok, akik az elhangzott versek és dalok címét és íróját eltalálták. Az estnek 800 Ft tiszta jövedelmét a könyvtár szépítésére fordítják.

*

VALAHOL a hatvani járásban új községi könyvtárt avattak és író-olvasó találkozót rendeztek március 28-án. Izléses nyomtatott meghívóval invitálták a lapunk szerkesztőségét is az eseményre, csupán azt nem tüntették fel, hogy — melyik községbe menjünk. Vajon a szereplő Dobozy Imre odatalált-e a találkozó színhelyére?

Az EX LIBRIS-művészek Párizsban tartották IX. nemzetközi találkozójukat. A Német Demokratikus Köztársaság küldöttei számára a francia hatóságok nem adtak beutazási engedélyt, ezért Fritz Cremer, Arno Mohr, Hans Theo Richter és más ismert művészek csak munkáikat küldhették el a találkozóra

(L.)

AZ ORVOSI KÖNYVTÁROSOKAT és az orvosi könyvtárak orvostanácsadóit országos értekezletre hívta össze március 25—26-ára az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ.

A Semmelweis-teremben mintegy kétszázan jelentek meg. Az első napon az orvosi könyvtárügy helyzetét vitatták meg a jelenlevők, az előzetesen kiküldött összefoglaló alapján. A második napon a szakirodalmi tájékoztatás kérdéseivel foglalkozott az értekezlet, majd délután az érdeklődők egy-egy csoportja megtekintette az Országos Orvostörténeti Könyvtárat, az Orvosegyetem Központi Könyvtárát, illetve a Péterfy Sándor utcai Kórház Orvosi Könyvtárát. Az értekezlet alkalmából rendezett kiállítás korszerű könyvtári berendezéseket, munkaeszközöket, adatfeldolgozó készülékeket és könyvtári kiadványokat mutatott be. Az értekezlet végén pedig az orvosok részére az Országos Orvostudományi Könyvtárban orvosi szakfilmeket vetítettek.

DOMBRÁDON, Szabolcs-Szatmár megyében a másfél milliós költséggel épített művelődési házban eddig jó elhelyezése volt a könyvtárnak. Az igazgató látta el a könyvtáros feladatkörét is. Most, hogy új, főfoglalkozású könyvtárost kapott a község, kiöltöztették a könyvtárt és nem megfelelő, nem könyvtárnak épült helyiségbe telepítették. Mert az eddigi helyiség kell — irodának. Reméljük azonban, hogy mire e sorok megjelennek, Dombrádon is győz a helyes művelődéspolitikai szemlélet és a könyvtár visszakerül eredeti helyére, ahova a művelődési otthon építésekor is szánták.

ИЗ СОДЕРЖАНИЯ

- ГЕНЦИ Имре:** Печать и библиотеки (249);
ШЕВЕШТЕН Геза: Ш. Р. Ранганатану 70 лет (252);
РОЖА Дердь: Замечания к Директивам о научных и специальных библиотеках (254);
Д-р ШАРКАНЬ Пал: Библиотекарям — о сельскохозяйственных книгах (256);
- ВАРГА Шандор:** Сотрудничество между сельскими библиотекарями и книжной торговлей (258);
БИКАЧИ Ласло: Дни обмена опытом детских библиотекарей (263);
Массовые библиотеки в 1962 году (279).

FROM THE CONTENTS

- Imre Gönczi:* The Press and the Libraries (249);
Géza Sebestyén: S. R. Ranganathan, the Septuagenarian (252);
György Rózsa: Thoughts on the Leading Principles for Learned and Special Libraries (254);
Pál Sárkány: About Agricultural Literature — for Librarians (256);
- Sándor Varga:* Co-Operation Between Book-Distributors and Librarians at the Villages (258);
Mrs. L. Bikácsi: Exchange of Experience Between Children's Librarians (263);
The 1962 Results of the Public Libraries (279).

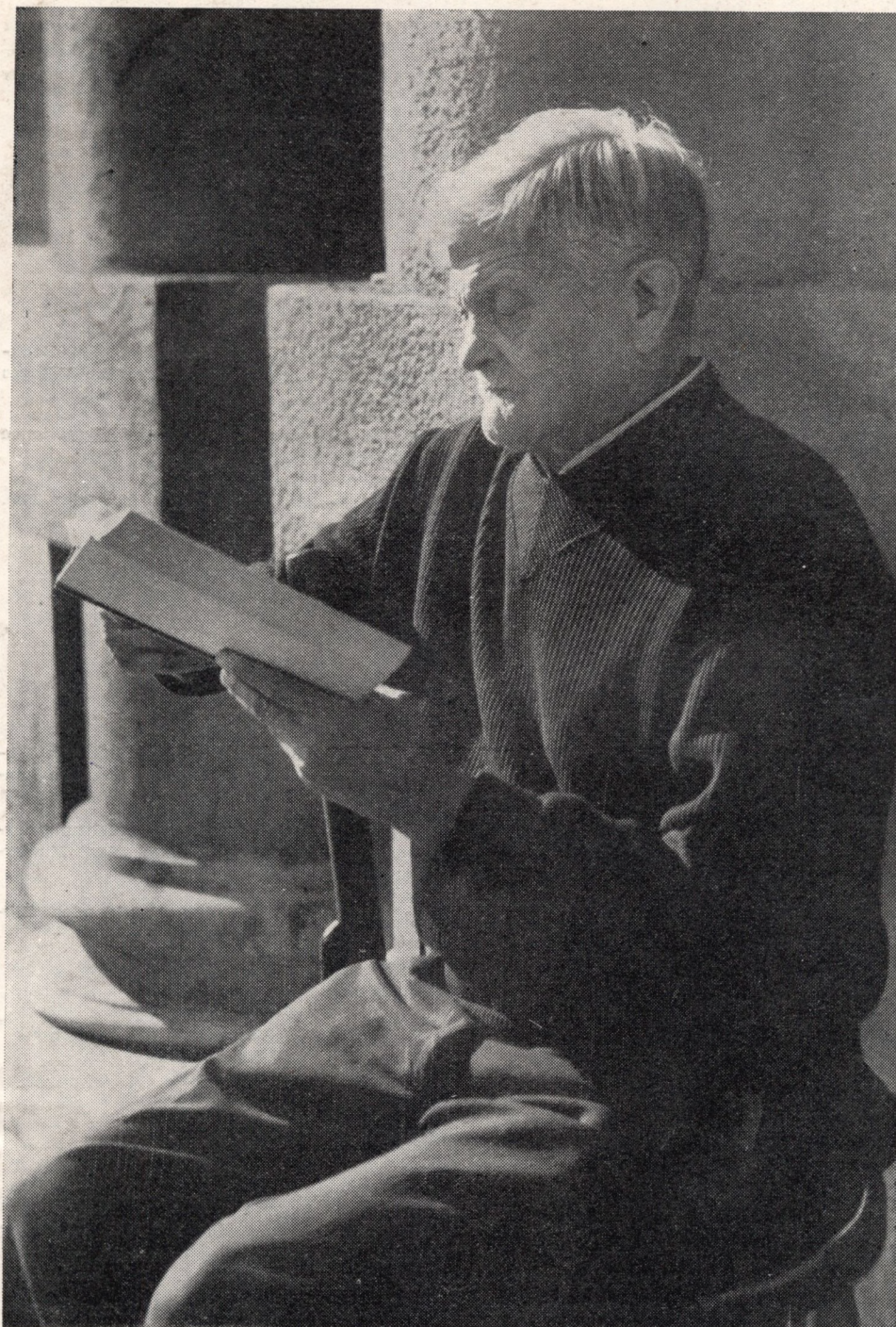
AUS DEM INHALT

- Imre Gönczi:* Die Presse und die Bibliotheken (249);
Géza Sebestyén: Ranganathan zum 70. Geburtstag (252);
György Rózsa: Gedanken zu den Richtlinien der wissenschaftlichen Bibliotheken und der Fachbibliotheken (254);
Dr. Pál Sárkány: Was die Bibliothekare aus den landwirtschaftlichen Bücher profitieren können (256);
- Sándor Varga:* Die Zusammenarbeit von Bibliothekaren und Kolporteuren auf dem Lande (258);
Frau L. Bikácsi: Tage des Erfahrungsaustausches für Bibliothekare der Kinderbibliotheken (263);
Die Ergebnisse der allgemeinbildenden Bibliotheken im Jahre 1962. (279).

KÖNYVTÁRI CIKKEINK SZERZŐI

- Bikácsi Lászlóné,* a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár munkatársa; *Galgóczy Jenő,* a Békéscsabai SZMT könyvtár vezetője; *Gönczi Imre,* a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár 28. sz. kerületi könyvtárának vezetője; *Kiss Jenő,* a SZOT Kulturális, Agitációs és Propaganda osztályának munkatársa; *Krajczár Imre* újságíró, Eger; *Rózsa György,* a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának igazgatója; *Dr. Sárkány Pál,* a Mezőgazdasági Kiadó helyettes igazgatója; *Sebestyén Géza,* az Országos Széchényi Könyvtár h. főigazgatója; *Sinay Jenő,* a Győri Megyei Könyvtár munkatársa; *Varga Sándor,* a SZÖVKÖNYV igazgatója; *Vargha Balázs,* a Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkatársa.

Ára: 4,— Ft

Selmeczi Tóth János felvétele

„INDEX” 25 449